

Bulletin advokacie

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném • Právní následky prodeje obecního majetku za jinou než obvyklou cenu ve smyslu § 39 obecního zřízení • K reakci obhajoby po vyrozumění o podání obžaloby u soudu • Účinky postoupení pohledávky na třetí strany optikou mezinárodního práva soukromého • Exekuce 2030 *de lege ferenda* •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

Advokáti trestně stíhaní za poskytování právních služeb se obracejí na Výbor ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů. Čtěte na str. 57-59.

**PRODEJ
VSTUPENEK NA
právníkroku²⁰²⁴
ZAHÁJEN!**
Viz str. 5.

Více informací:

bit.ly/aspi-ai-samosprava

ASPI AI – Samospráva

Nový AI Asistent vám usnadní práci s předpisy

Potřebujete rychle odpověď na otázku ze samosprávy?

Využijte sil umělé inteligence a zjednodušte si práci s předpisy díky nástroji ASPI AI – Samospráva.

Stačí zadat libovolný dotaz z oblasti samosprávy a AI za vás provede hledání v ASPI, udělá analýzu výsledků a během chvíle zformuluje odpověď na váš dotaz.

Ušetřete si práci a čas a nechte AI pracovat za vás!

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Předseda redakční rady:

JUDr. Petr Toman, LL.M.

Místopředseda redakční rady:

JUDr. Ondřej Trubač, Ph.D., LL.M.

Členové redakční rady:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
† prof. Dr. et Mgr. Ing. Alexander Bělohávek,
prof. hon., dr. h. c.,
JUDr. Petr Čáp,
JUDr. Jiří Grygar, Ph.D.,
JUDr. Vladimír Jirousek,
Mgr. Michal Králík, Ph.D.,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
JUDr. Monika Novotná,
JUDr. František Púry, Ph.D.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. PhDr. Karel Šimka, Ph.D., LL.M.,
doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

**Pokyny pro autory najdete v Advokátním
deníku pod rubrikou BA online.**

Objednávky předplatného

zasílejte
na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 835 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555
nebo na 606 404 953. Media kit a další
informace naleznete na internetových
stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází
též na internetu (www.cak.cz
a www.advokatnidenik.cz).

Toto číslo vyšlo 16. 12. 2024 v nákladu
14 700 výtisků.

Obálka: Shutterstock
Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Monika Novotná: **Sliby se maj' plnit (aspoň) o Vánocích** 3

Aktuality

Vyhlášen 19. ročník celostátní soutěže Právník roku 2024 4

**Právník roku 2024: zahájen prodej vstupenek na květnový galavečer
v Brně** 5

**Školící centrum a pracoviště ČAK se vrátily do zrekonstruovaného
paláce Dunaj Red.** 6

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 7

Aktuálně v právu Red. 11

z právní teorie a praxe

Články

**Právní následky prodeje obecního majetku za jinou než obvyklou cenu
ve smyslu § 39 obecního zřízení** Filip Melzer, Petr Tégl 13

K reakci obhajoby po vyznění o podání obžaloby u soudu Pavel Vantuch 20

**Účinky postoupení pohledávky na třetí strany optikou mezinárodního práva
soukromého** Filip Zbíral 28

Exekuce 2030 de lege ferenda Martin Štika 36

**Souzení v 21. století: civilní řízení sporné a nové technologie
aneb to thine own self be true** Petr Navrátil 41

**Právní, ekonomické a umělecké konsekvence v oblasti oceňování
výtvarného umění** Karel Friml 44

Z judikatury

**NS: K naléhavému právnímu zájmu na určení existence pohledávky
patřící do zaniklého SJM, neprojednané v řízení o pozůstalosti**

z důvodu její spornosti 48

**ÚS: K určení odměny při zastupování různých žalobců
s podobnými nároky totožným advokátem** 50

**NSS: Rozsah povinnosti správních orgánů při zjišťování skutkového stavu
při poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným**

v rozporu s právem 53

**ESLP: Zajištění finančních prostředků na bankovním účtu
a účinný opravný prostředek** 55

z advokacie

**Nad problematikou trestního stíhání advokáta za poskytování
právních služeb** Markéta Koubíková 57

Odešli do nebeské síně 59

**Jak ošetřit odpovědnost zaměstnance advokátní kanceláře
vůči svému zaměstnavateli?** Tereza Poláková 60

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK 61

Z právnícké společnosti

Advokát, rozhodce, přítel Alexander Bělohávek Vít Horáček 63

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 64

Víte, že... Stanislav Balík 64

Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou

5. aktualizované vydání podle stavu k 1. 1. 2024

Helena Kučerová

Páté vydání komentáře reflektuje zásadní změny v trestání dopravních přestupků a rozsáhlou revizi bodového systému. Soustředí se též na přesunutí agendy projednávání přestupků na úřady městských částí v Praze i na nový institut mentora začínajícího řidiče. Výklad je doplněn výběrem judikatury.

960 stran, pevná vazba, 1780 Kč

Společenství vlastníků Bytové spoluvlastnictví 4. podstatně přepracované vydání

Zbyněk Pražák

Praktická příručka vysvětluje právní úpravu bytového spoluvlastnictví, způsoby spravování domů s byty ve vlastnictví, účel a smysl společenství vlastníků a reálný dopad existence společenství na vzájemné vztahy mezi vlastníky bytů. Tuto stálici mezi našimi bestsellery si oblíbili vlastníci bytů i jejich advokáti.

256 stran, 560 Kč

Řešení medicinskoprávních sporů a lege artis

Martin Horvát

Praktická příručka přináší celistvý pohled na problematiku sporů mezi pacienty a poskytovateli zdravotní péče a navrhuje způsoby jejich efektivního řešení. Kromě mimosoudních způsobů řešení sporů popisuje i průběh civilního řízení. Podrobně se věnuje posuzování standardu náležité odborné úrovně při poskytování zdravotních služeb (lege artis).

256 stran, 560 Kč

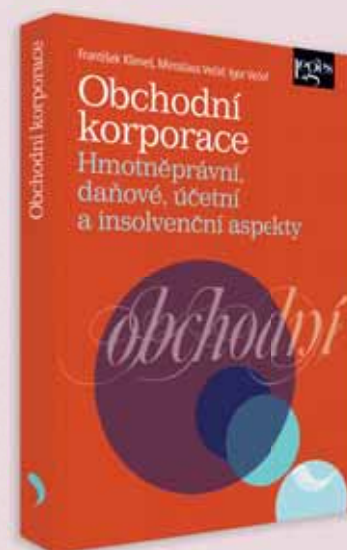

Obchodní korporace Hmotněprávní, daňové, účetní a insolvenční aspekty

František Klimeš,
Miroslava Večeř,
Igor Večeř

Knih přináší ucelený přehled o právních aspektech obchodních korporací. Postihuje oblast práva obchodního i finančního a daňového včetně účetnictví. Výklad je doplněn o náhled do oblasti insolvence a restrukturalizace.

240 stran, cena 540 Kč

Moc moci soudní

Viktor Hodek

Autor podrobuje kritické analýze mocenské vztahy práva a politiky a zároveň ambice soudnictví směrem k ostatním mocem, jako je zákonodárná, výkonná, ale i kontrolní, mediální či moc samosprávy. V načrtnutém kontextu se zabývá jednotlivými aktéry a jejich vzájemnými interakcemi. Vše prizmatem základní otázky: Jaká je moc moci soudní?

244 stran, 520 Kč

Idea svobody v narativech 18. až 21. století

Pavel Holländer

Autorovo potýkání se s ideou svobody v toku 18. až 21. století je hledáním kontextů, intencí, kontinuity a diskontinuity ve filosofickém myšlení i politickém a morálním jednání.

365 stran, 690 Kč

Sliby se mají plnit (aspoň) o Vánocích

Verš z písničky Janka Ledeckého jsem si vypůjčila, abych s končícím rokem shrnula, co se našemu představenstvu podařilo. Tím zásadním je vedle novelizovaného advokátního tarifu i novela zákona o advokacii. Ta v době, kdy tento úvodník píšu, je na programu poslední letošní schůze Poslanecké sněmovny a já pevně věřím, že jí všichni advokáti dostanou pod stromeček.

Touto novelou plníme svůj slib, že budeme usilovat o změnu zákona o advokacii v intencích rozhodnutí 8. sněmu České advokátní komory, který se konal v roce 2021. Jedná se především o posílení advokátního tajemství tak, aby byla plně respektována důvěrnost komunikace mezi advokátem a jeho klientem, tedy aby byl klient chráněn nejen povinností mlčenlivosti advokáta, ale aby každý musel respektovat důvěrnost informací, které si mezi sebou vymění klient a advokát. Tato komunikace je dosud fragmentárně chráněna jen trestním řádem, který zakazuje odposlechy mezi advokátem a klientem, jinak prakticky chráněna není. Důkazem toho je i výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ve Sbírce výkladových stanovisek NSZ poř. č. 1/2018, ve kterém se uvádí: „*Odposlech a záznam telekomunikačního provozu mezi advokátem a jeho klientem, kteří nejsou v postavení obhájce a obviněného, je přípustný.*“

Stávající úprava nevyhovuje právu klienta na spravedlivý proces tak, jak je chápe evropská judikatura. Poukázat je možné na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který ve věci *Michaud proti Francii* ze dne 6. 12. 2012, stížnost č. 12323, uvedl: „*Advokáti totiž v demokratické společnosti vykonávají zásadní úlohu, obhajobu stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, pokud by nemohli zaručit důvěrnost výměny informací.*“

Proto jsme při vyjednávání konečné podoby novely zákona o advokacii prosazovali, aby informace tvořící obsah komunikace advokáta v souvislosti s výkonem advokacie a informace, které byly vytvořeny nebo získány v souvislosti s výkonem advokacie, byly prohlášeny za důvěrné s tím, že nesmí být zveřejněny bez souhlasu klienta. Současně bylo navrženo, aby každý, kdo takové důvěrné informace získá, byl povinen zajistit, aby nebyly zneužity a nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Prosazení ochrany důvěrnosti vztahu mezi klientem a jeho advokátem považujeme za velký úspěch, neboť jde o zcela zásadní posílení práva klienta na spravedlivý proces.

Novela zahrnuje i možnost zkrácených pracovních úvazků pro advokátní koncipientky a koncipienty, s přiměřeným prodloužením koncipientské doby, což bylo dalším úkolem, který našemu představenstvu sněm uložil.

Zcela zásadní změnu pak přinese možnost konání příštího sněmu v roce 2025 hybridní formou. Znamená to, že všem, kdo se nebudou z nejrůznějších důvodů účastnit sněmu osobně, bude umožněno dálkové připojení, hlasování o usnesení sněmu a volba členů orgánů Komory prostřednictvím online aplikace. Přesto budeme všichni moc rádi, když využijete možnosti osobního setkání

s kolegyněmi a kolegy při příležitosti jednání sněmu, ať jde o jeho pracovní, nebo společenskou část.

Je pravda, že k tématům prosazovaným naším představenstvem bylo připojeno i téma, které kolegyně a kolegové vnímají rozpolceně, a to je změna podmínek pro advokátní úschovy, včetně zřízení tzv. garančního fondu. Vnímáme, že jde o citlivé téma, a slibujeme, že sněmu předložíme k rozhodnutí otázku související s garančním fondem tak, aby se jednalo o rozhodnutí akceptovatelné advokátní veřejností.

Dalším splněným slibem je přestěhování do rekonstruovaných prostor paláce Dunaj, které proběhlo na začátku listopadu. Skutečnost, že se část odborů České advokátní komory přestěhovala do opravdu důstojných prostor, dokládá i to, že palác Dunaj byl oceněn jako nejlepší projekt v soutěži Best of Realty v kategorii rekonstruovaných kancelářských budov.

Začala jsem veršem Janka Ledeckého, a tak mi dovoluť v čase Vánoc citovat jeho další verše: „... *A od těch časů do Vánoc patří ta dlouhá tichá noc. Lidé to lepší potají v sobě i v druhých hledají ...*“

Přeji vám, ať to lepší v sobě i v druhých nalézáte nejen o Vánocích, ale každý den roku 2025.

Vaše

JUDr. MONIKA NOVOTNÁ,
místopředsedkyně České advokátní komory

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA
& EPRAVO.CZ VYHLAŠUJÍ

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

19. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

právníkroku 2024

STÁLÉ KATEGORIE:

- Občanské právo
- Trestní právo
- Správní právo
- Pracovní právo
- Občanská a lidská práva a právo ústavní

KATEGORIE SE SPECIÁLNÍMI KRITÉRII:

- Talent roku
- Pro bono
- Právníká síň slávy

PARTNEŘI SOUTĚŽE:

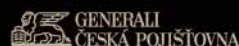
- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Unie obhájců ČR
- Jednota českých právníků
- Český helsinský výbor

Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou předsedy vlády ČR a ministra spravedlnosti.

Nominace na ocenění cenou sv. Yva jsou přijímány na webu www.pravnikroku.cz od 30. 9. 2024 do 28. 2. 2025. Zde jsou k dispozici podrobné instrukce k nominacím a nominační formulář. Informace naleznete též na webových stránkách pořadatelů, všech justičních partnerů soutěže a v právnických periodikách. Podrobnosti o prodeji vstupenek na galavečer a zvýhodněném ubytování v Brně hledejte v Bulletinu advokacie, na Advokátním deníku, na webu a sociálních sítích České advokátní komory.

GALAVEČER 19. ROČNÍKU PRÁVNÍKA ROKU PROBĚHNE V KVĚTNU 2025 V BRNĚ.

O přesném datu a místě konání budou organizátoři informovat. Sledujte média ČAK!

PRÁVNÍK ROKU 2023

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA **epravo.cz**
Váš partner na cestě právem

Právník roku 2024: zahájen prodej vstupenek na květnový galavečer v Brně

Vánoce jsou je za dveřmi, a vymýšlet dárky i pro kolegy či kolegyně (advokáty či koncipienty) v advokátní kanceláři může být někdy oříšek. Máme ale tip – zahájili jsme 5. prosince prodej vstupenek na slavnostní galavečer Právníka roku 2024. Třeba by právě vstupenka pro kolegyně či kolegy mohla jako vánoční dárek dobře posloužit...

Budoucí (dosud neznámí) vítězové letošního ročníku i organizátoři celojustiční soutěže Právník roku (Česká advokátní komora a vzdělávací a mediální skupina EPRAVO.CZ) se s hosty galavečera setkají **23. května 2025 v Brně**.

Vrátíme se do hotelu International vyhlášeného zejména skvělým cateringem a prvotřídním hotelovým servisem.

Jména moderátorů 19. slavnostního večera Právníka roku i hudebních hvězd budeme průběžně zveřejňovat, už teď ale může potěšit informace, že cena vstupenek zůstává ve stejné výši jako vloni, tedy **1 500 korun za jednu vstupenku**.

Jak vstupenky zakoupit?

Vstupenky si můžete zakoupit stejně jako vloni komfortně elektronicky – přes platební bránu. Tu najdete na Advokátním deníku www.advokatnidenik.cz pod bannerem Právník roku 2024. Při nákupu zadejte své pětimístné evidenční číslo. Pokud budete chtít více než 10 vstupenek, pište na e-mail kabelova@cak.cz.

Vstupenky obdržíte po zaplacení do e-mailu ve formátu PDF a s QR kódem. Stačí pak mít tuto elektronickou vstupenku na galavečer s sebou v mobilu či vytištěnou z e-mailu, jejich kontrola bude probíhat ve foyeru hotelu.

Bude možné se opět i výhodně ubytovat?

Pochopitelně ano! Stejně jako v minulých ročnících **vyjednáváme pro účastníky galavečera výhodné podmínky ubytování přímo v Internationalu i v dalších blízkých hotelech**. O možnostech takového ubytování budeme informovat v následujících měsících.

Sledujte tedy Bulletin advokacie a samozřejmě Advokátní deník či web ČAK, kde naleznete pod bannerem Právník roku 2024 vždy ty nejaktuálnější informace.

 icha

Školicí centrum a pracoviště ČAK se vrátily do zrekonstruovaného paláce Dunaj

Školicí a vzdělávací centrum ČAK, a také Odbor matriky, Odbor výchovy a vzdělávání, Kontrolní oddělení a Oddělení pro věci kárné se po několika letech v náhradních prostorách v Myslíkové ulici a v nádvoří budově na Národní třídě 16 přestěhovaly na přelomu října a listopadu 2024 zpět do rekonstruovaného paláce Dunaj, tedy na adresu Národní třída 138/10, Praha 1.

Poštovní adresa České advokátní komory se nemění: Národní 118/16, 110 00 Praha 1.

POZOR, pracoviště v paláci Dunaj listovní zásilky nepřijímají, podatelna i příjem zásilek je na Národní 16. Stejně zůstávají i telefonické a e-mailové kontakty na pracovníky a pracovnice přestěhovaných pracovišť. Všechny tyto kontakty najdete na webových stránkách ČAK www.cak.cz pod rubrikou KONTAKT na horní liště:

Účastníci seminářů a vzdělávacích akcí, ať již advokáti a advokátky, nebo advokátní koncipienti a koncipientky (a rovněž pracovníci Komory) najdou ve zrekonstruované budově mnohem příjemnější a modernější prostředí. Ostatně někteří z vás se o tom již mohli přesvědčit; první školení pro koncipienty se konalo již 11. listopadu, první seminář pro advokáty pak 21. listopadu (na snímku).

Palác Dunaj, nádherné konstruktivistické dílo od architekta Adolfa Foehra, byl dokončen v roce 1930 jako sídlo někdejšího ředitelství rakouské pojišťovny Donau. Projekt rekonstrukce, která začala v roce 2020, navrhla mezinárodní architektonická kancelář Chapman Taylor. Česká advokátní komora samozřejmě sídlí jen v části této velké budovy, které po rekonstrukci přibylo i jedno patro a střešní terasa osázená zelení. Interiéry komorových kanceláří, variabilních zasedacích a konferenčních místností navrhlo sdružení Atelier 4 – MÓD Architekti, které vyhrálo výběrové řízení vypsané ČAK.

Přijďte se podívat, jak se rekonstrukce povedla!

❖ Red.

❖ Foto: redakce BA

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- o výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2025
- o výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2025
- o výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2024
- o výši a splatnosti pojistného pro rok 2025

Vážené advokátky, vážení advokáti,

v průběhu měsíce listopadu 2024 vám **byl do datové schránky doručen předpis povinných plateb** stanovených v § 30 zákona o advokacii, tedy příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory na rok 2025.

Jste-li účastní hromadného pojištění pro případ odpovědnosti za újmu způsobenou klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii, sjednaného Komorou podle § 24c odst. 1 zákona o advokacii, **obdrželi jste rovněž samostatný předpis pojistného na rok 2025 s individuálním variabilním symbolem.**

Pro zvýšení komfortu při realizaci plateb jsou předpisy opatřeny QR kódy.

Podrobné informace o všech povinných platbách i pojistném přinášíme v následujícím sdělení:

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2025

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2025 činí

- 10 600 Kč;
- 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie;
- 1/12 příspěvku uvedeného v bodě a) za každý i započatý kalendářní měsíc daného kalendářního roku, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů v průběhu roku 2025, a to za podmínky, že k zápisu došlo do šesti měsíců od složení advokátní zkoušky, zkoušky způsobilosti nebo jiné zkoušky podle § 6 odst. 1 zákona o advokacii. Výše příspěvku se zaokrouhluje na celé koruny nahoru;
- 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2025 a nejde-li o případ dle bodu c).

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2025.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2025, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2025

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2025 činí

- 500 Kč,
- 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2025,
- odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2025.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2025, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu.

Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100.

Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol**, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, **sestavující ze čtyřmístného platebního titulu pro příspěvek a odvod do sociálního fondu (4525) a pětimístného evidenčního čísla advokáta.**

Příklad: Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2025 je 452504876.

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2024

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropští advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2024 činí

- 3 600 Kč;
- pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;
- pokud advokátní koncipient přerušil výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2025.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700.

Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol**, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, **sestavující ze čtyřmístného platebního titulu pro fond koncipientů (4124) a pětimístného evidenčního čísla advokátního koncipienta.**

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s evidenčním číslem 14876 za rok 2024 je 412414876.

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2025

HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **7 200 Kč** na rok 2025 do **31. 12. 2024**; č. ú. **12432011/0100**
- nezasílají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění
- mají-li pozastaven výkon advokacie, hromadné pojištění neplatí
- **nepřejí-li si být nadále účastni hromadného pojištění, sdělí neprodleně tuto skutečnost Komoře**

POJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLOUVY Č. 2904309313, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH DODATKŮ (DÁLE JEN „HROMADNÉ POJIŠTĚNÍ ADVOKÁTŮ“), UZAVŘENÉ MEZI GENERALI ČESKOU POJIŠŤOVNOU, A. S., A KOMOROU:

Hromadné pojištění advokátů se vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn. hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Limit pojistného plnění z hromadného pojištění advokátů činí 7 500 000 Kč.

Pojistné se platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést **variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla platebního titulu pro pojistné (4425) a pětimístného evidenčního čísla advokáta.**

Příklad: Variabilní symbol advokáta s evidenčním číslem 04876 pro rok 2025 je 442504876.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů ke dni 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období, a to od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsaní další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnuti). Znamená to, že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2025 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2025, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Tito advokáti budou platit pojistné až na II. pololetí roku 2025, a to v poloviční výši. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2025 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2025, aniž by měli povinnost platit za toto období pojistné. Povinnost zaplatit pojistné budou mít až pro rok 2026. Znamená to, že advokáti, kteří budou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2025, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 600 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Hromadné pojištění se nevztahuje na:

- advokáty s **pozastaveným výkonem advokacie**, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají;
- **advokáty, kteří advokacii vykonávají v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti**, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2024 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2025 individuálně pojištěn. Minimální limit pojistného plnění však nesmí být nižší, než kolik by činil v případě hromadného pojištění advokátů, tj. 7 500 000 Kč. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

2. Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění

- platí pojistné ve výši **7 200 Kč** na rok 2025 do **31. 12. 2024; č. ú. 12432011/0100**
- nedokládají Komoře certifikát o navýšeném limitu pojistného plnění; advokáti odpovídají sami za správné nastavení limitu pojistného plnění

Viz předchozí informace týkající se advokátů vykonávajících advokacii samostatně, kteří jsou pojištěni v rámci hromadného pojištění, a navíc:

Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jsou dále povinni být individuálně pojištěni pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona o advokacii) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, **bude u každého společníka sdružení stanoven pro rok 2025 částkou 7 500 000 Kč v případě dvoučlenného sdružení, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, **se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení.**

Příklad: U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 7 500 000 Kč, je třeba, aby se dále individuálně pojistil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o další 1 500 000 Kč.

INDIVIDUÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

ADVOKÁTI POJIŠTĚNÍ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, STEJNĚ JAKO SPOLEČNOSTI POJIŠTĚNÉ INDIVIDUÁLNÍ POJISTNOU SMLOUVOU, DORUČÍ KOMOŘE POTVRZENÍ O POJIŠTĚNÍ NEJPOZDĚJI DO 31. 12. 2024. INDIVIDUÁLNĚ POJIŠTĚNÝMI SE ROZUMÍ:

1. Advokáti vykonávající advokacii samostatně

Spolupracující advokáti

Pokud je spolupracující advokát pojištěn v rámci individuálního pojištění společnosti nebo advokáta, se kterými trvale spolupracuje, a z tohoto důvodu si nepřeje být účastníkem hromadného pojištění, je povinen tuto skutečnost Komoře oznámit do 31. 12. 2024; pokud tak neučiní, bude zahrnut do hromadného pojištění advokátů a bude povinen zaplatit pojistné jako samostatný advokát.

2. Zahraniční advokáti a usazení evropští advokáti

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně. Minimální limit pojistného plnění činí **7 500 000 Kč**.

3. Advokáti vykonávající advokacii jako společníci obchodní společnosti

Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti nejsou účastni hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona o advokacii společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona o advokacii) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona o advokacii společnost a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude **u každého ze společníků společnosti** stanoven pro rok 2025 částkou **7 500 000 Kč v případě dvoučlenné společnosti, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti.**

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona o advokacii) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona o advokacii společnost a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, bude **u každého z komplementářů** stanoven pro rok 2025 částkou **7 500 000 Kč v případě společnosti o celkovém počtu dvou komplementářů, jinak částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti.**

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, **se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.**

***Příklad:** Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.*

4. Advokátní společnosti

Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od svého vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2 zákona o advokacii. **Minimální limit pojistného plnění z pojištění společnosti musí činit nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným,** kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo **nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti,** kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, **minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti.**

Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2025 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2024, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

PLATNÉ ZNĚNÍ USNESENÍ PŘEDSTAVENSTVA ČAK Č. 4/2009 VĚSTNÍKU JE K DISPOZICI NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH KOMORY WWW.CAK.CZ.

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Vláda schválila novelu trestních předpisů

Na svém zasedání dne 13. listopadu 2024 vláda schválila rozsáhlou reformu trestního práva. Ke hlavním změnám patří změny obecných podmínek pro ukládání trestů (nově bude možné uložit peněžitý trest ve více případech než dnes a omezí se kumulace trestů), snížení trestních sazeb u některých typů majetkové kriminality, částečné uvolnění pravidel pro pěstování a držení konopí, na druhou stranu se ale navrhuje zavedení nových trestných činů, jako je neoprávněná činnost pro cizí moc a trestný čin postihující tzv. deepfake pornografií. Změny v procesních předpisech se pak zaměřují na podporu restorativní justice. Součástí změn je tak důraz na efektivnější využití institutu narovnání, který umožní dohodu i při částečné úhradě škody.

Ministerstvo spravedlnosti zároveň vypracovalo i očekávaný návrh parametrů výpisu z Rejstříku trestů vydávaného pro práci s dětmi (tzv. dětského certifikátu), který má zabránit sexuální násilníkům v práci s dětmi. Do přílohy tohoto speciálního druhu výpisu budou zapsáni odsouzení, a to v případě zákonem vymezeného trestného činu v podstatě automaticky, pokud soud nestanoví jinak, v případě ostatních trestných činů pak tehdy, pokud tak rozhodne soud.

Náhrady za ztrátu výdělků po úrazu či po nemoci z povolání se zvýší

Od ledna příštího roku se zvýší náhrady za ztrátu výdělků po pracovním úrazu či po nemoci z povolání, ale také pro pozůstalé po zemřelých pracovnících. Příslušné nařízení schválila 13. listopadu 2024 vláda. Náhrady by měly vzrůst stejně jako důchody, které se při valorizaci na začátku příštího roku zvednou všem penzistům a penzistkám o 260 korun a k tomu se jim navýší zásluhový díl penze o 0,6 procenta. Stejně jako u zaměstnanců by se měly upravit i kompenzace po služebním úrazu či nemoci z povolání vojákům a policistům.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Z judikatury

ÚS: K trestní odpovědnosti rodičky a duly za smrt dítěte při domácím porodu

Ústavní soud vydal 19. listopadu 2024 nález sp. zn. I. ÚS 605/24, ve kterém potvrdil jako ústavně souladné rozsudky obecných soudů, kterými byly rodička a dula uznány vinnými za smrt dítěte při domácím porodu, a to s ohledem na specifické skutkové okolnosti posuzovaného případu. Ústavní soud zdůraznil, že legálnost domácích porodů nevyklučuje, že v jejich důsledku může být spáchán trestný čin. Stěžovatelky byly uznány vinnými z přečinu usmr-

cení z nedbalosti, za který jim okresní soud uložil trest odnětí svobody v délce 6 měsíců, podmíněně odložený na zkušební dobu 12 měsíců. Rodička se rozhodla pro plánovaný domácí porod navzdory kumulaci rizik, plynoucích zejména z polohy dítěte otočeného koncem pánevním, jejího věku a skutečnosti, že byla prvoroďička. Při porodu došlo ke komplikacím, dítě se zaseklo a udusilo.

NS: K odpovědnosti státu za mimořádná opatření v době pandemie

I mimořádná opatření vydaná Ministerstvem zdravotnictví podle § 69 zákona o ochraně veřejného zdraví v době krizového stavu za účelem řešení krizové situace, příp. odstranění jejich následků, je třeba považovat za krizová opatření podle krizového zákona a za škodu způsobenou jeho prováděním odpovídá stát podle § 36 odst. 1 krizového zákona. Vyplývá to z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. listopadu 2024, sp. zn. 30 Cdo 1101/2024. NS jím vyhověl dovolání obchodní společnosti, která poskytovala sportovní a wellness služby a která se žalobou domáhala vůči státu náhrady škody způsobené jí mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví podle zákona o ochraně veřejného zdraví v době pandemie covid-19. Obvodní soud pro Prahu 2 ale její žalobu zamítl s tím, že nárok není dán podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, ani podle krizového zákona. Prvostupňové rozhodnutí potvrdil i odvolací Městský soud v Praze. Nejvyšší soud ale oba tyto rozsudky zrušil a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Ze světa práva

Novou soudkyní ÚS bude Dita Řepková

Soudkyně Krajského soudu v Brně Dita Řepková bude novou ústavní soudkyní. Na svém zasedání dne 20. listopadu 2024 schválil její nominaci Senát, když ji v tajných volbách podpořilo 71 ze 77 senátorů. Řepková, která se specializuje na trestní právo, nahradí v Ústavním soudu Davida Uhlíře, jehož desetileté funkční období skončilo v úterý 10. prosince 2024.

Kolký platí už jen do konce prosince

Od 1. ledna 2025 nebude možné platit soudní poplatky pomocí kolků. Vyplývá to z ustanovení zák. č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, včetně zrušení vyhlášky č. 383/2010 Sb., o kolkových známkách. Zaplatit soudní poplatek kolkovou známkou tak ještě lze pouze v případě, pokud podání opatřené kolkovou známkou bude učiněno nebo podáno k poštovní přepravě nejpozději dne 31. prosince 2024.

✦ Red.

ZCELA NOVÝ LEXUS LBX

JIŽ ZA **7 990 Kč**
MĚSÍČNĚ BEZ DPH

Kontroly a opravy, výměna kapalin nebo některých součástí, vždy v našich autorizovaných servisech.

Před zimou i před létem vám vyměníme i uskladníme pneumatiky.

Můžete si vybrat pojištění, které vám bude vyhovovat.

Nepřetržitá asistence 24 hodin, 7 dní v týdnu.

Lexus LBX přináší nadčasový styl, prvotřídní komfort a nejmodernější technologie. Využijte naši akční nabídku operativního leasingu KINTO ONE a získejte Lexus LBX za neopakovatelných **7 990 Kč měsíčně bez DPH**.

KINTO ONE

Lexus Průhonice
K Chotobuzi 330
251 01 Čestlice
www.lexus-pruhonice.cz

PRŮHONICE

Průměrná spotřeba paliva a produkce emisí CO₂ (WLTP) Lexus LBX: 5,2l/100km; 120g/km.

Leasingová splátka KINTO ONE pro leasingovou smlouvu uzavřenou na 48 měsíců s akontací 0 % ceny vozu a limitem najetých kilometrů 60 000 km během doby trvání smlouvy. Součástí kalkulace je finanční splátka, pojištění a zákonné poplatky. Uvedené ceny byly zaokrouhleny. Podrobnosti o leasingu KINTO ONE a konkrétní podmínky financování jsou k dispozici u autorizovaných prodejců Lexus. Tento materiál nepředstavuje nabídku na uzavření smlouvy ve smyslu občanského zákoníku a má pouze informativní charakter. Financující stranou je společnost Toyota Financial Services Czech s.r.o., IČ: 65413261, se sídlem Praha 5 - Stodůlky, Bavorská 2662/1, PŠČ 155 00.

Z PRÁVNÍ TEORIE A PRAXE

Právní následky prodeje obecního majetku za jinou než obvyklou cenu ve smyslu § 39 obecního zřízení

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v § 39 odst. 2 stanoví v souvislosti s úplatným převodem majetku obce, že „Při úplatném převodu majetku se cena sjednává zpravidla ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá, nejde-li o cenu regulovanou státem. Odchylka od ceny obvyklé musí být zdůvodněna, jde-li o cenu nižší než obvyklou. Není-li odchylka od ceny obvyklé zdůvodněna, je právní jednání neplatné.“ V praxi přitom nejednou dochází k absenci odůvodnění uvedené odchylky. Bez ohledu na to, proč k odůvodnění odchylky nedojde, je tato skutečnost dle textu zákona sankcionována neplatností smlouvy o převodu majetku. V souvislosti s tím vyvstávají některé otázky, které mají mimořádný praktický význam a jimž se věnuje následující text.

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.,

působí jako advokát a na Katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.,

působí jako advokát a pracovník oddělení soukromého práva Ústavu státu a práva AV ČR.

I. Úvod

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení; dále „zák. o obcích“), v § 39 odst. 2 stanoví v souvislosti s úplatným převodem majetku obce, že „Při úplatném převodu majetku se cena sjednává zpravidla ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá, nejde-li o cenu regulovanou státem. Odchylka od ceny obvyklé musí být zdůvodněna, jde-li o cenu nižší než obvyklou. Není-li odchylka od ceny obvyklé zdůvodněna, je právní jednání neplatné.“

Právní následek v podobě neplatnosti byl do zák. o obcích začleněn novelou č. 106/2016 Sb. Současně bylo do § 41 odst. 3

zák. o obcích doplněno, že tato neplatnost je absolutní.¹

Podobné pravidlo obsahuje i § 36 odst. 2 zák. č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, a § 18 odst. 2 zák. č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). V dalším textu se pro zjednodušení zabýváme jen § 39 odst. 2 zák. o obcích; závěry však platí obdobně i pro uvedené obdobná pravidla.

Odchylka od obvyklé ceny není odůvodněna buď v případě, že obec tuto povinnost jednoduše ignoruje, nebo v situaci, kdy je obec plně připravena respektovat své povinnosti, avšak v konkrétní situaci si není vědoma toho, že sjednaná cena není obvyklou cenou. Přitom je třeba mít na mysli, že stanovit obvyklou cenu zcela jednoznačně je často obtížné. Strany mohou v době uzavření smlouvy vycházet z toho, že jimi sjednaná cena plně odpovídá obvyklé ceně, avšak následně (např. na základě nového znaleckého posouzení) bude zjištěno, že se obvyklá cena ve skutečnosti liší.

Bez ohledu na to, proč k odůvodnění odchylky nedojde, podle textu citovaného ustanovení je tato skutečnost stížena neplatností smlouvy o převodu majetku. V souvislosti s tím vyvstávají některé otázky, které mají mimořádný praktický význam, např.: **Skutečně postačuje jakákoli odchylka od obvyklé ceny k sankci v podobě neplatnosti uzavřené smlouvy? Je nějakým způsobem relevantní případná dobrá víra jedné nebo obou stran v době uzavření smlouvy, že ujednaná cena odpovídá ceně obvyklé? Těmto a souvisejícím otázkám se věnuje následující text.**

¹ § 41 odst. 3 zák. o obcích: „K neplatnosti právního jednání z důvodů stanovených v odstavci 2 a v § 38 odst. 4 a § 39 odst. 1 a 2 přihlédne soud i bez návrhu.“

II. Obvyklá cena

Zákon konkrétně nedefinuje pojem obvyklá cena. **Praxe zde zpravidla vychází z vymezení tohoto pojmu v zákoně č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku** (dále „zák. o oceň. maj.“).² Z jeho § 2 odst. 1 nejprve plyne, že „Pokud tento zákon nestanoví jiný způsob oceňování, oceňují se majetek a služba obvyklou cenou.“ V § 2 odst. 2 se pak stanoví, že „**Obvyklou cenou se pro účely tohoto zákona rozumí cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní obliby. Mimořádnými okolnostmi trhu se rozumějí například stav tísně prodávajícího nebo kupujícího, důsledky přírodních či jiných kalamit. Osobními poměry se rozumějí zejména vztahy majetkové, rodinné nebo jiné osobní vztahy mezi prodávajícím a kupujícím. Zvláštní obloubou se rozumí zvláštní hodnota přiřkládaná majetku nebo službě vyplývající z osobního vztahu k nim. Obvyklá cena vyjadřuje hodnotu majetku nebo služby a určí se ze sjednaných cen porovnatelných.**“ Z § 2 odst. 3 pak plyne, že „V odůvodněných případech, kdy nelze obvyklou cenu určit, oceňuje se majetek a služba tržní hodnotou, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na tržní hodnotu vliv. Důvody pro neurčení obvyklé ceny musejí být v ocenění uvedeny.“

Naproti tomu **Furek uvádí, že pojmu obvyklá cena v zák. o obcích spíše odpovídá jeho vymezení v zákoně č. 526/1990 Sb., o cenách** (dále „zák. o cenách“). Dle § 2 odst. 6 zák. o cenách „Obvyklou cenou pro účely tohoto zákona se rozumí cena shodného nebo z hlediska užití porovnatelného nebo vzájemně zastupitelného zboží volně sjednávaná mezi prodávajícími a kupujícími, kteří jsou na sobě navzájem ekonomicky, kapitálově nebo personálně nezávislí na daném trhu, který není ohrožen účinky ome-

zení hospodářské soutěže. Nelze-li zjistit cenu obvyklou na trhu, určí se cena pro posouzení, zda nedochází ke zneužití výhodnějšího hospodářského postavení, kalkulačním propočtem ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku.“ Důvodem je podle něj to, že se dané ustanovení týká jakéhokoli majetku (a jeho úplatného převodu), takže často by znalecké ocenění bylo nákladnější než samotná hodnota majetku.³

Otázka, co přesně znamená cena v daném místě a čase obvyklá ve smyslu § 39 odst. 2 zák. o obcích, není předmětem tohoto příspěvku. Ve vztahu k podpůrné aplikaci zák. o oceň. maj. je však třeba zdůraznit, že tento zákon definuje pojem obvyklé ceny „pro účely tohoto zákona“, podobně činí i zák. o cenách. Jak je přitom zřejmé, je sporné, zda a do jaké míry má být toto vymezení pojmů v těchto zvláštních zákonech použito pro interpretaci formálně samostatného § 39 odst. 2 zák. o obcích. Z formálně systematického hlediska lze definici jednoho zákona, byť je stanovena právě jen pro účely tohoto zákona, použít i pro zákon jiný. Je to však jen formálně systematický výklad, který příp. musí ustoupit teleologickým argumentům, pokud by ty směřovaly k jinému závěru.⁴

Rozhodující je proto zjištění, jaký je smysl a účel § 39 odst. 2 zák. o obcích, který musí být relevantní i pro výklad pojmu cena v daném místě a čase obvyklá. V žádném případě přitom neplatí, že se na každé ocenění automaticky vztahuje zák. o oceň. maj. Např. při ocenění věci pro účely náhrady škody (§ 2969 o. z., který též používá pojem „obvyklá cena“) se nevychází ze zák. o oceň. maj.⁵ V tom, že pro zjištění výše náhrady škody jde o stanovení spravedlivého ekvivalentu za nějaký statek, je přitom účel § 39 odst. 2 zák. o obcích obdobný. *De lege ferenda* je třeba vyžadovat, aby zák. o oceň. maj. stanovil rozsah své působnosti konkrétněji, než je tomu dnes.

Tento příspěvek si tedy neklade za cíl odpovědět na otázku, co se přesně míní cenou obvyklou ve smyslu § 39 odst. 2 zák. o obcích. Spíše hledá řešení pro případ, že byla stranami v konkrétním případě sjednána cena, která ceně obvyklé (ať již tento pojem v detailu znamená cokoli) neodpovídá.

III. Soulad sjednané ceny s cenou obvyklou

1. Možnost jednoznačného určení obvyklé ceny?

Při zjednodušeném pohledu na požadavek souladu sjednané ceny s cenou obvyklou dle § 39 odst. 2 zák. o obcích lze dospět k představě, že je třeba zjistit jednoznačně určenou částku (cenu obvyklou) a že každé odchýlení se od této částky představuje odchýlení se od obvyklé ceny. Zákon přitom vyžaduje zvláštní odůvodnění pro případ, kdy je sjednaná cena nižší než cena obvyklá.

Zaměříme-li se však na problém obvyklé ceny detailněji, vidíme, že zjištění této ceny jako jednoznačně určené částky je často nemožné; přitom zde zcela odhlížíme od výše zmíněných problémů s výkladem § 39 odst. 2 zák. o obcích, kdy není zcela jisté, co vůbec cena obvyklá ve smyslu tohoto ustanovení znamená. I pokud bychom vycházeli ze zák. o oceň. maj., je zřejmé, že přinejmenším v některých případech je jednoznačné zjištění obvyklé ceny vyloučeno. Podle tohoto zákona se obvyklá cena zjišťuje pomocí tzv. **porovnávací metody**. Podrobný popis této metody je obsažen v prováděcím předpisu k zákonu č. 151/1997 Sb., jímž je vyhláška č. 441/2013 Sb., k provedení zák. o oceň. maj.; konkrétně jde o § 1a vyhlášky.⁶

2 L. Váňa: § 39 [Záměr obce], in J. Vedral, L. Váňa, J. Břeň, S. Pšenička: Zákon o obcích (obecní zřízení), 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2008, str. 239.

3 A. Furek: § 39 [Povinnost zveřejnit záměr majetkové dispozice a povinnost disponovat majetkem za obvyklou cenu], in L. Potěšil, A. Furek, D. Hejč, V. Chmelík, F. Rigel, J. Škop: Zákon o obcích, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2019, str. 245-246, m. č. 57. Toto vysvětlení však není příliš přesvědčivé.

4 Srov. F. Melzer: Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace, 2. vyd., C. H. Beck, Praha 2011, str. 144 a násl., m. č. 150; tamtéž str. 204, m. č. 212.

5 Srov. např. rozsudek NS ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2679/2019.

6 „(1) Obvyklá cena se určuje porovnáním sjednaných cen stejných, popřípadě obdobných předmětů ocenění v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Do porovnání se nezahrnují ceny sjednané za vlivu mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího a kupujícího ani vlivu zvláštní obliby.

(2) Postup určení obvyklé ceny zahrnuje

a) výběr údajů do souboru pro porovnání s předmětem ocenění nejméně od 3 obdobných předmětů na základě kritérií podle druhu předmětu ocenění a jeho zvláštností ke dni ocenění,

b) srovnávací analýzu údajů z vybraného souboru obdobných předmětů ocenění s údaji o oceňovaném předmětu ocenění,

c) určení základní jednotky pro porovnání a parametrů s významným podílem na výši ceny, určení rozdílů parametrů mezi oceňovanými předměty ocenění a obdobnými předměty ocenění,

Obvyklá cena stanovená porovnávací metodou je tedy v podstatě odrazem zprůměrovaných dohodnutých cen za věci srovnatelného druhu, vlastností, stáří apod., jak se utvářejí v určité lokalitě a za určitých časově proměnlivých podmínek. Jde tedy o zohlednění skutečně realizovaných transakcí a při nich dosažených cen.⁷

Předcházející koupě a prodeje lze, možná s výjimkou určitých regulovaných trhů, zjistit jen s určitou mírou pravděpodobnosti, nikoli zcela objektivně. S tím souvisí i fakt, že **podmínky různých prodejů nejsou identické; často dokonce nejsou identické ani předměty prodeje**. Tak je tomu typicky v případě nemovitostí, jejichž cenu ovlivňuje řada subjektivních nebo proměnlivých faktorů. Správně se tak hovoří jen o **odhadu obvyklé ceny**.⁸ Tuto cenu ovlivňuje zejména lokalita, stavebně technický i právní stav nemovitosti, její stáří, velikost a dispozice, ekonomická situace v regionu, a samozřejmě pak další smluvní podmínky, které si strany v konkrétním případě ujednaly. Uvedené rozdíly sice mohou být zohledňovány pomocí různých koeficientů, s nimiž počítají oceňovací předpisy. Z praxe je nám však známo, že použití těchto koeficientů je v zásadě nahodilé. Pro zdůvodnění použití toho kterého koeficientu je často argumentováno pouze „*dlouholetou praxí*“, popř. „*zkušenostmi*“ příslušného znalce. Žádná objektivní verifikace správnosti daného postupu však v zásadě neexistuje.

Z výše uvedených důvodů tedy **obvyklou cenu zpravidla nelze chápat jako fixní údaj, jako jednoznačnou hodnotu** vyjádřenou naprosto přesným číslem (peněžní částkou).⁹ Proto také bývá ve znaleckých posudcích někdy (zdaleka však ne vždy) obvyklá cena vyjádřena prostřednictvím určitého **cenového rozpětí**, v němž se může pohybovat.¹⁰ Jednoznačně lze tak cenu určit prakticky jen v případě, kdy jde o věci, které jsou stejné a obchodují se hromadně za stejných podmínek. To však není typický příklad zcizení obecního majetku.

Problém pak nastává v případě, kdy znalecký posudek stanoví jako cenu obvyklou konkrétní částku, ačkoli jde o situace, kdy lze ve skutečnosti zjistit jen určité cenové rozpětí. Pokud by byla sjednána kupní cena, která se sice odlišuje od obvyklé ceny stanovené jedním znaleckým posudkem v podobě fixního údaje, avšak stále se pohybuje v určitém rozpětí, které dostatečně reflektuje ceny dosažené v obdobných případech, nelze hovořit o odchýlení se od ceny obvyklé.¹¹ V takové situaci proto vůbec nejde o odchýlení se od ceny obvyklé, a nemůže tak ani dojít k naplnění předpokladů § 39 odst. 2 zák. o obcích, a tím ani k neplatnosti smlouvy.

2. K jakému okamžiku je třeba zjistit cenu obvyklou?

Další otázkou je, k jakému okamžiku se má pro účely aplikace § 39 odst. 2 zák. o obcích zjišťovat, jaká je obvyklá cena převáděného majetku. Je tímto okamžikem již samotný okamžik uzavření smlouvy, nebo až okamžik, kdy má být podle smlouvy plněno? Jak bylo uvedeno, primárním účelem zkoumaného pravidla je zachování majetku obce, resp. jeho hodnoty. Tohoto účelu by bylo dosaženo, pokud by rozhodovala cena obvyklá k okamžiku, kdy obec pozbývá vlastnické právo a za zcizenou věc získává odpovídající peněžitě protiplnění. **Text zákona spojuje zjištění obvyklé ceny s okamžikem jejího sjednání** („*se cena sjednává*“), tj. s okamžikem uzavření smlouvy. **Je tomu však skutečně tak?**

Dochází-li k převodu majetku obce, zákon vyžaduje, aby tento převod byl schválen příslušným orgánem, jejím zastupitelstvem (§ 85 zák. o obcích), radou obce, starostou nebo obecním úřa-

dem (§ 102 odst. 3 zák. o obcích). Schválení převodu však z povahy věci vyžaduje i stanovení ceny, za kterou má být příslušný majetek převeden. Znalost konkrétní částky umožní členům těchto orgánů učinit si představu o potřebnosti převodu majetku, např. jako zdroje financování jiného projektu obce. Z tohoto hlediska by nebylo příliš vhodné řešení, podle kterého by se schvaloval jen převod za obvyklou cenu, která by však měla být určena až následně při realizaci převodu. Ostatně to ani neodpovídá běžné praxi. Zákon má být interpretován tak, aby výsledkem výkladu bylo funkční pravidlo; to odpovídá obecnému požadavku účelnosti práva.¹²

Jako postačující se tedy musí jevit převod za obvyklou cenu, která byla **zjištěna v rozumné době před uzavřením smlouvy**, tedy tak, aby mohly řádně proběhnout všechny vyžadované schvalovací procesy. Pokud by v mezidobí od zjištění obvyklé ceny do realizace převodu došlo k drobné změně obvyklé ceny, nemělo by to mít vliv na platnost uzavřené smlouvy. Snad jen v případě, kdy by bylo v tomto mezidobí očividné, že došlo k podstatnému zvýšení obvyklé ceny (např. v důsledku obecně známého rychlého růstu cen nemovitostí), bylo by třeba požadovat opětovné zjištění obvyklé ceny. Totéž platí, uplynula-li by mezi okamžikem zjištění obvyklé ceny a následnou realizací převodu již relativně dlouhá doba. Jako určité vodítko lze vzít rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, dle které pro účely ocenění věci (např. v souvislosti s vy- pořádaním společného jmění manželů, podílového spoluvlastnictví apod.) lze vyjít ze znaleckého posudku, zásadně není-li starší než dva roky.¹³ Přitom tato doba je v judikatuře Nejvyššího soudu

- d) *úpravu sjednaných cen v návaznosti na odlišnost obdobných předmětů ocenění od předmětů oceňovaných jejich korekcí, přičemž odchylka způsobená korekcí musí být řádně odůvodněna,*
e) *výběr, odůvodnění a provedení analýzy s vyhodnocením souboru upravených cen včetně zdůvodněného případného vyloučení odlehklých údajů a*
f) *určení obvyklé ceny, která vychází z vyhodnocení souboru upravených cen.*

- (3) *Údaje použité pro určení obvyklé ceny musí být kontrolovatelné a postup jejich zpracování musí být z ocenění zřejmý a doložený.*
(4) *Nemožnost určení obvyklé ceny podle odstavců 1 a 2 je nutné doložit, zejména uvést postupy, které byly pro zjištění realizovaných cen obdobných předmětů ocenění provedeny, a jejich výsledky.“*

7 Pokud jde o oceňování **nemovitostí**, v praxi se někdy vychází (zejména při nedostatku srovnatelných vzorků skutečně realizovaných transakcí) i jen z cen **nabízených** v realitní (či jiné) inzerci. Tento postup je však velice problematický. Nabízené ceny se totiž zpravidla odchylují (někdy i velmi výrazně) od cen, za něž se transakce následně skutečně realizují. Proto je třeba nabízené ceny upravovat pomocí příslušných koeficientů, což je však obtížně verifikovatelný postup.

8 K tomu z historické perspektivy srov. např. nařízení č. 175/1897 ř. z., o odhadu nemovitostí (tzv. odhadní řád nemovitostí).

9 Srov. P. Tégl in F. Melzer, P. Tégl a kol.: *Občanský zákoník. Velký komentář*, Svazek III., Leges, Praha 2014, komentář k § 492, m. č. 12.

10 Opakem jsou pak situace, kdy je obvyklá cena (nemovitě věci) stanovena „s přesností“ na haléře. Je zřejmé, že takto stanovený údaj má jen velmi omezenou vypovídací hodnotu.

11 Je třeba zdůraznit, že **míra přípustnosti této odchylky je odbornou otázkou**, jejíž zodpovězení v soudním řízení náleží znalci.

12 Účelnost je dokonce jednou ze složek tzv. ideje práva; srov. op. cit. sub 4, str. 34, m. č. 29.

13 Viz např. usnesení NS ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2695/2021: „*Ustálená rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zásadně požaduje, aby po více než dvou letech od vypracování byl znalecký posudek aktualizován (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 22 Cdo 3956/2018, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 1805/2021). V rozsudku ze dne 30. 1. 2019,*

chápana jako skutečně nejzazší; zpravidla dovolací soud požaduje aktualizaci posudků (resp. nové ocenění) v kratších intervalech (cca jeden rok).

Tento přístup je i v souladu s požadavkem, že výklad zákona by zásadně měl respektovat, jak věci ze své povahy fungují (tzv. výklad podle povahy věci¹⁴); měl by tedy respektovat, že nejprve se zjišťuje cena, za kterou by mělo dojít k převodu majetku, následně – na základě toho – dochází k příslušnému schválení převodu a teprve až poté – na základě tohoto schválení – dochází k uzavření převodní smlouvy. Ust. § 39 odst. 2 zák. o obcích je tedy třeba chápat v tom smyslu, že **respektuje určité nepodstatné (běžné) odchylky od obvyklé ceny v době uzavření smlouvy**, resp. v době realizace převodu, aniž by takové odchylky měly vést k neplatnosti smlouvy. Tento příklad je důležitý též z toho důvodu, že jasně ukazuje, že striktní, pouze na slova zákona nebo jen na jeho primární účel orientovaný výklad § 39 odst. 2 zák. o obcích, není udržitelný.

IV. Právní následky absence zdůvodnění odchýlení se od ceny obvyklé

1. Zákonná úprava

Podle § 39 odst. 2 zák. o obcích je právní jednání obce neplatné, pokud není odchylka od obvyklé ceny zdůvodněna. Toto ustanovení obsahuje zvláštní pravidlo, kterým je stanovena neplatnost právního jednání; proto se neaplikuje obecná úprava následků rozporu se zákonem ve smyslu § 580 o. z. Toto obecné ustanovení na rozdíl od § 39 odst. 2 zák. o obcích výslovně stanoví, že nikoli každý rozpor se zákonem působí neplatnost, nýbrž jen tehdy, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. To však neznamená, že stejná úvaha nemá být provedena i v případě § 39 odst. 2 zák. o obcích. Výslovný požadavek zohlednění smyslu a účelu zákona je jen zdůrazněním obecného požadavku teleologického výkladu. Řečeno jinak, každé ustanovení zákona je třeba aplikovat s ohledem na jeho smysl a účel, byť to zákon výslovně nestanoví. Ostatně stejně postupoval Nejvyšší soud např. při výkladu § 582 o. z., který též výslovně nestanoví, že neplatnost z důvodu porušení požadavku formy nastupuje jen tehdy, pokud to vyžaduje smysl a účel zákona (tj. smysl pravidla stanovícího požadavek formy).¹⁵

Z uvedeného plyne, že i v případě § 39 odst. 2 zák. o obcích je třeba posuzovat jeho smysl a účel, a tedy že **neplatnost nastupuje jen v případě, kdy to smysl a účel ustanovení vyžaduje**. Proto se v dalším výkladu nejprve zaměříme na zjištění smyslu a účelu § 39 odst. 2 zák. o obcích.

2. Smysl a účel § 39 odst. 2 zák. o obcích a jeho aplikace

Ust. § 39 odst. 2 zák. o obcích rozvádí obecnou povinnost řádného hospodaření stanovenou v § 38 zák. o obcích.¹⁶ Primárním

sp. zn. 22 Cdo 3956/2018, Nejvyšší soud poznamenal, že pro účely aktualizace znaleckého posudku není samozřejmě nutné zpracovat nový posudek, postačí i ústní či písemné vyjádření znalce, zda a jak se cena nemovitostí za dobu od zpracování znaleckého posudku změnila.“

14 Srov. op. cit. sub 4, str. 186 a násl., m. č. 193.

15 Usnesení NS ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014, R 128/2015.

16 Srov. op. cit. sub 3, str. 244, m. č. 54.

účelem tohoto ustanovení je tedy **zajištění řádného hospodaření obce**, resp. **ochrana obecního majetku**.

V této souvislosti vzniká otázka, zda zákon stanoví potřebu zcizení obecního majetku za obvyklou cenu (resp. zdůvodnění případné odchylky) jako konkretizaci povinnosti řádné péče (řádného hospodaření s majetkem obce), nebo zda jde o požadavek, který tuto povinnost přesahuje. Tento rozdíl se konkrétně projeví v situaci, kdy zástupcům obce nelze nic vytknout, tedy nelze jim vytknout žádné konkrétní pochybení při správě, neboť učinili všechno, co od nich lze rozumně očekávat; přesto však prodali obecní majetek za nižší cenu, než je cena obvyklá (např. na základě věrohodného, avšak objektivně nesprávného posudku).

Spíše se domníváme, že **smysl a účel § 39 odst. 2 zák. o obcích je třeba chápat v přísnějším smyslu, tj. tak, že dopadá i na případy, kdy zástupcům obce nelze při správě nic vytknout**. Hledisko řádné péče má totiž smysl zejména v případech, kdy jde o ochranu jednajících. V daném případě však jde o ochranu zastoupeného (obce a jejího majetkového základu), nikoli o ochranu jednajících osob – zde členů orgánů obce či jiných zástupců. Naproti tomu, pokud by se jednalo o osobní odpovědnost těchto osob (např. odpovědnost za škodu způsobenou obci porušením péče řádného hospodáře), pak již musíme jistě vycházet z hlediska řádné péče.

I když však budeme vycházet z objektivního odchýlení se od ceny obvyklé, neznamená to ještě automaticky, že takové jednání bude mít vždy za následek neplatnost.

Při aplikaci určitého zákonného ustanovení nejde jen o „absolutní“ prosazení jím primárně sledovaného účelu. Je třeba vycházet z **komplexního smyslu a účelu** tohoto ustanovení, k jehož zjištění je též třeba zohlednit další dotčené právní principy, hodnoty a účely, které mohou kolidovat s primárně sledovaným účelem. Standardním řešením kolize takových právních entit je jejich **poměřování**, jak je známe např. z testu proporcionality běžně uplatňovaného v judikatuře Ústavního soudu i soudů obecných. Proto je třeba primární účel příslušného ustanovení poměřovat s kolidujícími právními principy, právem chráněnými zájmy (hodnotami) a účely, se kterými je daný účel v kolizi. Teprve výsledek tohoto poměřování poskytne představu o komplexním smyslu a účelu aplikovaného zákonného ustanovení. A až tento komplexní smysl a účel je třeba využít v rámci objektivně teleologického výkladu.

V následujících částech proto zkoumáme, **jaké další normativní entity (právní principy, hodnoty, účely) jsou v určitých typických situacích dotčeny a jak se to projeví v poměřování s primárním účelem sledovaným § 39 odst. 2 zák. o obcích**.

3. Dobrá víra jako korektiv aplikace § 39 odst. 2 zák. o obcích

a) Obecně

Jak bylo uvedeno, požadavek zákona, aby k převodu majetku obce docházelo zpravidla za obvyklou cenu, s sebou nese potřebu zjištění této ceny před uzavřením smlouvy, resp. před schválením převodu majetku příslušným orgánem obce. Toto zjištění může v řadě případů vyžadovat odborné znalosti, a tedy i posouzení ze strany odborných osob mimo orgány obce. Velmi často si obce obstarávají znalecké posudky, či alespoň odborná vyjádření, která pro účely následujícího převodu majetku mají zjistit jeho obvyklou cenu. Tento postup odpovídá požadavkům péče řádného hospodáře.

Problematická je situace, kdy si obec řádně obstarala příslušné odborné posouzení obvyklé ceny, na jeho základě uzavřela smlouvu o převodu majetku, **avšak následně se ukázalo, že odborné (znalecké) posouzení bylo nesprávné** a že stanovilo jako cenu obvyklou cenu nižší, než by odpovídalo jejímu řádnému zjištění. Lze v této situaci zohlednit, že smluvní strany, popř. alespoň některá z nich, uzavíraly smlouvu opírající se v dobré víře o odborné zjištění obvyklé ceny? Nebo je pro právní následky stanovené v § 39 odst. 2 zák. o obcích rozhodující jen to, že cena sjednaná ve smlouvě byla objektivně nižší než cena obvyklá a že tato odchylka nebyla zvláště zdůvodněna? K tomu poznamenejme, že tato odchylka nebyla zvláště zdůvodněna právě proto, že strany chtěly majetek převést za obvyklou cenu a smlouvu uzavíraly v domnění, že tak také činí.

b) Dobrá víra jako hodnota chráněná právním řádem

Pokud strany jednaly v dobré víře ve správně zjištěnou obvyklou cenu, pak do poměrování dotčených principů a hodnot vstupuje významný princip právní jistoty, jehož derivátem je právě princip ochrany dobré víry. Ústavní soud k ochraně dobré víry ve své konstantní judikatuře poznamenává toto: „*Obecně je možné uvést, že princip dobré víry [chrání] účastníky soukromoprávních vztahů] je možné chápat jako jeden z klíčových projevů principu právní jistoty, který je odvoditelný z normativního principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Související filozofickou a sociologickou kategorií je pak princip důvěry v úkony dalších osob při veškerém sociálním styku s nimi, který je „základním předpokladem pro fungování komplexní společnosti (N. Luhmann: *Vetrauen*.¹⁷ *Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität*, Stuttgart 1989, str. 1). Důvěru je třeba pokládat za elementární kategorii sociálního života. Jednak vyjadřuje vnitřní postoj odrážející eticky odůvodněné představy a očekávání jednotlivých členů společnosti a z druhé strany je výrazem principu právní jistoty, který představuje jednu z faset materiálně, tj. hodnotově chápaného právního státu, jehož ústavně normativní výraz je obsažen v čl. 1 odst. 1 Ústavy (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 3/06, N 185/47 SbNU 429).*“¹⁹ Jde tak o významnou hodnotu právního řádu, která je chráněna i na úrovni ústavního pořádku, a nemůže proto zůstat při výkladu § 39 odst. 2 zák. o obcích nezohledněna.

V této souvislosti jde primárně o zohlednění **dobré víry druhé smluvní strany**, nikoli obce samotné. Zájmem obce je totiž neplatnost smlouvy, a tím zachování majetku, který měl být neplatnou smlouvou převeden.²⁰ Naopak druhá smluvní strana má typicky zájem na zachování platnosti smlouvy, kterou nabyla majetek za nižší cenu, než je cena obvyklá. Nyní je otázka, zda poměrování v kolizi stojících právních principů, hodnot a účelů spíše svědčí ochraně zájmu obce, nebo druhé smluvní strany.

Mezi pravidla pro poměrování právních principů, hodnot a účelů patří požadavek, aby pokud možno nedošlo k úplnému popření některé z těchto právních entit stojících v konkrétní situaci v kolizi.²¹ Pokud to lze, měl by být upřednostněn spíše výklad, při kterém se alespoň v určité situaci může uplatnit každá z dotčených právních entit.

Je třeba zdůraznit, že dobrá víra je právní hodnotou, která je právem chráněna jako taková. K její ochraně proto není zapotřebí výslovného ustanovení ze strany zákonodárce. Jako příklad z praxe Ústavního soudu může sloužit jeho judikatura k možnosti naby-

tí vlastnického práva k nemovitosti od neoprávněného za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013.²²

c) Poměrování při aplikaci § 39 odst. 2 zák. o obcích

V konkrétním případě jde o to, zda má být ochrana majetku obce absolutní v tom smyslu, že se prosadí zcela nezávisle na existenci dobré víry druhé smluvní strany, nebo zda má být dobré víře druhé smluvní strany poskytnuta ochrana.

Domníváme se, že **pro absolutní ochranu majetku obce nejsou dostatečné důvody**. Naopak právní řád poskytuje řadu vodítek, ze kterých plyne potřeba ochrany dobré víry druhé smluvní strany.

Při poměrování právních principů, hodnot a účelů, které jsou v typické situaci v kolizi, je třeba nejprve hledat obdobné situace, ve kterých řešení této kolize (hodnotové rozhodnutí) učinil sám zákonodárce. V konkrétním případě je třeba se ptát, zda existují situace, kdy by ochrana majetku obce byla zákonodárcem upřednostněna před ochranou dobré víry třetích osob. Pokud by tomu tak bylo, byl by to silný argument proti zohlednění dobré víry druhé smluvní strany i v případě § 39 odst. 2 zák. o obcích.

Skutečně lze nalézt případy, kdy dochází ke kolizi ochrany vlastnictví obce a ochrany dobré víry třetích osob. V žádném z těchto případů však není ochrana vlastnictví obce upřednostněna. Tak je tomu např. v případě, kdy je **majetek obce evidován ve veřejném seznamu** (katastru nemovitostí) **jako vlastnictví jiné osoby**. V takovém případě právní řád nijak neomezuje možnost nabytí vlastnického práva třetí osobou na základě ochrany dobré víry v zápis v katastru nemovitostí (tzv. materiální publicita, § 984 o. z.). Na této ochraně dobré víry nic nemění okolnost, že jde ve skutečnosti o majetek obce.

Podobně **lze majetek obce vydržet**. Dobrá víra držitele je tedy chráněna i v případě, kdy v důsledku vydržení má dojít k pozbytí vlastnického práva obce. Lze upozornit, že tak tomu v českém, resp. československém právu nebylo vždy. Socialistické právo oproti stávajícímu právnímu řádu chránilo vlastnictví obce i proti dobré víře třetích osob. To je patrné z § 135a odst. 3 zákona č. 40/1964 S., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1991, podle kterého nebylo možné vydržením nabytí věc z majetku v socialistickém vlastnictví. Obdobné hodnotové rozhodnutí zákonodárce však dnešní právo neobsahuje: dobrá víra je chráněna i vůči vlastnickému právu veřejnoprávních korporací, vč. vlastnického práva obce.²³

17 Správně má být „*Vertrauen*“.

18 Správně má být „*sozialer*“.

19 Nálezy ÚS ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11, bod 21, ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012.

20 Zde je však třeba zdůraznit, že mohou existovat situace, kdy je přítomen významný zájem obce, který převažuje nad zájmem na zachování daného majetku. Obec tento zájem zvláště nezmínila jen proto, že se domnívala, že se neodchyluje od obvyklé ceny. Pokud by však měla informace o skutečné obvyklé ceně, mohla by využít možnosti podle § 39 odst. 2 věty druhé zák. o obcích.

21 Srov. op. cit. sub 4, str. 69, m. č. 65.

22 Např. nálezy ÚS ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2219/2012.

23 V této souvislosti srov. čl. 11 odst. 1 větu druhou Listiny základních práv a svobod: „*Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.*“

Z toho tedy plyne, že v českém právu nelze dovodit absolutní ochranu majetku (vlastnictví) obce vůči dobré víře třetích osob. Současně není zjevný žádný rozumný důvod, proč by tomu mělo být jinak v případě § 39 odst. 2 zák. o obcích.

Pro uvedené poměrování s požadavkem na ochranu majetku obce je též důležité, že i při upřednostnění dobré víry druhé strany nezůstává obec bez ochrany. Pokud totiž dojde k nesprávnému zjištění obvyklé ceny ze strany příslušného odborníka, pak to zpravidla bude představovat porušení jeho smluvní povinnosti řádného zjištění obvyklé ceny (postup *non lege artis*). V takovém případě bude mít obec vůči tomuto odborníkovi nárok na náhradu škody, která jí vznikla tím, že svůj majetek převedla za nižší cenu, než byla jeho cena obvyklá.²⁴

Pokud by byla upřednostněna ochrana majetku obce, mohlo by se jevit sporným, zda má druhá smluvní strana škodní nárok vůči odborníkovi (znalci), když ten bude zpravidla ve smluvním vztahu jen s obcí. Domníváme se, že tento nárok by mohla mít druhá smluvní strana prostřednictvím kategorie smlouvy s ochranným účinkem vůči třetím osobám.²⁵ I přesto je však vhodnější, aby na tento nárok byla odkázána obec, která si příslušného odborníka vybrala (tj. ovládala zdroj rizika), než druhá smluvní strana, která jeho výběr zpravidla ovlivnit nemůže.

Dosud byl posuzován případ, kdy obec samotná postupovala při zjištění obvyklé ceny řádně a pochybení vzniklo jen na straně odborného posuzovatele. Stejně je však třeba postupovat i v případě (byť spíše výjimečném), kdy si obec takové odborné zjištění neobstará a jeho existenci před druhou smluvní stranou jen předstírá. Pokud s ohledem na okolnosti lze dovodit dobrou víru druhé smluvní strany ohledně řádného zjištění obvyklé ceny, není důvod ji chránit odlišně než v prvně uvedeném případě. Právě naopak, v tomto případě má být druhá smluvní strana chráněna o to více, neboť obci je přičitatelné zaviněné porušení právní povinnosti, a to dokonce ve formě úmyslu. I v tomto případě je zajištěn odškodňovací nárok obce, jen nikoli vůči odbornému posuzovateli (který zde ani není), nýbrž vůči těm osobám, které za obec předstíraly existenci odborného posouzení.

Shrneme-li tedy předestřené úvahy, dospíváme k závěru, že za výše uvedené situace se **dobrá víra nabyvatele musí při poměrování prosadit i vůči principu ochrany majetku obce**, který je primárním účelem § 39 zák. o obcích. Tento teleologický výklad tedy vede k závěru, že za daných okolností neplatnost ve smyslu § 39 odst. 2 zák. o obcích nenastává.

Pokud by dobrá víra nebyla uvedeným způsobem chráněna, vedlo by to k výrazné právní nejistotě ve všech majetkových transakcích s obcemi, a to dokonce i tam, kde byla hodnota převáděného majetku stanovena znaleckým posudkem.

Výše uvedené výsledky se jeví jako souladné i s dosavadními závěry publikované literatury. Danou otázkou se zabývá Furek, který zastává názor, že pokud by strany vycházely z ceny zjištěné znaleckým posudkem a závěry tohoto posudku by nebyly hodnověrným

způsobem zpochybněny, nepůjde o porušení péče řádného hospodáře, i kdyby se později ukázalo, že posudek neurčil obvyklou cenu správně (srov. přiměřeně závěry z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 5 Tdo 848/2010). Z hlediska zde projednávané otázky je důležité, že autor dovozuje, že by v takovém případě ani nedošlo k následkům v podobě neplatnosti právního jednání pro porušení § 39 odst. 2 zák. o obcích.²⁶

d) Předpoklady dobré víry ve zjištění obvyklé ceny

Dobrá víra druhé smluvní strany se musí, stejně jako je tomu v jiných případech, posuzovat **se zřetelem ke všem okolnostem, které jsou jí zjevné**. Mezi tyto okolnosti patří např. to, kdo stanovení obvyklé ceny prováděl. Dobrá víra vyžaduje, aby ocenění prováděla osoba, která k tomu má příslušnou odbornost, resp. aby alespoň důvěryhodně vytvářela dojem, že tuto odbornost má. Pokud by např. obec druhé smluvní straně jen sdělila, že podle jejích úředníků odpovídá navržená smluvní cena prodávané nemovitosti ceně obvyklé, pak by zpravidla dobrá víra být založena nemohla. Míru požadované odbornosti je třeba posuzovat podle okolností konkrétního případu (znalecký posudek, odborné posouzení); odlišná bude např. při prodeji nemovitosti a v případě prodeje použité knihy.

Druhá smluvní strana se však nemůže spoléhat na správnost zjištění obvyklé ceny, pokud by s ohledem na okolnosti případu bylo patrné, že ocenění je zjevně nesprávné. Tak by tomu bylo např. tehdy, pokud by s ohledem na konkrétní pozici druhé smluvní strany (která by např. sama disponovala odbornými znalostmi, pokud jde o oceňování nemovitosti) bylo jednoduše zjištělné, že obvyklá cena oceňované nemovitosti je jiná, než jak bylo uvedeno ve znaleckém posudku. V této souvislosti je velmi významná míra nesprávnosti, resp. odchylky od obvyklé ceny, a též obtížnost či naopak jednoduchost zjištění této ceny. Čím obtížnější je zjištění obvyklé ceny, tím větší odchylka bude zapotřebí, aby vyloučila dobrou víru druhé smluvní strany a *vice versa*.

Lze uvést např. situaci, kdy ve znaleckém posudku se při použití tzv. porovnávací metody (viz výše) kalkuluje s realizovanými prodejmi vzorků, které jsou však s oceňovanou věcí naprosto nesrovnatelné (např. oceňovanou věcí je bytová jednotka vybudovaná v právě dokončeném developerském projektu v centru města, avšak posudek vychází z realizovaných prodejů starších nebytových prostorů na periferii; pak i velmi malá odchylka stanovené ceny bude stačit pro vyloučení dobré víry druhé strany). Obecně není vyloučeno, aby odchylka činila řádově i desítky procent – např. tehdy, bude-li se jednat o velmi specifickou nemovitost. Pokud se naopak bude jednat o věc, která se běžně obchoduje a dosažené ceny jsou běžně zjištělné, pak i relativně malá odchylka může zakládat důvodnou pochybnost o správnosti zjištěné obvyklé ceny. V žádném případě tedy nelze uvést konkrétní procento odchylky, při němž by zjištěná obvyklá cena mohla (či musela) být považována za zjevně nesprávnou.

Lze též poukázat na **judikaturu** vztahující se k dřívější právní úpravě § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, když následek v podobě absolutní neplatnosti nebyl v zák. o obcích ještě výslovně stanoven. Podle Nejvyššího soudu pro závěr o neplatnosti smlouvy o úplatném převodu obecního majetku bylo třeba, aby cena tohoto majetku byla sjednána podstatně nižší, než je cena v místě a čase obvyklá, aniž by tato odchylka byla náležitě odůvodněna.²⁷ Ani podle judikatury tedy nepostačovala jakákoliv odchylka, nýbrž se vyžadovala odchylka podstatná; konkrétněji však tento znak vysvětlen nebyl. Toto řešení však koresponduje se zde zastávaným názorem,

24 Srov. F. Melzer, in F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník. Velký komentář, Svazek IX., Leges, Praha 2018, komentář k § 2950, m. č. 103 a násl. Srov. též náleží ÚS ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

25 Srov. § 2913 odst. 1 o. z. Podrobněji viz F. Melzer in op. cit. sub 24, komentář k § 2913, m. č. 49 a násl.

26 Op. cit. sub 3, str. 246, m. č. 59.

27 Rozsudek NS ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3950/2010.

neboť nepodstatná odchylka nevyklučuje dobrou víru ve správnost zjištění obvyklé ceny. Toto řešení je aprobováno i v literatuře.²⁸

Zbývá doplnit, že **dobrá víra se posuzuje k okamžiku vzniku smluvní vázanosti, tj. k okamžiku uzavření smlouvy.**

4. Předšmluvní odpovědnost

Jsou-li naplněny předpoklady dobré víry, jak jsou podány výše, je převodní smlouva platná. Pokud však splněny nejsou, nastává absolutní neplatnost smlouvy. V tomto případě pak vystává otázka, zda mohou mít strany, nebo některá z nich, **právo na náhradu škody**, která jim v důsledku neplatnosti vznikla (§ 579 odst. 2 o. z.).

V rámci předšmluvní odpovědnosti lze obecně uvažovat o náhradě tzv. pozitivní a negativní interese. Pozitivní interese představuje škodu, která spočívá v majetkové ztrátě vzniklé tím, že nebyla uzavřena platná smlouva. Srovnáváme tedy existující majetkový stav a hypotetický majetkový stav smluvní strany, jaký by byl, pokud by uzavřená smlouva byla platná. Naproti tomu negativní interese spočívá ve škodě, která vznikla tím, že smluvní strana spoléhala na to, že smlouva bude uzavřena platně, resp. po jejím uzavření, že byla uzavřena platně. Tento druhý typ škody se proto někdy označuje jako tzv. škoda z důvěry (*Vertrauensschaden*).

V dané situaci je poměrně zřejmé, že **náhrada pozitivní interese by byla v rozporu s účelem § 39 odst. 2 zák. o obcích**. Pokud je jeho účelem ochránit majetek obce tím, že činí neplatným převod za nižší cenu, než je cena obvyklá, pak by tento účel byl zmařen, pokud by obec musela druhé straně nahradit ušlý zisk z nerealizovaného obchodu, tj. právě tu částku, za kterou druhá strana nemohla v důsledku neplatnosti výhodně koupit obecní majetek.

Lze tak uvažovat **jen o náhradě negativní interese**, typicky v podobě nákladů na uzavření smlouvy, příp. nákladů ušlých příležitostí. Zde je třeba uvážit, že povinnost odůvodnit převod za nižší cenu, než je cena obvyklá, má obec, nikoli její smluvní partner. **Způsobit neplatnost tak může zásadně jen obec.** Druhá strana může teoreticky odpovídat za úmyslné způsobení škody v rozporu s dobrými mravy (§ 2909 o. z.). Lze si též představit i spoluzpůsobení škody touto druhou stranou, když sama obci za účelem zjištění obvyklé ceny poskytne nesprávný znalecký posudek. Pokud však druhá strana posudek neobstarala ani se nijak nepodílela na jeho zpracování, jen mohla a měla vědět o jeho nesprávnosti, pak sama neplatnost nezpůsobila; lze jí jen přičíst spoluúčast na vzniklé škodě ve smyslu § 2918 o. z. Připomeňme však, že druhá strana má právo se spolehnout na tvrzení obce, že navržená cena představuje cenu obvyklou, pokud toto tvrzení není zjevně nesprávné (viz výše). V takovém případě s ohledem na ochranu dobré víry druhé strany vůbec nepůjde o případ neplatnosti.

Pokud by výjimečně došlo ke spoluzpůsobení škody oběma stranami, bylo by pravděpodobně možné na danou situaci použít judikaturu Nejvyššího soudu přijatou ve vztahu k předchozí úpravě § 42 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Nejvyšší soud zde zastával názor, že vznikla-li při stejném poměru na zavinění neplatnosti smlouvy škoda každé z obou smluvních stran, pak každý z poškozených má proti druhé smluvní straně jakožto škůdci právo na náhradu jedné poloviny své škody, přičemž výše škody může být u každé ze smluvních stran jiná (jde o dva různé nároky, které musí být posuzovány samostatně, jejich osud může být jiný).²⁹ Pokud tedy druhá strana o důvodu neplatnosti (vadnosti posudku) měla a mohla vědět, resp. je jí přičitatelná účast na vzniku tohoto

posudku (např. tento posudek sama obstarala), pak nastává uvedený případ vzájemné odpovědnosti.

S ohledem na zaměření tohoto příspěvku jsme nuceni vynechat jinak velmi důležitou otázku, zda má předšmluvní odpovědnost podle § 579 odst. 2 o. z. povahu (kvazi)smluvní, nebo deliktovní odpovědnosti. První přístup připouští zproštění se odpovědnosti jen za podmínek stanovených v § 2913 odst. 2 o. z.,³⁰ zatímco druhý připouští možnost exkulpace (§ 2895, 2911 o. z.).³¹

V. Závěr

V příspěvku jsme se snažili poukázat na některé problémy spojené s povinností obcí (krajů) odůvodnit, proč převádějí majetek za nižší než obvyklou cenu. Účelem této povinnosti i sankce za její porušení je ochrana obecního majetku.

Má-li být v konkrétním případě dovozena neplatnost jako sankce za porušení této povinnosti ze strany obce, pak nelze izolovaně vycházet jen z tohoto účelu, nýbrž je třeba zohlednit kompletní teleologické pozadí, zejména princip ochrany dobré víry druhé smluvní strany jako integrální součást principu právní jistoty.

Neplatnost pak nastává jen v případě, kdy druhá smluvní strana není ohledně převodu za obvyklou cenu v dobré víře. Tak je tomu zejména tehdy, když sjednaná cena zjevně vybočuje z toho, co mohla druhá strana v kontextu konkrétní situace očekávat (předvídat) jako cenu obvyklou. Pro toto posouzení je významná srovnatelnost s jinými převody, veřejná známost výše úplaty atd.

Není-li druhá smluvní strana v dobré víře (např. ví-li, že si obec neobstarala potřebné ocenění, nebo jí muselo být zjevné, že sjednaná cena nemůže být cenou obvyklou), nastává právní následek v podobě absolutní neplatnosti. V tomto případě však může obec odpovídat podle § 579 odst. 2 o. z. za negativní interesi způsobenou druhé smluvní straně.³² ❖

28 Op. cit. sub 3, str. 245-246, m. č. 66.

29 Usnesení NS ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 142/2023.

30 Tak např. F. Melzer in op. cit. sub 24, komentář k § 2913, m. č. 28.

31 Zdá se, že k deliktovní povaze předšmluvní odpovědnosti bez bližšího odůvodnění směřuje judikatura Nejvyššího soudu. Např. ve vztahu k § 1728 odst. 2 o. z. srov. rozsudek NS ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1267/2020, R 59/2022; ve vztahu k § 1729 o. z. srov. rozsudek NS ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. 23 Cdo 3191/2022.

32 Část příspěvku od F. Melzera byla vypracována v rámci řešení projektu APVV-20-0171 „Konkurencia nárokov z deliktov a kvázideliktov v mimozmluvných vzťahoch a na pomedzi zmluvného a vecného práva“.

OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD,
ZVLÁŠTNÍ ŘÍZENÍ SOUDNÍ,
ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

- změny o. s. ř. od 1. 10. 2024
- nový zákon o hromadných žalobách
- advokátní tarif 2025

více na www.osr.sagit.cz

inzerce

K reakci obhajoby po vyrozumění o podání obžaloby u soudu

Autor se v následujícím článku zabývá otázkou, jak by měl obhájce reagovat na vyrozumění státního zástupce o podání obžaloby. Dokladuje, že některé důvody předběžného projednání obžaloby lze zjistit jen z obžaloby. Přináší také návrh de lege ferenda na doplnění § 181 odst. 1 tr. řádu tak, aby byl v souladu s § 185 odst. 1 tr. řádu.

Doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc., je expertem na trestní právo, působil jako advokát a vysokoškolský učitel.

Jak se obhajoba dozví o podání obžaloby?

Jestliže výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. O podání obžaloby vyrozumí obviněného, obhájce a poškozeného, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé, je-li obviněný advokátem, též ministra spravedlnosti a předsedu České advokátní komory (§ 176 odst. 1 věta první tr. řádu).¹ Státní zástupce vyrozumívá obviněného i jeho obhájce o podání obžaloby u příslušného okresního (krajského) soudu stručným několikařádkovým přípisem obsahujícím sdělení, kdy na obviněného podal u konkrétního soudu obžalobu pro trestný čin označený názvem i ustanovením trestního zákoníku. S tímto vyrozuměním však obhajoba zpravidla neobdrží obžalobu, o jejímž podání u soudu je státním zástupcem pouze informována.

Opis obžaloby musí být obviněnému a obhájci doručen nejpozději s předvoláním k hlavnímu líčení nebo s vyrozuměním o něm (§ 196 odst. 1 tr. řádu). Proto předseda senátu může doručit opis obžaloby obhajobě (i poškozenému) také dříve, než nařídí hlavní líčení. Je také možné, aby státní zástupce doručil obhajobě opis obžaloby společně s přípisem obsahujícím sdělení, kdy na obviněného podal u konkrétního soudu obžalobu. Podle Beckova komentáře k trestnímu řádu „není vyloučeno doručení obžaloby bezprostředně po jejím podání k soudu. Reakcí procesních stran může být vyvoláno posléze nařízení předběžného projednání obžaloby a vydání některého z tam předpokládaných rozhodnutí.“² **V praxi obdrží obhajoba obžalobu nejčastěji až od soudu, zároveň s předvoláním k hlavnímu líčení.**

Státní zástupce vesměs nezasílá obžalobu obhajobě společně s vyrozuměním o podání obžaloby proto, že neví, zda předseda senátu (samosoudce) shledá důvody pro nařízení hlavního líčení. Ani soud však nedodává obviněnému a jeho obhájci obžalobu bezprostředně poté, co mu je doručena státním zástupcem. K tomu dochází až poté, co předseda senátu (samosoudce) prostuduje obžalobu (§ 181

odst. 1) a spis vč. příloh (§ 185 odst. 1) a shledá důvod pro nařízení hlavního líčení. Proto teprve poté, co předseda senátu (samosoudce) nařídí hlavní líčení na konkrétní termín, dá pracovníci trestní kanceláře soudu pokyn k doručení obžaloby obviněnému a poškozenému.

Má-li obviněný obhájce, doručuje se opis obžaloby také jemu, i s vyrozuměním o konání hlavního líčení. Má-li obžalovaný dva nebo více obhájců a orgánům činným v trestním řízení dosud neoznámil, kterého z těchto obhájců zmocnil k přijímání písemnosti a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, určí ho předseda senátu a toto své rozhodnutí oznámí všem zvoleným obhájcům (§ 37 odst. 3); nestane-li se tak, je nutné doručit opis obžaloby všem zvoleným obhájcům.

Pokud je obviněný ve vazbě, je třeba o podání obžaloby vyrozumět i příslušnou věznicu (§ 70a odst. 1 písm. i)).

Jak reagují obvinění na vyrozumění o podání obžaloby?

Obvinění, kteří nemají obhájce, reagují na vyrozumění o podání obžaloby různými způsoby, z nichž dva výrazně převažují. **Část obviněných trpělivě čeká na nařízení hlavního líčení a dodání opisu obžaloby. Další obvinění však nechápou, proč neobdrželi obžalobu, a dožadují se jejího dodání u státního zástupce,** který je vyrozuměl o podání obžaloby. Pak zdvořilý obviněný např. sdělí státnímu zástupci: „*Omylem jste mně nedodal stejnopis obžaloby, kterou jste na mě podal, a já proto nevím, proti čemu se mám obhajovat v hlavním líčení před soudem.*“ Jiní obvinění se nedokážou zdržet kritiky státního zástupce, který podle nich neplní své povinnosti, protože jim nedodal opis obžaloby. Následně pak jsou obvinění, urgující dodání obžaloby státním zástupcem, informováni, že obžalobu obdrží od soudu, avšak jen v případech, že předseda senátu (samosoudce) nařídí hlavní líčení. Obviněný se příp. dozví i to, že obžalobu obdrží buď současně s předvoláním k hlavnímu líčení, nebo samostatně, ještě před stanovením termínu hlavního líčení. To obviněný zpravidla vezme na vědomí a čeká na dodání stejnopisu obžaloby soudem. **Jen výjimečně navštíví obviněný, který se hájí sám, soud, u něhož podal státní zástupce obžalobu, a obeznámí se s obžalobou, nebo si pořídí její kopii při nahlédnutí do spisu.**

Některý obviněný, který se hájí sám, po vyrozumění o podání obžaloby absolvuje *ad hoc* porady s advokátem, který mu poskytne základní informace. Další obvinění pak zmocní vyhledaného advokáta ke své obhajobě.

K reakci obhájců na vyrozumění o podání obžaloby

Obhájce obviněného, který obdrží vyrozumění o podání obžaloby, má dvě odlišné možnosti. Buď vyčká dodání obža-

1 Není-li v textu dále uveden odkaz na konkrétní zákon v podobě zkratky, odkazuje se vždy na zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

2 P. Šámal a kol.: Trestní řád II. § 157 až 314s, Komentář, 7. vyd., C. H. Beck, Praha 2013, str. 2516.

loby, ať již společně s předvoláním k hlavnímu líčení, event. samostatně, před stanovením termínu hlavního líčení, **nebo si u soudu vyžádá obžalobu při nahlédnutí do spisu.**

Některý obhájce po vyznění o podání obžaloby obviněnému sdělí: „Nyní musíme vyčkat, až nám soud zašle obžalobu a předvolání k hlavnímu líčení, a poté se začneme připravovat na jednání soudu.“ S takovým přístupem obhájce nelze souhlasit, protože je v rozporu se zájmem obviněného. Zejména to platí, pokud obhajoba po skončení vyšetřování navrhovala postoupení věci jinému orgánu pro přestupek či kárné provinění (§ 171 odst. 1) nebo zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů uvedených v § 172 odst. 1 nebo 2. V takových případech obhájce rezignuje na obhajobu obviněného v době od podání obžaloby do převzetí obžaloby zaslané soudem, neprosazuje návrh, s nímž neuspěl při skončení vyšetřování, a smiřuje se s tím, že předseda senátu nařídí hlavní líčení. Nepříznivým důsledkem tohoto přístupu je, že obhajoba pasivně očekává zaslání obžaloby soudem a seznamuje se s ní až po nařízení hlavního líčení. V takovém případě však obhájce od vyznění o podání obžaloby nečiní nic, čím by mohl zabránit konání hlavního líčení, a pouze bere na vědomí podání obžaloby, i když nezná její obsah.

Takový pasivní přístup obhájce není v souladu s § 16 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, dle něhož je advokát při výkonu advokacie povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. Tento přístup není ani v souladu s § 41 odst. 1, dle něhož je obhájce povinen účelně využívat k hájení zájmů obviněného prostředky a způsoby obhajoby uvedené v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbraňují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci. Při takovém přístupu obhájce nevyužívá možnost činit za obviněného návrhy a nahlížet do spisů (§ 41 odst. 2). To je v rozporu se zájmem klienta, protože obhájce po podání obžaloby neuplatňuje v zájmu obviněného vše, co pro něj může být prospěšné, zejména nepodává u soudu ty návrhy, kterým nebylo vyhověno v přípravném řízení. **Především pak obhájce, který neprostuduje obžalobu krátce po jejím podání, nevyužije možnost podat návrh na předběžné projednání obžaloby pro některý z důvodů uvedených v § 186 odst. 1 písm. a) až g).**

Jsou i obhájci, kteří návrh na předběžné projednání obžaloby podají, i když nemají k dispozici obžalobu podanou státním zástupcem, a proto nemohou reagovat na výrokovou část obžaloby ani odkazovat na její strany, nýbrž jen na výsledky vyšetřování. V těchto případech obhájce předpokládá, že výroková část obžaloby se nebude odlišovat od usnesení o zahájení trestního stíhání, z něhož pak vychází.

Jak by měl obhájce reagovat na vyznění o podání obžaloby?

Poté, co obhájce obdrží od státního zástupce vyznění o podání obžaloby, neměl by vyčkávat, zda dojde k nařízení hlavního líčení, nýbrž by si měl obstarat obžalobu a zjistit, zda lze podat návrh na předběžné projednání obžaloby pro některý z důvodů uvedených v § 186 písm. a) až g). K podání takového odůvodněného návrhu obhajoby je znalost obžaloby nezbytná. Proto je v zájmu obžalovaného, aby obhájce poté, co od státního zástupce obdrží vyznění o podání obžaloby u příslušného soudu, požádal pracovníky trestní kanceláře nebo přímo předsedu senátu (samosoudce) o nahlédnutí do spisu a také o stejnopis ob-

žaloby. Pokud je obhájci sděleno, že obžalobu zanedlouho obdrží do datové schránky, poštou či jinak, neměl by to pouze vzít na vědomí. Svoji žádost o stejnopis obžaloby by měl odůvodnit potřebou zjištění, zda má obhajoba důvod k podání návrhu na předběžné projednání obžaloby či nikoliv. Pak opis obžaloby zpravidla obdrží a svým podpisem potvrdí její převzetí, a proto mu již nebude doručována. Pokud pracovníce trestní kanceláře nemůže získat souhlas předsedy senátu, pak si obhájce může pořídit kopii obžaloby fotoaparátem v mobilu, přenosným skenerem či jinak. V takovém případě sice nemá k dispozici opis obžaloby, má však její kopii, která mu postačuje pro rozhodnutí, zda je důvod k předběžnému projednání obžaloby, který spatřoval po skončení přípravného řízení, bez znalosti žalobního návrhu, či nikoliv.

Konkrétní reakce obhajoby na vyznění o podání obžaloby by měla záviset na výsledcích skončeného vyšetřování a navázat na návrhy, které již obhajoba podala. Nejednou po skončení vyšetřování podala obhajoba návrh na zastavení trestního stíhání obviněného dle § 172 odst. 1 písm. c) a v něm prokazovala, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, nespáchal obviněný. Pokud státní zástupce tomuto návrhu obhajoby ve vyšetřování nevyhověl, nemůže obhájce spoléhat, že návrh, který podal v průběhu či po skončení vyšetřování, bude pro soud bez dalšího důvodem k nařízení předběžného projednání obžaloby a k zastavení trestního stíhání obviněného. Proto by měl obhájce, po seznámení s obžalobou, **podat soudu návrh na předběžné projednání obžaloby dle § 186 písm. c)** s návrhem, aby soud po předběžném projednání obžaloby zastavil trestní stíhání obviněného dle § 188 odst. 1 písm. c) vzhledem k tomu, že tu jsou okolnosti dle § 172 odst. 1.

V řadě případů podává obhájce po skončení vyšetřování návrh na doplnění dokazování, který je policejním orgánem konajícím vyšetřování a následně také státním zástupcem odmítnut, ať již s odůvodněním, či bez něj. Pak by měl obhájce u soudu získat a prostudovat obžalobu a poté **podat soudu návrh na její předběžné projednání dle § 186 písm. f)**, protože ve věci nebyly v potřebném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout, s návrhem na vrácení věci státnímu zástupci a na doplnění dokazování dle § 188 odst. 1 písm. e).

Nežádka obhajoba podá po skončení vyšetřování návrh na rozhodnutí dle § 171 až 173, návrh na uzavření dohody o vině a trestu se státním zástupcem (§ 175a), návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307) nebo na narovnání (§ 309), či návrh na odstoupení od trestního stíhání mladistvého [§ 70 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále „ZSM“)], event. jiný návrh, jemuž nebylo vyhověno. V těchto případech je v zájmu obviněného, aby obhájce podal takový návrh znovu po podání obžaloby, a to i s reakcí na obžalobu, kterou si vyžádá u soudu.

V době od podání obžaloby do nařízení hlavního líčení nebo do jiného rozhodnutí soudu zná obhajoba z vyznění o podání obžaloby pouze jednacím číslo spisu, který je veden na státním zastupitelství. Proto je vhodné, aby obhájce zjistil jednacím číslo spisu, který je veden u příslušného soudu, u něhož byla podána obžaloba, a k tomuto jednacímú číslu zasílal své návrhy na předběžné projednání obžaloby, které adresuje soudu.

K obhajobě obviněného po podání obžaloby

Někteří obhájci sdělují obviněnému, že jeho obhajoba po vyznění o podání obžaloby není možná, a proto je třeba v kli-

du vyčkat dodání obžaloby soudem. S tímto názorem nelze souhlasit, protože je v rozporu s možnostmi, které obhajobě dává trestní řád.

V době od podání obžaloby do nařízení hlavního líčení nebo do jiného rozhodnutí soudu dle § 188 odst. 1 nebo 2, je možná a potřebná obhajoba obviněného, i když v jiném rozsahu než v průběhu vyšetřování a v odlišném rozsahu než v hlavním líčení a veřejném zasedání o odvolání. To, že státní zástupce podal u soudu obžalobu (§ 176 odst. 1) nebo návrh na potrestání [§ 179c odst. 2 písm. a)], ještě neznamená, že musí dojít k nařízení hlavního líčení. Podanou obžalobu musí přezkoumat soud z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a v § 186, aby mohl posoudit, zda je namíste nařídit její předběžné projednání nebo lze nařídit ve věci hlavní líčení (§ 185 odst. 1). Obdobně lze předběžně projednat i návrh na schválení dohody o vině a trestu [§ 314o odst. 1 písm. c)]. Samosoudce sice obžalobu nebo návrh na potrestání předběžně neprojednává (§ 314c odst. 1), avšak přezkoumává je z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186.

Obdobně jako předseda senátu (či samosoudce) by se měla s obžalobou seznámit také obhajoba, aby mohla následně i se znalostí obsahu obžaloby usoudit, zda na ni bude reagovat, a pokud ano, jakým způsobem.

Je zásadní chybou obhájce, pokud se nezajímá o podanou obžalobu jen proto, že její opis neobdržel s vyrozuměním o jejím podání, a vzhledem k tomu ji v řízení před soudem nemá k dispozici. V době od podání obžaloby do nařízení hlavního líčení (§ 198) nebo do rozhodnutí dle § 188 by obhájce neměl vzít pouze na vědomí, že státní zástupce podal u soudu obžalobu, a pak jen očekávat, že soud splní své zákonné povinnosti při přezkoumání obžaloby dle § 181 odst. 1. Naopak by se měl obhájce snažit prosadit u soudu odůvodněné návrhy obhajoby, jimž orgány činné v přípravném řízení v průběhu vyšetřování ani po jeho skončení nevyhověly. Ve všech takových případech by měl obhájce navrhnout soudu, aby nařídil předběžné projednání obžaloby, nebo samosoudci, aby obžalobu nebo návrh na potrestání přezkoumal z hledisek uvedených v § 181 odst. 1, § 185 odst. 1 a § 186 tr. řádu. To však může učinit až po obstarání a prostudování obžaloby.

Co neví obhájce, který nezná obžalobu?

Obhájce, který se po vyrozumění o podání obžaloby neseznámí s jejím obsahem, reaguje jen na usnesení o zahájení trestního stíhání a na průběh přípravného řízení, a proto je ve znevýhodněném postavení oproti státnímu zástupci. Obhájce, a proto ani obviněný, nezná výrokovou část obžaloby ani její odůvodnění, a proto neví, na základě jakých konkrétních důkazů a dalších skutečností dospěl státní zástupce k podání obžaloby, která nemusí zcela korespondovat s usnesením o zahájení trestního stíhání, i když je zachována totožnost skutku. Proto obhajoba neví, zda se může ztotožnit s obžalobou v tom, že věc byla v přípravném řízení dostatečně objasněna tak, aby měl soud v hlavním líčení dostatečné podklady pro provedení dokazování v rozsahu potřebném pro prokázání viny obviněného. Není proto obeznámena ani s tím, zda v přípravném řízení byly dle státního zástupce objasněny okolnosti, které se vztahují ke znakům skutkové podstaty trestného činu uvedeného v obžalobě, okolnosti týkající se stupně společenské škodlivosti činu (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), jakož i poměrů obviněného.

Obhájce musí vědět, v jakém rozsahu vyšel státní zástupce z usnesení o zahájení trestního stíhání, zda se plně či jen zčásti ztotožnil s návrhem policejního orgánu na podání obžaloby. To

je pro obhajobu velmi důležité zejména v případech, kdy se výrok usnesení o zahájení trestního stíhání týkal dvou a více skutků.

Je v rozporu se zájmem obviněného, pokud po dobu několika týdnů či měsíců od vyrozumění o podání obžaloby nezná obhájce její obsah. V případech, kdy si dvě skupiny důkazů odporují, obhájce neví, jak státní zástupce v obžalobě odůvodnil, že rozpory již nelze v přípravném řízení odstranit, ani mu není známo, zda se o odstranění těchto rozporů pokusil. Pokud by to obhájce věděl, potom by mohl shledat důvod pro podání návrhu na předběžné projednání obžaloby a doplnění dokazování v přípravném řízení. Vzhledem k tomu, že to neví, potom takový návrh nezvažuje, a pokud ano, tak bez znalosti obsahu obžaloby podané u soudu.

Nezná-li obhájce obžalobu, nemůže z vyrozumění o jejím podání posoudit, zda byla podána v souladu s § 176 odst. 2, tedy pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1). Pokud obhájce nedisponuje obžalobou, potom nemůže posoudit, zda obsahuje náležitosti jejího podání, jak vyžaduje § 177.

Důsledkem toho je, že **obhajoba neví:**

a) označení státního zástupce a den sepsání obžaloby, b) zda u jména a příjmení obviněného jsou i jiné údaje potřebné k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou.

Bez obžaloby obhajoba nezná:

c) žalobní návrh, a proto nemůže posoudit, zda je v něm přesně označen skutek, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, popř. s uvedením jiných skutečností, pokud je jich třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným a aby bylo odůvodněno použití určité trestní sazby.

Potom není obhajoba obeznámena ani s nejdůležitější částí obžaloby, a to přesto, že soud může rozhodnout jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Pokud státní zástupce před podáním obžaloby upozornil obviněného a jeho obhájce, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání (§ 160), hodlá posuzovat jako jiný trestný čin, než jak ho posuzoval policejní orgán, pak nezná obhajoba důvod, proč se zřetelem na zamýšlenou změnu kvalifikace skutku nebylo doplněno dokazování podle jejího návrhu.

Obdobně nepříznivé pro obhajobu je, pokud obhájce po podání obžaloby nezná:

d) návrh na uložení trestu s uvedením jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání; pokud je navrhován trest propadnutí majetku, peněžité trest nebo trest propadnutí věci, neví, zda a jaké věci byly zajištěny pro účely výkonu trestu.

Kromě toho obhajoba nezná:

e) odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá, ani právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona. V důsledku toho není obviněný ani jeho obhájce obeznámen s důkazy, jejichž provedení státní zástupce navrhuje v hlavním líčení, neví, u kterých svědků (znalců) navrhuje jejich osobní výslech a u kterých považuje za dostatečné přečtení protokolů o jejich výslechu z přípravného řízení (u znalců též znaleckého posudku), neví, které důkazy hodlá sám provádět v hlavním líčení před soudem, zejména které svědky či znalce zamýšlí sám před soudem vyslechnout. I když obhajoba neshledá důvod k návrhu na předběžné projednání obžaloby, nemusí se shodnout se státním zástupcem v tom, které svědky je nutné vyslechnout a u kterých postačuje čtení protokolů o jejich výslechu z přípravného řízení. V praxi státní zástupce navrhuje, aby soud vyslechl v hlavním líčení svědky, kteří usvědčují obviněného. **Je na obhájci, aby soudu navrhl, aby v hlavním líčení vyslechl svědky, kteří vyvracejí podanou obžalobu** nebo

alespoň uvádějí jakékoli skutečnosti ve prospěch obviněného. **Obdobně to platí také u znalců, kteří zpracovali znalecké posudky.** Pokud státní zástupce navrhuje pouze výslech znalce, kterého přibral on nebo policejní orgán, pak by měl obhájce navrhnout výslech znalce, od něhož si vyžádala znalecký posudek obhajoba a závěry jeho posudku jsou ve prospěch obviněného a vyvracejí či zpochybňují posudek přibraného znalce.

Obhájce (nebo obviněný, který se hájí sám) by měl co nejdříve po podání obžaloby zjistit, zda státní zástupce v obžalobě uvedl obhajobu obviněného uplatněnou v přípravném řízení a zda k ní vyjádřil své stanovisko, nebo zda se vyvracení argumentů obhajoby nezabýval. Pokud v přípravném řízení byly obstarány dvě skupiny důkazů, jednak usvědčující, jednak ospravedlňující, měla by obhajoba po podání obžaloby zjistit, jaké stanovisko zaujal státní zástupce k důkazům navrženým ve prospěch obviněného, nebo zda se k nim nevyjádřil, protože mu to § 177 neukládá.

Kdy lze podat návrh na předběžné projednání obžaloby?

Trestní stíhání před soudem se koná na podkladě obžaloby nebo návrhu na potrestání, nebo na podkladě návrhu na schválení dohody o vině a trestu, který podává státní zástupce (§ 180 odst. 1 věta první). V praxi někteří obhájci již po vyrozumění o podání obžaloby podávají jménem obviněného návrh na její předběžné projednání pro některý z důvodů uvedených v § 186 písm. a) až f), i když obžalobu nemají k dispozici. Podání takového návrhu oceňuje obviněný jako příkladnou aktivitu obhájce, přesto však není takový postup optimální vzhledem k tomu, že obhajoba navrhuje předběžné projednání obžaloby, se kterou není obeznámena, a proto nezná její obsah.

Správně postupuje obhájce, který po skončení vyšetřování a prostudování spisů sepiše pro účely obhajoby koncept návrhu na předběžné projednání obžaloby. Tento koncept pak doplní o skutečnosti, jež zjistí z obžaloby, kterou si po vyrozumění o jejím podání vyžádá u příslušného soudu nebo si pořídí její kopii při nahlédnutí do spisu. Teprve až má obhájce k dispozici obžalobu, měl by po jejím prostudování, nejlépe s odkazem na její konkrétní strany a odstavce, podat odůvodněný návrh na její přezkoumání, a to s využitím konceptu zpracovaného již po skončení vyšetřování, bezprostředně po prostudování spisů. Pokud obhájce nezná obžalobu, nemůže posoudit, zda státní zástupce nepodal obžalobu pro jiný skutek než pro ten, pro který bylo zahájeno trestní stíhání sdělením obvinění, tedy neví, zda nedošlo k porušení ust. § 2 odst. 8 a § 220 odst. 1. Kromě toho obhajoba nemůže bez znalosti obžaloby vědět, zda státní zástupce nevypustil některé skutky obsažené v usnesení o zahájení trestního stíhání a zda to nezpochybňuje obžalobu i pro skutky, jež zahrnul do obžaloby.

Někteří obhájci podávají návrhy na předběžné projednání obžaloby podle označení skutků v usnesení o zahájení trestního stíhání, nikoliv dle obžaloby. Tak je tomu vždy, když obhájce nemá k dispozici obžalobu, a proto musí vyjít z označení skutků, které je obsaženo v usnesení o zahájení trestního stíhání. Někdy je tomu tak i v případech, kdy obhájce disponuje obžalobou, avšak ne všimne si odlišné formy označení skutků a převezme jejich označení z usnesení o zahájení trestního stíhání. To také předseda senátu, který nenařídí předběžné projednání obžaloby, připomene obhájci na počátku hlavního líčení. „*Předpokládám, že obhajoba bude v hlavním líčení reagovat na obžalobu podanou státním zástup-*

cem, nikoliv jen na usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání, jak to činila v návrhu na předběžné projednání obžaloby.“ Taková slova předsedy senátu, nejednou také kritičtější, jsou pro obhájce nepříjemná, protože je vyslechne obžalovaný, strany i veřejnost přítomná v jednací síni soudu. Na takové výtky předsedy senátu obhájce zpravidla nereaguje, protože by musel uvést, že návrh na předběžné projednání obžaloby podal v době, kdy ještě neměl k dispozici obžalobu, nebo ji sice měl, avšak nerespektoval její odlišnosti od usnesení o zahájení trestního stíhání a mechanicky převzal své návrhy, které podal v průběhu vyšetřování.

Kdy nelze podat návrh na předběžné projednání obžaloby?

Převezme-li obhájce obžalobu až s předvoláním k hlavnímu líčení (§ 196 odst. 1), tak nezřídka shledá důvod k návrhu na předběžné projednání obžaloby, a to pro některý z důvodů uvedených v § 186 písm. a) až f). Zároveň si uvědomí, že **po nařízení hlavního líčení již nemůže podat návrh na předběžné projednání obžaloby**, a tím se pokusit zabránit projednání věci v hlavním líčení. Pak obhájce zpravidla neinformuje obviněného, že od vyrozumění o podání obžaloby neučinil nic pro to, aby získal u soudu obžalobu podanou státním zástupcem před nařízením hlavního líčení, a tím nevyužil možnost navrhnout včas předběžné projednání obžaloby. Nejednou obhájce sdělí obviněnému, že nesouhlasí s podanou obžalobou, avšak zákon mu již neumožňuje zabránit konání hlavního líčení. Příp. také připojí kritiku právní úpravy, která ukládá státnímu zástupci pouze povinnost vyrozumět obviněného a jeho obhájce o podání obžaloby, neukládá mu však zároveň povinnost zaslat obhajobě také obžalobu.

Takové sdělení, vesměs umně formulované obhájcem, vezme obviněný zpravidla na vědomí a připojí se k obhájci s výhradami k úpravě obsažené v trestním řádu. Obviněný však zpravidla netuší, že mu obhájce vědomě zamlčel, že již po vyrozumění o podání obžaloby si mohl při nahlédnutí do spisu vyžádat obžalobu nebo si pořídít její kopii, což by mu po jejím prostudování umožnilo podat včasný návrh na její předběžné projednání a na jiné rozhodnutí soudu ve věci.

K povinností předsedy senátu po podání obžaloby

Předseda senátu je povinen podrobně se seznámit se všemi předloženými písemnostmi a ověřit si, zda obžaloba má náležitý podklad ve výsledcích přípravného řízení. Proto musí podrobit přezkumu obžalobu i obsah připojeného trestního spisu vč. jeho příloh (§ 185 odst. 1). Teprve poté může dospět k odpovědnému závěru, zda obžaloba poskytuje spolehlivý podklad k projednání věci před soudem, nebo je třeba nařídit předběžné projednání obžaloby v zasedání senátu pro některý z důvodů uvedených v § 186 písm. a) až g) a u mladistvých i z důvodů podle § 61 odst. 2 ZSM.

Samosoudce obžalobu ani návrh na potrestání nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu předběžně neprojednává, avšak také on tyto návrhy a připojený spisový materiál přezkoumá ze stejných hledisek, pro která je nutné nařídit předběžné projednání obžaloby (§ 314c odst. 1).

Někteří značně vytížení obhájci se netají názorem, že není třeba, aby obhajoba podávala návrh na předběžné projednání obžaloby, protože z § 185 odst. 1 plyne předsedovi senátu povinnost podle obžaloby a také podle obsahu spisu posoudit, zda je nutné ob-

žalobu předběžně projednat v zasedání senátu, anebo zda může o ní nařídit hlavní líčení. S tímto názorem nelze souhlasit. **Přesto, že je předseda senátu povinen k takovému postupu i bez návrhu, je žádoucí, aby obhajoba v odůvodněných případech podala návrh na předběžné projednání obžaloby, který pak je pro předsedu senátu důvodem pro posouzení argumentů obviněného dle spisu,** a nikoliv jen dle argumentů státního zástupce jednostranně formulovaných v obžalobě.

Pro většinu předsedů senátu je přezkoumání obžaloby a spisu samozřejmé. Existují však také poznatky o soudcích, zejména u soudů prvního stupně s velkým nápadem trestních věcí, kteří v časové tísní nařídí hlavní líčení jen podle obsahu obžaloby, přičemž se spisem se seznamují později, zpravidla krátce před dnem konání hlavního líčení, v době, kdy předběžné projednání obžaloby již není možné. Tak je tomu v souvislosti s potřebou obsazení jednacích síní soudu, vzhledem k nemoci či dovolené předsedy senátu, stejně jako z jiných subjektivních důvodů.

Autoři publikace „Trestní řízení před soudem prvního stupně“ k tomu uvádějí: „*Základní chybou předsedy senátu, jejíž důsledky se zpravidla vždy projeví v průběhu hlavního líčení nebo později, např. ve stadiu odvolacího řízení, je unáhlené či mechanické nařízení hlavního líčení jen na podkladě obžaloby a v ní uvedených návrhů, tj. bez důkladného prostudování spisu z toho hlediska, jaký podklad ve skutečnosti skýtají výsledky přípravného řízení. Nekritický vztah k obžalobě se předsedovi senátu zpravidla vymstí nebo mu alespoň způsobí nečekané komplikace. Předseda senátu by se nikdy neměl spokojit s tím, co je uvedeno v odůvodnění obžaloby, ani s tím, jaké důkazy v obžalobě navrhl státní zástupce.*“³

Může obhajoba přimět předsedu senátu k prostudování spisu?

Policejní orgán postupuje ve vyšetřování tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5). Tato základní zásada trestního řízení, *zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností*, je promítnuta v § 164 odst. 3 věta první, podle něhož policejní orgán vyhledává a za stanovených podmínek také provádí důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného (§ 164 odst. 1 věta první). Proto **má policejní orgán konající vyšetřování povinnost vyhledat (opatřit) a v zákonem stanoveném rozsahu provést i důkazy svědčící ve prospěch obviněného.** Problém je však v tom, že obhajoba nemůže ovlivnit, co státní zástupce zahrne do obžaloby. Pokud v obžalobě nejsou uvedeny důkazy ve prospěch obviněného, nýbrž výlučně důkazy v jeho neprospěch, nemá obhajoba možnost dosáhnout doplnění obžaloby. Je to proto, že obžaloba je rozhodnutím svého druhu ve smyslu § 119 odst. 2 *a contrario*, proti němuž není přípustný opravný prostředek.

Podle ust. § 177 písm. e) musí obžaloba obsahovat odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá, a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídil při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona. Proto má odůvodnění obžaloby obsahovat vylíčení prokázaných skutečností s odkazem na konkrétní zajištěné důkazy.

Nežřídká se stává, že ve spisu jsou také důkazy ve prospěch ob-

viněného, avšak státní zástupce v obžalobě uvádí pouze důkazy, které svědčí v neprospěch obviněného. Pak obhájce neúspěšně vysvětluje klientovi, že státní zástupce postupoval v souladu se zákonem, protože mu § 177 písm. e) ukládá, aby v obžalobě odůvodnil žalovaný skutek a uvedl důkazy, o které toto odůvodnění opírá. **Žalobce však nemá povinnost uvést důkazy ve prospěch obviněného a vypořádat se s nimi.** To, že státní zástupce nemusí uvést v obžalobě také důkazy vyvracející či zeslabující vinu obviněného a reagovat na ně, nemůže vzít obhajoba obviněného pouze na vědomí. Úprava obsažená v § 177 písm. e) je totiž v rozporu s § 180 odst. 2, dle něhož se státní zástupce při podání a zastupování obžaloby řídí zákonem a vnitřním přesvědčením založeným na uvážení všech okolností případu, mezi něž patří jak usvědčující důkazy, tak důkazy, které svědčí ve prospěch obviněného.

Státní zástupce zná spis, neboť vykonával dozor nad přípravným řízením, a je si vědom toho, že policejní orgán byl povinen postupovat ve vyšetřování tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 2 odst. 5), a proto prováděl důkazy ve prospěch i v neprospěch obviněného (§ 164 odst. 3), vyjma případů, kdy odmítl provést důkazy navržené obhajobou. Státní zástupce si je však velmi dobře vědom, že v řízení před soudem je povinen dokazovat vinu obžalovaného (§ 2 odst. 5), a proto si již při formulování obžaloby připravuje argumenty, které může využít při dokazování v hlavním líčení, a vzhledem k tomu zahrnuje do obžaloby zpravidla jen důkazy, které podporují obžalobu, což mu § 177 písm. e) umožňuje.

Pro obhájce je prvořadé zjištění, že **obžaloba nemusí odrážet výsledky přípravného řízení, protože v ní nemusí být uvedeny skutečnosti a důkazy, které jsou ve prospěch obviněného,** a proto soud na základě obžaloby shledá důvody pro nařízení hlavního líčení. Pokud by však předseda senátu prostudoval nejenom obžalobu, nýbrž také obsah spisu, jak mu ukládá § 185 odst. 1, pak by zjistil, že je zde některý z důvodů k nařízení předběžného projednání obžaloby, a nikoliv pro nařízení hlavního líčení (§ 198).

Položil jsem otázku, zda může obhajoba přimět předsedu senátu k prostudování spisu. Mnozí obhájci jsou toho názoru, že obhajoba nemůže přimět předsedu senátu k prostudování spisu. Zastávám diametrálně odlišný názor. **Praxe dokladuje, že obhajoba může i v současnosti svým aktivním přístupem dát předsedovi senátu impuls k tomu, aby prostudoval nejen obžalobu, nýbrž také celý obsah spisu, zejména ty jeho části, na něž obhajoba upozorní v návrhu na předběžné projednání obžaloby.** Obhájce by neměl spoléhat na to, že předseda senátu obžalobu podanou u soudu přezkoumá a podle jejího obsahu a podle obsahu spisu posoudí, zda je nutné ji předběžně projednat v zasedání senátu, anebo zda může o ní nařídit hlavní líčení (§ 185 odst. 1). Předsedovi senátu nic nebrání, aby z rozličných důvodů, která zná jen on sám, nařídil hlavní líčení pouze po prostudování obžaloby, která obsahuje zásadně jen argumenty v neprospěch obviněného. V takových případech však předseda senátu v době, kdy nařizuje hlavní líčení, ještě nezná obsah spisu, a proto neví, zda jsou v něm důkazy ve prospěch obviněného, které nejsou zmíněny v obžalobě. Tomu může obhájce předejít získáním a prostudováním obžaloby již po jejím zaslání na soud a pak podáním návrhu předsedovi senátu na předběžné projednání obžaloby a její konfrontování s obsahem spisu, zejména pak s důkazy, které jsou ve prospěch obviněného a v obžalobě nejsou uvedeny vůbec nebo jen některé z nich. Poukázání na důkazy ve prospěch obviněného, které jsou obsaženy ve spisu, umožňuje obhajobě podat návrh na předběž-

3 P. Šámal, P. Hrachovec, Z. Sovák, F. Púry: Trestní řízení před soudem prvního stupně, C. H. Beck, Praha 1996, str. 103.

né projednání obžaloby pro některý z důvodů uvedených v § 186 písm. a) až f) a na jiné rozhodnutí soudu ve věci. Stejně to umožňuje obhájce podat návrh samosoudci na přezkoumání obžaloby z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a v § 186 (§ 314c odst. 1).

Někteří soudci běžně nařizují hlavní líčení pouze na základě prostudování obžaloby podané státním zástupcem. K prostudování spisu přistupují až po nařízení hlavního líčení krátce před jeho zahájením. Vycházejí z předpokladu, že po prostudování spisu dospějí ke stejným závěrům jako po prostudování obžaloby. Tento předpoklad, dle něhož obžaloba podaná státním zástupcem vystihuje obsah spisu, se však nemusí v konkrétní věci naplnit. V praxi je vesměs vyloučeno, aby byl obhájce schopen dokladovat, že předseda senátu před nařízením hlavního líčení neprostudoval spis, i když nařídil hlavní líčení v době své nemoci, dovolené nebo stáže na soudu vyššího stupně, tedy bez znalosti spisu, i když ji předpokládá § 185 odst. 1.⁴

K postupu obhájce po vyznění o podání obžaloby

Po vyznění o podání obžaloby může obhájce nahlédnout do spisu a vyžádat si obžalobu, kterou proti podpisu také obdrží od pracovníka či pracovnice trestní kanceláře, někdy až po svolení předsedy senátu. V případě jakýchkoliv problémů s jejím získáním u soudu může obhájce svoji žádost také odůvodnit pokynem klienta k podání návrhu na předběžné projednání obžaloby, ten však nemůže podat bez prostudování obžaloby, kterou neobdržel, nýbrž byl o ní pouze vyzněn. Ojedinele se stane, že obhájce je pracovníkem trestní kanceláře a následně i jejím vedoucím odkázán na doručení obžaloby. S tím se nemůže obhájce spokojit, a proto musí o opis obžaloby požádat předsedu senátu, který mu vesměs vyhoví.

Obviněný i jeho obhájce mají ve smyslu § 65 odst. 1 právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Proto **nic nebrání tomu, aby si obhájce pořídil alespoň kopii části spisu nebo pouze obžaloby, a to fotoaparát v mobilu, přenosným skenerem či jinak.**

Nařídí-li předseda senátu hlavní líčení pouze po prostudování obžaloby, avšak nezná obsah spisu, pak nemůže posoudit, zda je nutné obhajobu předběžně projednat v zasedání senátu, anebo zda o ní může nařídít hlavní líčení.⁵ Obhájce by si měl uvědomit, že předseda senátu v takovém případě nemůže zjistit důvody uvedené v § 186, pokud jsou uvedeny jen ve spise, a nikoliv v obžalobě. Proto může být postaven před soud v procesním postavení obžalovaného také ten obviněný, u kterého by mohl senát shledat v předběžném projednání obžaloby důvod k zastavení trestního stíhání [§ 188 odst. 1 písm. c), odst. 2].⁶ Nezná-li předseda senátu spis, pak mechanicky přejímá tvrzení státního zástupce, který v obžalobě např. uvádí, že „obviněný na svou obhajobu neuvedl nic právně významného“, nebo „obhajoba obviněného byla vyvrácena dokazovacím v průběhu vyšetřování“. Z takového neodůvodněného tvrzení obžaloby nelze bez znalosti obsahu spisu zjistit, že obviněný popírá některou z podstatných složek trestného činu, nebo že uplatňuje obhajobu, která, pokud by byla náležitě prověřena a ukázala se jako pravdivá, neměla být důvodem pro nařízení hlavního líčení.

Z formulace obžaloby „obviněný spáchání trestného činu popřel, ale jeho vina byla prokázána výpověďmi svědků AA a BB“ nelze zjistit, že svědkové CC a DD v plném rozsahu potvrdili obhajobu obviněného, což však státní zástupce v obžalobě neuvedl. Formulace, že „obhajobu obviněného vyvrací znalecký posudek znalce XX“, nemož-

ňuje bez znalosti spisu zjistit, že posudek znalce YY, který si vyžádala obhajoba, dospěl ke zcela odlišným závěrům, které potvrzují obhajobu obviněného. Důsledkem obžaloby formulované výlučně podle důkazů v neprospěch obviněného jsou novinářské články, jejich autoři kategoricky tvrdí, že v přípravném řízení nebyly zjištěny žádné skutečnosti ve prospěch obviněného. O správnosti tohoto tvrzení je novinář přesvědčen a dokladuje to před obhájcem textem obžaloby, kterou si obstaral zpravidla u soudu. Když mu obhájce dá k nahlédnutí znalecký posudek spolu s protokoly o výsleších svědků, které obsahují důkazy ve prospěch obviněného, nic to již nezmění na původní zveřejněné informaci, dle níž nebyly ve vyšetřování zjištěny žádné skutečnosti ve prospěch obviněného.

Obhájce nemůže pominout skutečnost, že pro státního zástupce je klíčovým momentem trestního řízení nařízení hlavního líčení předsedou senátu. Z toho se pak dovozuje, že trestní stíhání obviněného bylo v přípravném řízení důvodné, protože v opačném případě by nedošlo k nařízení hlavního líčení, nýbrž k nařízení předběžného projednání obžaloby a poté po projednání senátem k vrácení věci státnímu zástupci k došetření, nebo k zastavení trestního stíhání či k jinému rozhodnutí.

Je možné zjistit z obžaloby důvody pro její předběžné projednání?

Důvody k předběžnému projednání obžaloby dle § 186 nemůže předseda senátu zjistit pouze z obžaloby. Je to proto, že v obžalobě mnohdy nejsou obsaženy důkazy ve prospěch obviněného, což umožňuje úprava obsažená v § 177 písm. d).⁷ Vzhledem k tomu nelze důvody k předběžnému projednání obžaloby zjistit z obžaloby, nýbrž jen ze spisu. Pokud předseda senátu nařídí hlavní líčení jen dle obžaloby, aniž by prostudoval spis, může dojít k tomu, že soud projednává v hlavním líčení věc, ve které výsledky přípravného řízení neodůvodňují dostatečně postavení obviněného před soud. Stává se to v případech, kdy předseda senátu se s obsahem spisu seznamuje až po nařízení hlavního líčení. Vzhledem k tomu nemůže v době, kdy nařizuje hlavní líčení, posoudit, zda existují důvody k předběžnému projednání obžaloby. Totéž platí v případech, kdy samosoudce v rozporu s § 314c odst. 1 obžalobu (nebo návrh na postrestání) nepřezkoumá z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186.

Jestliže předseda senátu soudu prvního stupně nařídí hlavní líčení jen dle obžaloby, avšak bez podrobné znalosti spisu, potom není seznámen se stanoviskem strany obhajoby, a to ani v případě, že v pří-

4 Srov. blíže P. Vantuch: Proč nejsou v obžalobě uváděny důkazy ve prospěch obviněného? Bulletin advokacie č. 4/2024, str. 9 a násl., zejména návrhy *de lege ferenda* na str. 15.

5 Obhajoba je v obtížné situaci i v případech, kdy předseda senátu na počátku hlavního líčení sám uvede, že je v jednacím síni znovu po půlroční stáží či několikaměsíční nemoci. Nemůže totiž vyloučit, že předseda senátu se dostavil na soud i v době dlouhodobé nepřítomnosti a prostudoval spis, aby bylo možné nařídít hlavní líčení v konkrétním termínu. Pokud jde o např. 10 obžalovaných, tak je třeba zabezpečit jednacím síň odpovídající velikosti, i s možností, aby obviněni byli v blízkosti obhájců, což předchází řadě žádostí o porady obhajoby.

6 P. Vantuch: Odůvodnění obžaloby bez argumentů obhajoby a rovnost stran, Bulletin advokacie č. 4/2009, str. 24 a násl.

7 Obžaloba musí dle § 177 písm. d) obsahovat odůvodnění žalovaného skutku s uvedením důkazů, o které se toto odůvodnění opírá, a seznam důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje, jakož i právní úvahy, kterými se státní zástupce řídí při posuzování skutečností podle příslušných ustanovení zákona.

pravném řízení byly obstarány dvě skupiny důkazů, vč. důkazů o nevině obviněného, tedy neví, že existují také důkazy v jeho prospěch. Pak nejsou vytvořeny spravedlivé předpoklady pro soupeření strany obhajoby a strany obžaloby před soudem, protože při nařízení hlavního líčení vychází předseda senátu pouze z obsahu obžaloby, v níž není uvedena obhajoba obviněného uplatněná v přípravném řízení ani reakce státního zástupce na argumenty obhajoby.⁸

Někteří předsedové senátu důsledně vycházejí z názvu institutu „Předběžné projednání obžaloby“, který je uveden v názvu hlavy dvanácté trestního řádu, a proto přezkoumávají pouze obžalobu, nikoliv spis. Pak nařizují hlavní líčení, aniž by znali obsah spisu, který studují až po nařízení hlavního líčení. I když § 181 odst. 1 ukládá předsedovi senátu pouze povinnost přezkoumat obžalobu, tak tuto povinnost přezkumu doplňuje a rozšiřuje § 185 odst. 1, který výslovně ukládá předsedovi senátu, aby přezkoumal nejen obžalobu, nýbrž také spis. Proto **předseda senátu postupuje v rozporu s § 185 odst. 1, jestliže nařídí hlavní líčení pouze po prostudování obžaloby podané státním zástupcem, avšak bez znalosti spisu.**

Obhájce si nemůže být jist, zda předseda senátu se před nařízením hlavního líčení spokojil pouze s prostudováním obžaloby, nebo také spisu, vč. jeho příloh. Podá-li obhajoba k soudu odůvodněný návrh na předběžné projednání obžaloby, potom tím předsedu senátu vesměs iniciuje, aby se seznámil jak s tímto návrhem, tak se spisem, v němž si může ověřit argumentaci obhajoby. **Právě podrobně odůvodněný návrh obhajoby na předběžné projednání obžaloby je v praxi pro předsedu senátu nepominutelným důvodem, aby přehodnotil nekritický přístup k obžalobě a aby vzal v potaz také odůvodněné argumenty obhajoby, jimiž reaguje na obžalobu i spisový materiál.** V těchto případech se nejednou ukazuje, že návrh obhajoby na předběžné projednání obžaloby je zásadním důvodem, proč předseda senátu nenařídí hlavní líčení, protože zváží důvody uvedené obhajobou v návrhu na předběžné projednání obžaloby.

Které důvody předběžného projednání lze zjistit z obžaloby?

Pokud předseda senátu prostuduje jen obžalobu, nikoliv spis, může zjistit **pouze některé důvody k předběžnému projednání obžaloby podle § 186.** Nejčastěji může mít za to, že dle písm. a) věc patří do příslušnosti jiného soudu, nebo dle písm. b), že má věc být postoupena podle § 171 odst. 1, nebo může zjistit dle písm. d), že skutek, který je předmětem obžaloby, bude třeba posuzovat podle jiného ustanovení trestního zákoníku, než podle kterého jej posuzuje obžaloba.

V těchto případech předseda senátu shledá již po prostudování obžaloby důvod k jejímu předběžnému projednání, které také v praxi běžně nařizuje. Přesto je vhodné, když obhajoba po zjištění některého z těchto důvodů podá návrh na předběžné projednání obžaloby dle § 186 písm. a), nebo b), nebo d).

Které důvody předběžného projednání obžaloby lze zjistit jen ze spisu?

Pokud předseda senátu neprostuduje kromě obžaloby také spis, potom zpravidla nemůže zjistit důvody k předběžnému

projednání obžaloby uvedené v § 186 písm. c), e), f). Konkrétně pak nemůže bez znalosti spisu vědět:

„c) že jsou tu okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 nebo jeho přerušení podle § 173 odst. 1 písm. a) až d), postoupení věci jinému orgánu podle § 171 odst. 1, narovnání podle § 309 anebo okolnosti odůvodňující podmíněně zastavení trestního stíhání podle § 307 [§ 186 písm. c)],

e) že přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby, a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem, ani to,

f) že ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout.“

Nejpodstatnější je, že bez znalosti spisu a v něm uvedené obhajoby obviněného nemůže dojít k nařízení předběžného projednání obžaloby z důvodů uvedených v § 186 písm. c), e), f) vzhledem k tomu, že státní zástupce tyto okolnosti v obžalobě zásadně neuvádí ani k nim nezaujímá své stanovisko.

Tak je tomu nezřídka i za situace, kdy strana obhajoby uplatňuje v přípravném řízení okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu, narovnání nebo podmíněně zastavení trestního stíhání [písm. c)]. Jsou známy případy, kdy obhajoba po skončení vyšetřování shledá okolnosti odůvodňující zastavení trestního stíhání, nejčastěji proto, že nebylo prokázáno, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, spáchal obviněný, a proto navrhla postup dle § 172 odst. 1 písm. c). Přesto státní zástupce nezastaví trestní stíhání a v rozporu s provedenými důkazy podá u soudu obžalobu, v níž se však nezabývá okolnostmi odůvodňujícími zastavení trestního stíhání namítanými obhajobou.

Tak je tomu i v případech, kdy obhajoba navrhne a podrobně zdůvodní postoupení věci jinému orgánu, narovnání nebo podmíněně zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. c).

Dochází také k tomu, že strana obhajoby po skončení vyšetřování uvede, že přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby, a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem, a proto navrhne doplnění dokazování v přípravném řízení. Policejní orgán však vyšetřování nedoplní, nezabezpečí zajištění práva obviněného na obhajobu a státní zástupce podá obžalobu, v níž návrhy obhajoby nezminí, přestože může jít o nařízení předběžného projednání obžaloby z důvodů uvedených v § 186 písm. e).

Vyskytují se také případy, kdy ve věci nebyly v průběhu vyšetřování objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout [§ 186 písm. f)], a orgány činnými v přípravném řízení nebyl opatřen spolehlivý podklad pro projednání věci v hlavním líčení. Porušení určitých procesních předpisů pak může zapříčinit vadnost celého přípravného řízení nebo jen vadnost dílčích úkonů činěných v jeho rámci. Tak je tomu ve všech případech, kdy se jedná o závažné porušení procesních předpisů, které není napravitelné v řízení před soudem.

Pokud předseda senátu neprostuduje spis a zná jen obžalobu, v níž státní zástupce ignoruje důvody uvedené v § 186 písm. c), e) nebo f), jež zmiňuje obhajoba, pak nenařídí předběžné projednání obžaloby, a proto nemůže dojít k zastavení trestního stíhání [§ 188 písm. c)], k postoupení věci [§ 188 písm. b)], k podmíněnému zastavení trestního stíhání, či k rozhodnutí o schválení narovnání [§ 188 písm. f)], ani k vrácení věci státnímu zástupci k došetření [§ 188 písm. e)], a to z výše uvedených důvodů, které jsou

8 P. Vantuch: Nepřezkoumání spisu předsedou senátu po podání obžaloby a důsledky pro obviněného, Trestní právo č. 6/1997, str. 2-8.

obsaženy ve spisu, nikoliv v obžalobě. Vzhledem k tomu je možné, že i v případě, kdy v přípravném řízení nebyly objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možné hlavní líčení provést a v něm rozhodnout (§ 181 odst. 1, § 185 odst. 1), nařídí předseda senátu hlavní líčení, které se také koná, i když pro to nejsou zákonné důvody.

De lege ferenda proto navrhuji, aby v § 181 odst. 1 byl dosavadní text „Podanou obžalobu je třeba u soudu nejdříve přezkoumat...“ doplněn o slova, mnou zvýrazněná tučně: „Podanou obžalobu, **stejně jako spis**, je třeba u soudu nejprve přezkoumat.“

Dále *de lege ferenda* navrhuji, aby dosavadní název hlavy dvanácté trestního řádu „Předběžné projednání obžaloby“ byl doplněn o dvě slova, mnou zvýrazněná tučně, takto: „Předběžné projednání obžaloby **a spisu**“.

V těchto stručných legislativních změnách spatřuji základní předpoklad pro sladění ust. § 181 odst. 1 a § 185 odst. 1 tak, aby byla soudem přezkoumávána nejen obžaloba, nýbrž také spis. To by mohlo napomoci k minimalizování případů, kdy předseda senátu nařídí hlavní líčení pouze po prostudování obžaloby, v níž nemusejí být obsaženy důkazy ve prospěch obžalovaného, není však obeznámen s obsahem spisu.

Nekonkrétní tvrzení, obsažené ve většině obžalob, že „obhajoba obviněného je vyvrácena provedenými důkazy“, je nepřezkoumatelné, stejně jako odkaz pouze na důkazy usvědčující obviněného, a to bez ohledu na důkazy v jeho prospěch, protože v rozporu s obsahem spisů nedokladují důkazní situaci zjištěnou v přípravném řízení a obsaženou ve spisech. Skutečný stav dokazování, tedy i to, že důkazy provedené v přípravném řízení zároveň dovolují závěr o vině obviněného, stejně jako o jeho nevině, však lze zjistit až po prostudování spisu.

Závěr

Obhájce obviněného, který je státním zástupcem vyzouměn o podání obžaloby, má dvě odlišné možnosti. Buď vyčká dodání obžaloby, ať již společně s předvoláním k hlavnímu líčení, event. samostatně, před stanovením termínu hlavního líčení, nebo si u soudu vyžádá obžalobu. **Je v zájmu obviněného, aby obhájce po vyzoumění o podání obžaloby nahlédl do spisu a vyžádal si opis obžaloby.** Nebo aby si alespoň pořídil její kopii. Pokud to obhájce neučiní, nemůže v návrhu na předběžné projednání obžaloby reagovat na text obžaloby, nýbrž jen na usnesení o zahájení trestního stíhání a průběh vyšetřování.

V případě, že státní zástupce v obžalobě nereaguje na návrhy obhajoby, ani nezmiňuje skutečnosti, které jsou ve prospěch obviněného, potom je třeba, aby obhajoba podala návrh na předběžné projednání obžaloby, nejlépe doložený právním rozbohem a vždy konkrétním návrhem na rozhodnutí soudu podle příslušného písmene § 186.

Obhájce by měl v návrhu na předběžné projednání obžaloby vyjádřit svůj odůvodněný právní názor a navrhnout, aby po předběžném projednání obžaloby soud zastavil trestní stíhání dle § 188 odst. 1 písm. c), nebo aby učinil rozhodnutí dle jiného písmene § 188. Takto obhájce v řízení před soudem, v době od podání obžaloby do nařízení hlavního líčení, či jiného rozhodnutí ve věci, vytváří předpoklad pro respektování zásady rovnosti zbraní, dle níž každá procesní strana musí mít stejnou možnost hájit své zájmy a žádná z nich nesmí mít podstatnou výhodu vůči protistraně. ♣

Pavel Šámal a kol.

Trestní zákoník Komentář 3. vydání. 3 svazky

- aktualizované vydání reaguje na novely a doplňuje judikaturu, včetně judikátů zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu
- obsahuje také rozhodnutí ESLP nebo Soudního dvora EU

2023 | vázané s přebalem | 3 svazky
4 968 Kč | 8 900 Kč | obj. číslo EVK21

Melzer/Tégl a kol.

Občanský zákoník § 1475–1720 Velký komentář

- velký komentář seznamuje české prostředí s řešením sporných otázek a přináší nová řešení, která reagují na specifika české právní úpravy
- využívá zahraniční literaturu a judikaturu (zejména rakouskou)

2024 | vázané s přebalem | 1 552 Kč
2 990 Kč | obj. číslo M69

Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk

Zákon o obchodních korporacích Komentář. 3. vydání

- třetí vydání velkého komentáře je podstatně přepracované a doplněné o novou judikaturu i odbornou literaturu
- obsahuje názory autorů na výklad nových či změněných ustanovení, které do zákona přinesly novely

2020 | vázané s přebalem | 1 336 Kč
3 190 Kč | obj. číslo EVK32

Účinky postoupení pohledávky na třetí strany optikou mezinárodního práva soukromého

Následující článek se zabývá otázkou účinků postoupení pohledávky na třetí strany z hlediska mezinárodního práva soukromého. Jak plyne též z rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci BGL BNP Paribas SA v TeamBank AG Nürnberg, nařízení Řím I, které se jinak vypořádává s kolizní úpravou přeshraničního postoupení pohledávky, tuto otázku neupravuje. Uvedenou mezeru právní úpravy si tak klade za cíl odstranit návrh nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, předložený Evropskou komisí v roce 2018. Tento článek detailně analyzuje obsah této navrhované úpravy, vč. jejích změn navržených v průběhu legislativního procesu Evropským parlamentem a Radou, a upozorňuje na některá slabá místa spojená s hraničním určovatelem zvoleným Komisí.

Mgr. Filip Zbiral

je advokátním koncipientem v Advokátní kanceláři Pokorný, Wagner & partneři, s. r. o.

Ač jsou některé aspekty přeshraničního postoupení pohledávek již v evropském právním prostoru v současné době uspokojivě řešeny na úrovni nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále jen „nařízení Řím I“), jedna z klíčových oblastí i nadále unijní regulaci uniká. Řeč je o tzv. účincích postoupení pohledávky na třetí strany. Absence regulace této oblasti představuje citelnou mezeru podtrávající právní jistotu subjektů na této transakci zúčastněných, a to až ujde o standardní postoupení pohledávky, či komplexnější právní schémata, jako je kupř. faktoring, forfaiting či sekuritizace. Jak bude dále uvedeno, problematika kolizní úpravy účinků postoupení na třetí strany je aktuálně předmětem (dosud neúspěšných) legislativních snah na půdě Evropské unie.

Cílem tohoto článku je tak zejména přiblížit podobu navrhované úpravy, a to vč. změn, kterých v průběhu legislativního procesu dosud doznala, jakož i představit vůbec samotný pojem účinky postoupení na třetí strany a historický vývoj jejich kolizní úpravy v právu Evropské unie.

1 A. F. J. Garcimartín: Assignment of claims in the Rome I Regulation: Article 14, in F. Ferrari, S. Leible: Rome I Regulation: The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe, Sellier-European Law Publishers, München 2009, str. 233.

2 C. Walsh: The Law Applicable to the Third-party Effects of an Assignment of Receivables: Whither the EU? Revue de droit uniforme č. 22/2017, str. 803.

3 H. Kronke: Assignment of Claims and Proprietary Effects: Overview of Doctrinal Debate and the EU Commission's Proposal, Oslo Law Review č. 1/2019, str. 11.

4 § 1882 odst. 2 o. z.

Účinky postoupení na třetí strany

Postoupení pohledávky představuje zásadně trojúhelníkový vztah mezi třemi primárními subjekty, a to postupitelem, postupníkem a dlužníkem. Cese nicméně může vyvolat účinky též ve sféře dalších, mimo samotný vztah stojících třetích osob, označovaných jako třetí strany.

První otázkou je, proč se vůbec takto samostatně zmiňovat o účincích postoupení na třetí strany a o jaké účinky se vlastně jedná. Primárním důvodem takového rozlišování je skutečnost, že některé právní řády dělí účinky postoupení pohledávky na účinky obligační a věcněprávní (majetkové). Základní věcněprávní otázkou ve vztahu ke třetím osobám poté je, **jaké předpoklady musí být naplněny k tomu, aby došlo k převodu vlastnictví pohledávky z postupitele na postupníka a aby postupník mohl tento převod vůči třetím stranám účinně namítat.**¹

Druhou otázkou, která se nabízí, je, **kdo vůbec může být takovou třetí osobou ve výše uvedeném smyslu**, přičemž se zásadně zmiňují **tři kategorie osob**, a to **1. věřitelé postupitele, 2. insolvenční správce postupitele** (byť ve vztahu k němu se objevuje též argumentace, že v rámci insolvenčního řízení vstupuje do postavení postupitele, a tudíž třetí stranou není),² jakož i **3. konkurující postupníci**.³ Konflikt mezi věřiteli postupitele a postupníkem může typicky nastat v případě exekuce/soudního výkonu rozhodnutí příkázáním (postoupené) pohledávky. U insolvenčního správce může jít o spor, zda má být daná pohledávka insolvenčním správcem zahrnuta do majetkové podstaty postupitele v případě jeho úpadku. V případě konkurujících postupníků pak půjde o situace, kdy postupitel neoprávněně opakovaně postoupí tutéž pohledávku jinému postupníkovvi. Rozhodné právo by potom mělo řešit, který z výše uvedených subjektů, tedy postupník či třetí strana, má ve vztahu k předmětné pohledávce přednost. Jako příklad takové normy lze uvést § 1882 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), podle něhož má při vícenásobné cesi přednost to postoupení, o němž se dlužník dozvěděl jako první.⁴

Obsahuje však nařízení Řím I kolizní normu, která by určovala rozhodné právo pro výše zmíněné situace pro případ postoupení pohledávky s mezinárodním prvkem? A obsahovala takové pravidlo Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy z roku 1980 (tzv. Římská úmluva) jakožto předchůdce nařízení Řím I?

(Ne)úprava v Římské úmluvě, nařízení Řím I a rozhodnutí SD EU ve věci *TeamBank*

V minulosti na to tuto otázku nebyla odpověď až tak zřejmá. Evropská komise již v Zelené knize o přeměně Římské úmluvy z roku 2003 vyslovila závěr, že členské státy neupravují otázku účinků postoupení na třetí strany totožně a bylo by žádoucí přijmout jednotná pravidla za účelem zamezení *forum-shoppingu*. Tuto situaci pak dále komplikoval fakt, že zatímco některé státy zastávaly stanovisko, že Římská úmluva upravuje pouze obligační otázky postoupení, a na danou otázku tak aplikovaly vnitrostátní kolizní normy, jiné dospívaly k závěru, že Římská úmluva, byť implicitně, upravuje též majetkové účinky vůči třetím stranám.⁵ Tak Nejvyšší soud Nizozemského království (*Hoge Raad*) ve vztahu k Římské úmluvě zaujal názor, že se účinky postoupení pohledávky na třetí strany řídí právem rozhodným pro vztah mezi postupitelem a postupníkem ve smyslu čl. 12 odst. 1 Římské úmluvy (který je obdobou dnešního čl. 14 odst. 1 nařízení Řím I). Obdobné závěry přijaly též německý Spolkový soudní dvůr (*Bundesgerichtshof*), jakož i Odvolací soud Spojeného království (*Court of Appeal*), avšak s tím rozdílem, že tyto účinky podřídily právu, kterým se řídí postoupená pohledávka podle čl. 12 odst. 2 Římské úmluvy (který je obdobou dnešního čl. 14 odst. 2 nařízení Řím I).

V roce 2005 Evropská komise předložila **návrh nařízení Řím I, podle jehož původního znění měla být vyřešena i otázka účinků postoupení pohledávky na třetí strany**. Podle čl. 13 odst. 3 tohoto návrhu se otázka, zda se lze postoupení pohledávky nebo smluvní subrogace dovolávat vůči třetím stranám, měla řídit **právem země, v níž má postupitel obvyklé bydliště**.⁶ Návrh této kolizní normy se původně setkal se souhlasnými stanovisky, nicméně nakonec ztroskotal během jednání v Radě, a to zejména v důsledku opozice ze strany delegace Velké Británie.⁷ Jak uvádí Perkins, delegace Velké Británie nevnímala zvolené navázání jako vhodné ve vztahu k sekuritizaci pohledávek a předložila vlastní návrh, podle kterého by se Komisí navrhované pravidlo mělo uplatňovat pouze ve vztahu k hromadnému postupování pohledávek v rámci faktoringu. Pro ostatní případy mělo být zachováno pravidlo, které přijal výše zmíněný Odvolací soud Spojeného království v případě *Raiffeisen Zentralbank Osterreich AG v Five Star Trading* (tedy právo, kterým se řídí postoupená pohledávka dle čl. 12 odst. 2 Římské úmluvy).⁸ Alternativní britský návrh byl nicméně ostatním členským státům předložen až v závěrečné fázi negociací v Radě. Byl obecně přijímán kladně, zvítězilo nakonec stanovisko, že není z důvodu citlivosti této otázky pro trh s pohledávkami žádoucí, aby byl projednáván v časové tísní.⁹ **Myšlenka jednotné kolizní normy pro účinky postoupení pohledávky na třetí strany tak byla alespoň prozatím opuštěna** s tím, že čl. 27 odst. 2 nařízení Řím I v přijatém znění pouze Komisí uložil, aby do 17. 6. 2010 předložila zprávu k otázce účinnosti postoupení na třetí strany a příp. též návrh nové právní úpravy, který by tuto otázku měl řešit.

Definitivní řešení otázky, zda unijní právo obsahuje (být jen implicitně) kolizní normu pro otázku účinků postoupení na třetí strany, přineslo až rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SD EU“) ve věci C-548/18, *BGL BNP Paribas SA v TeamBank AG Nürnberg*.¹⁰ Skutkově šlo v tomto případě o následující situaci. Dlužnice s lucemburskou státní příslušností a bydlištěm v Německu uzavřela úvěrovou smlouvu s bankovní institucí TeamBank AG Nürnberg (dále jen „TeamBank“) se sídlem v Německu. Tento úvěr byl přitom dlužnicí (postupitelem) zajištěn postoupením zabavitelné části jejich současných a budoucích mzdových pohledávek

vůči jejímu zaměstnavateli, vč. pohledávek na důchodové dávky. Postoupení těchto pohledávek nebylo dlužnicí (zaměstnavateli) jakkoliv notifikováno. Přibližně o tři měsíce později dlužnice uzavřela další úvěrovou smlouvu, a to s bankovní institucí BGL BNP Paribas SA (dále jen „BNP Paribas“) se sídlem v Lucembursku, i v tomto případě nicméně došlo k zajištění úvěru postoupením týchž mzdových pohledávek zmíněných výše. Na rozdíl od prvního postoupení však tato cesce byla zaměstnavateli řádně oznámena. Dlužnice (postupitel) se přitom později dostala do úpadku a bylo ve vztahu k ní v Německu zahájeno insolvenční řízení, v němž ustanovená insolvenční správkyň složitou získanou část mzdy dlužnice do soudní úschovy u zemského soudu v Saarbrückenu, a to s ohledem na nejistotu, která z výše uvedených bankovních institucí je věřitelem dané pohledávky (v daném případě nebylo namítáno, že by pohledávky na mzdu měly být součástí majetkové podstaty). Zatímco podle německého práva se pro účinnost postoupení pohledávky vůči třetím stranám nevyžadoval žádný další úkon,¹¹ podle lucemburského práva se postoupení pohledávky vůči třetím stranám stalo účinným až okamžikem notifikace dlužníkovi, ke které došlo pouze v případě cesce ve prospěch BNP Paribas. Ačkoliv proti tomu brojila společnost BNP Paribas vzájemnou žalobou, vydal nakonec předmětnou část mzdy dlužnice zemský soud ze soudní úschovy společnosti TeamBank. Společnost BNP Paribas se ale s tímto závěrem nespokojila a podala proti tomuto rozhodnutí odvolání k Vrchnímu zemskému soudu v Sársku s argumentem, že postoupení pohledávky na společnost TeamBank není podle lucemburského práva účinné, neboť nebylo notifikováno zaměstnavateli (dlužníku).

V rámci následného řízení o předběžné otázce (předložené Vrchním zemským soudem v Sársku) SD EU provedl analýzu historického vývoje čl. 14 nařízení Řím I a uzavřel, že unijní právo aktuálně neobsahuje kolizní normy pro účinky postoupení pohledávky na třetí strany. Tento závěr učinil zejména s ohledem na následující argumenty: 1. bod 38 preambule nařízení Řím I obsahuje pouze zmínku o majetkových aspektech ve vztahu mezi postupitelem a postupníkem (ne obecně ve vztahu ke všem osobám); 2. čl. 27 odst. 2 nařízení Řím I explicitně po Evropské komisi požadu-

5 Evropská komise: Green Paper on the Conversion of the Rome Convention of 1980 on the Law Applicable to Contractual Obligations into a Community Instrument and its Modernisation, Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2002, KOM (2002) 654 v konečném znění (dále jen „Zelená kniha o transformaci Římské úmluvy“), str. 40-41.

6 Evropská komise: Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, Lucemburk 2005, KOM (2005) 650 v konečném znění (dále jen „Návrh nařízení Řím I“), čl. 3 odst. 1.

7 E. M. Kieninger: European Rules on the Law Applicable to Third-party Effects of Assignments: A never-ending story? *Revue de droit uniforme* č. 4/2019, str. 637.

8 J. Perkins: A Question of Priorities: Choice of Law and Proprietary Aspects of the Assignment of Debts, *Law and Financial Markets Review* č. 3/2008, str. 242.

9 Tamtéž, str. 242-243.

10 Rozsudek SD EU ze dne 9. 10. 2019 ve věci C-548/18, *BGL BNP Paribas SA v TeamBank AG Nürnberg*.

11 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-548/18 ze dne 8. 8. 2018 [online], 2018, str. 5, dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=220160&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=918933>. [cit. 2023-10-30].

je, aby předložila zprávu k otázce účinnosti postoupení pohledávek vůči třetím stranám, jež byla předložena v září roku 2016 a vyplývá z ní, že kolizní normy, které by tuto otázku upravovaly, aktuálně abscentují; 3. v březnu roku 2018 Komise předložila návrh nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, které by danou problematiku do budoucna mělo upravovat. S ohledem na to SD EU odpověděl na položenou předběžnou otázku následujícím způsobem: „(...) čl. 14 nařízení Řím I musí být vykládán v tom smyslu, že **ani přímo, ani per analogiam neurčuje právo rozhodné pro účinky postoupení pohledávky vůči třetím stranám v případě vícenásobného postoupení, při kterém týž věřitel opakovaně postoupí pohledávku několika postupníkům**“.¹²

Výše uvedený závěr SD EU tak dává průchod aplikaci vnitrostátních kolizních norem. To nutně vede k otázce, zda a jakým způsobem je tato problematika upravena v českém právním řádu. Poměrně stručná národní zpráva za Českou republiku obsažená ve studii Britského institutu mezinárodního a srovnávacího práva z roku 2011 (dále jen „studie BIICL“) ve vztahu k tehdejší úpravě v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, zmiňuje, že **v českém právním řádu neexistuje kolizní norma vypořádávající se s účinky postoupení pohledávky na třetí strany**, a není tak zřejmé, jakým způsobem by české soudy tuto situaci řešily, byla-li by před nimi vznesena. Pouze v rámci teoretické úvahy zmiňuje národní zpráva možnost analogické aplikace kritéria *lex rei sitae* s tím, že místem, kde se pohledávka nachází, by mělo být místo plnění dluhu.¹³ **Situace pak zůstává nevyjasněná i z pohledu v současnosti účinného zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém** (dále jen „ZMPS“), jenž na uvedené odpověď rovněž nedává, a to s výjimkou možnosti

aplikace subsidiární kolizní normy dle § 24 odst. 2 ZMPS, kde však může být dle mého názoru problematické určit, s jakým právem je tato otázka „*in nejužším vztahu*“. Zdá se tak, že **skutečnost, podle jakého práva posuzovat účinky postoupení na třetí strany, bude muset v České republice vyřešit až soudní praxe**. To samozřejmě platí za předpokladu, nepodaří-li se na úrovni Evropské unie přijmout jednotné kolizní normy, jak bude rozebráno dále.

Studie BIICL a návrh nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany

Ža účelem naplnění požadavku čl. 27 odst. 2 nařízení Řím I zadal v roce 2010 Komise Britskému institutu mezinárodního a srovnávacího práva (British Institute of International and Comparative Law, dále jen „BIICL“) zpracování studie ohledně účinnosti postoupení pohledávek na třetí strany. Předmětná studie byla předložena v roce 2011 a představuje více než čtyřsetstránkovou právní, statistickou a empirickou analýzu této problematiky. Její komparativní část přitom vychází z národních zpráv 12 členských států EU (vč. České republiky) ohledně jejich vnitrostátních kolizních pravidel pro účinky postoupení pohledávky na třetí strany, jakož i z řešení, které bylo k této otázce přijato v nečlenských státech (kupř. ve Švýcarsku či USA). **Vyústěním studie byl zejména návrh tří v úvahu přicházejících řešení**, pokud jde o kolizní úpravu účinků postoupení pohledávky na třetí strany – 1. práva, kterým se řídí smlouva o postoupení pohledávky, 2. práva, kterým se řídí postoupená pohledávka, 3. práva státu, ve kterém má postupitel své obvyklé bydliště.

V roce 2015 byl na půdě Evropské unie přijat Akční plán pro vytváření unie kapitálových trhů,¹⁴ jehož cílem bylo zejména prohloubit a integrovat kapitálové trhy členských států a dále posílit volný pohyb kapitálu v rámci Evropské unie.¹⁵ Jako jedno z opatření k dosažení unie kapitálových trhů a odstranění překážek přeshraničních investic předložila Evropská komise v březnu roku 2018 **návrh nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany** (dále jen „návrh“).¹⁶ Deklarovaným cílem této právní úpravy je dle důvodové zprávy „*pomoci zvýšit přeshraniční transakce s pohledávkami prostřednictvím právní jistoty, která bude nastolena přijetím jednotných kolizních norem na úrovni Unie*“.¹⁷ Na předložené úpravě nicméně nepadají napříč unijními orgány shoda, o čemž svědčí zejména fakt, že **ani po více než šesti letech od předložení návrhu se nepodařilo dotčené nařízení přijmout**.

Evropská komise ještě před návrhem samotného nařízení předložila v září roku 2016 (tedy více než šest let poté, co tak měla učinit) v souladu s čl. 27 odst. 2 nařízení Řím I zprávu k otázce účinnosti postoupení nebo subrogace pohledávky vůči třetím stranám a přednosti postoupené nebo subrogované pohledávky před právem jiné osoby. V této zprávě Komise zdůrazňuje, že absence jednotných kolizních norem v této oblasti představuje významnou překážku přeshraničních investic,¹⁸ způsobuje právní nejistotu a zvyšuje náklady na poskytnuté právní služby spojené s přeshraniční cestí.^{19, 20}

Samotný návrh obsahuje celkem 15 článků rozdělených do tří kapitol. Kapitola I se zabývá věcnou působností nařízení a pro účely této úpravy předkládá definice některých důležitých pojmů typu pohledávka, postoupení či účinky na třetí strany. Kapitola II s názvem „*Jednotná pravidla*“ následně upravuje rozhodné právo pro účinky postoupení pohledávky na třetí strany, jakož i univerzální použitelnost takto určeného rozhodného práva a jeho vztah k imperativním normám *legis fori*. Kapitola III pak obdobně jako na-

12 Bod 38 rozsudku SD EU ze dne 9. 10. 2019 ve věci C-548/18, *BGL BNP Paribas SA v TeamBank AG Nürnberg*.

13 British Institute of International and Comparative Law: Study on the Question of Effectiveness of an Assignment or Subrogation of a Claim Against Third parties and the Priority of the Assigned or Subrogated Claim Over a Right of Another Person: Final Report [online], 2011, str. 194-195, dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fd808b79-725d-4ce3-95b0-599119e7fb8f> [cit. 2023-10-20].

14 Evropská komise: Sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů – Akční plán pro vytváření unie kapitálových trhů, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2015, KOM (2015) 0468 v konečném znění.

15 Generální sekretariát Rady Evropské unie: Unie kapitálových trhů, in *Consilium.europa.eu* [online], dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/capital-markets-union/> [cit. 2023-10-20].

16 Evropská komise: Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2018, KOM (2018) 096 v konečném znění.

17 Evropská komise: Důvodová zpráva k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro postoupení pohledávek na třetí strany, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2015, KOM (2018) 096 v konečném znění (dále jen „důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany“), str. 1.

18 Evropská komise: Zpráva Komise k otázce účinnosti postoupení nebo subrogace pohledávky vůči třetím stranám a přednosti postoupené nebo subrogované pohledávky před právem jiné osoby, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2016, KOM (2016) 026 v konečném znění (dále jen „zpráva Komise“), str. 2.

19 Tamtéž, str. 7.

20 Tamtéž, str. 8-9.

řízení Řím I obsahuje další související ustanovení, jako je výhrada veřejného pořádku, vyloučení *renvoi* či řešení interlokální kolize.

V následujících částech tohoto článku budou podrobně rozebrána jednotlivá ustanovení návrhu, vč. představení návrhů jeho změn, které byly během legislativního procesu předloženy Evropským parlamentem a Radou. Dne 13. 2. 2019 přijal Evropský parlament svůj postoj k návrhu v prvním čtení.²¹ Následně, dne 28. 5. 2021, Rada schválila svůj obecný přístup k návrhu,²² jenž představuje nástroj mající za cíl přiblížit Evropskému parlamentu pozici Rady a ulehčit mezi těmito institucemi dohodu;²³ právě ten pak bude z hlediska dalších fází legislativního procesu klíčový.

Oblast působnosti a definice

Oblast působnosti návrhu je vymezena v čl. 1, podle jehož odst. 1 se nařízení „vztahuje na účinky postoupení pohledávek na třetí strany podle občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů“.²⁴ Úprava se shodně jako nařízení Řím I nemá vztahovat na věci daňové, celní a správní, což je dáno z logiky věci tím, že jde o otázky veřejnoprávní. Působnost návrhu vymezenou čl. 1 odst. 1 dále zužuje obecný přístup Rady. Podle něj totiž nemá nařízení pokrývat účinky převodů finančních nástrojů (jmenovitě převoditelných cenných papírů, nástrojů peněžního trhu a podílových jednotek subjektů kolektivního investování) ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (dále jen „MiFID II“), jakož i kryptoaktiv na třetí strany.²⁵

Rada si je nadto vědoma skutečnosti, že pohledávka může být kromě situace, kdy je jako taková předmětem zajištění, i sama zajištěna např. zástavním právem k movitému či nemovitému majetku, pro jehož převod se dle *lex rei sitae/lex registrationis* vyžaduje intabulace, a rovněž toho, že některé právní řády mohou podmiňovat úspěšnost postoupení pohledávky současným převodem takových zajišťovacích práv na postupníka.²⁶ Kromě toho tak Rada vylučuje z působnosti úpravy i otázku účinků převodu zajišťovacích práv k movitým a nemovitým věcem (s výjimkou pohledávek), podléhajících intabulaci, na třetí strany, a to vč. požadavků na formu nebo zápis pro účinnost převodu zajištění, jakož i následků, které může nesplnění takových požadavků mít na řešení přednosti konkurujících práv k zajištěné pohledávce.²⁷

V odst. 2 se pak setkáváme s dalším negativním vymezením působnosti nařízení, které do značné míry kopíruje otázky, jež ze své věcné působnosti vylučuje též nařízení Řím I.²⁸ Jde kupř. o postoupení pohledávek vyplývajících z rodinných vztahů (vč. vyživovací povinnosti), majetkových vztahů mezi manžely, směnek, šeků či pohledávek vyplývajících z otázek upravených právem obchodních společností.²⁹ K nim Evropský parlament přidává ještě postoupení pohledávek v průběhu insolvenčního řízení podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (dále jen „nařízení o insolvenčním řízení“).³⁰ Dle Rady by naopak mělo dále být vyloučeno postoupení pohledávek inkorporovaných v zaknihovaných cenných papírech, jakož i pohledávek vyplývajících z převoditelných cenných papírů (jako jsou pohledávky na výplatu dividendy),³¹ nástrojů peněžního trhu nebo podílových jednotek subjektů kolektivního investování.³² Vyloučené otázky se dle důvodové zprávy k návrhu mají řídit stávajícími instrumenty EU nebo vnitrostátními kolizními normami.³³

V souladu s důvodovou zprávou by se tak návrh měl vztahovat zásadně na tři druhy pohledávek, a to na tradiční, resp. kla-

sické pohledávky (dle Komise kupř. peněžní pohledávky za neuhrazené transakce), **finanční pohledávky** (např. pohledávky z derivátových smluv) a konečně **pohledávky z připsaných peněžních prostředků na účtech u úvěrových institucí**.³⁴

Čl. 2 pak poskytuje pro účely nařízení definice některých klíčových pojmů. Zajímavá je definice již samotného pojmu „**účinky na třetí strany**“ a s tím související rozpor mezi textací návrhu, jeho preambulí a důvodovou zprávou. Podle čl. 2 písm. e) návrhu tento pojem zahrnuje majetkové účinky, tedy právo postupníka uplatnit jeho nárok na pohledávku vůči jiným postupníkům téže pohledávky, věřitelům postupitele a příp. dalším třetím stranám.³⁵ Z důvodové zprávy je pak dále patrné, že by zmíněný pojem měl dopadat na všechny třetí strany s výjimkou dlužníka.³⁶ Naopak bod 15 preambule návrhu naznačuje, že by zde uvedené kolizní normy měly regulovat majetkové účinky mezi všemi zúčastněnými stranami (vč. vztahu mezi postupitelem a postupníkem a mezi postupníkem a dlužníkem).³⁷ Komise tedy zcela zjevně opomíjí, že otázka majetkových účinků mezi postupitelem a postupníkem je již řešena na úrovni čl. 14 odst. 1 nařízení Řím I. Byť by dle mého názoru bylo žádoucí, aby se skutečně všechny majetkové účinky postoupení pohledávky spravovaly totožným právním řádem, nelze tento úmysl Komise z preambule návrhu patrně dovozovat. Jak podotýká Dickinson, nebyl totiž současně předložen žádný návrh, kterým by mělo dojít ke zrušení či změně bodu 38 preambule nařízení Řím I.³⁸

21 Evropský parlament: Legislativní usnesení ze dne 13. února 2019 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2019, P8TA (2019) 0086 (dále jen „postoj EP“).

22 Rada Evropské unie: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Law Applicable to the Third-Party Effects of Assignments of Claims – General Approach [online], 2021 (dále jen „obecný přístup Rady“), dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9050-2021-INIT/en/pdf> [cit. 2023-11-06].

23 Generální sekretariát Rady Evropské unie: Řádný legislativní postup, in Consilium.europa.eu [online], dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/decision-making/ordinary-legislative-procedure/#:~:text=obecn%C3%BD%20p%C5%99%C3%ADstup%20%E2%80%93%20politick%C3%A1%20dohoda%20na,postoje%20Parlamentu%20v%20prvn%C3%ADm%20C4%8Dten%C3%AD> [cit. 2024-01-23].

24 Čl. 1 odst. 1 návrhu.

25 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 36.

26 Tamtéž, str. 17-18.

27 Tamtéž, str. 37.

28 Srov. čl. 1 nařízení Řím I.

29 Čl. 1 odst. 2 návrhu.

30 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 22.

31 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 21.

32 Tamtéž, str. 38.

33 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 17.

34 Tamtéž, str. 7.

35 Čl. 2 písm. e) návrhu.

36 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 21.

37 Bod 15 preambule návrhu.

38 A. Dickinson: Tough Assignments: the European Commission's Proposal on the Law Applicable to the Third-Party Effects of Assignments of Claims, *Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrechts (IPRax)* č. 4/2018, str. 340.

S ohledem na to je nutné dovodit, že **pojem třetí strana bude i ve světle návrhu zahrnovat veškeré subjekty, které se nacházejí mimo trojúhelníkový vztah postupitel-postupník-dlužník.**³⁹ Tento závěr pak ostatně potvrzuje též Evropský parlament. Ten ve svém postoji v prvním čtení přijal pozměňovací návrh, jenž by měl vyjasnit, že účelem návrhu není změna ustanovení nařízení Řím I, pokud jde o majetkové účinky ve vztahu mezi postupitelem a postupníkem nebo mezi postupníkem a dlužníkem. Pojem třetí strany má tak zahrnovat pouze subjekty odlišné od těchto tří zmíněných stran.⁴⁰

Protože návrh primárně vychází z kolizního kritéria obvyklého bydliště postupitele, vymezuje čl. 2 písm. f) též **pojem obvyklé bydliště. Obvyklé bydliště je definováno v souladu s čl. 19 odst. 1 nařízení Řím I. Zatímco v případě právnických osob jde o místo jejich ústřední správy, pro případ podnikajících fyzických osob jde o hlavní místo jejich podnikání. Obvyklé bydliště nepodnikající fyzické osoby,** která samozřejmě rovněž může pohledávku postoupit, sice návrh (a ostatně ani nařízení Řím I) **nevymezuje, je jím však dle judikatury SD EU třeba rozumět místo, kde se nachází stálé nebo obvyklé středisko jejich zájmů.**⁴¹ Zajímavostí však je, že nedochází k převzetí pravidla obsaženého v čl. 19 odst. 2 nařízení Řím I ohledně obvyklého bydliště pro případ, že byla smlouva uzavřena prostřednictvím pobočky. Tato situace by totiž údajně vedla k nejistotě, pokud by tatáž pohledávka byla nejdříve postoupena ústřední správou společnosti a následně znovu pobočkou, která sídlí v jiném členském státě.^{42, 43} Byť se stále v daném případě jedná o jednoho postupitele (neboť pobočka nemá právní osobnost), nic by dle mého názoru Komisi nebránilo přijmout pro tyto případy podobné pravidlo, jako je již formulováno v čl. 4 odst. 1 a 4 návrhu. Nevidím důvod, proč by měl mít postupník povinnost se v případě opakované cese téže pohledávky prostřednictvím pobočky spoléhat ohledně svých práv ve vztahu ke konkurujícímu postupníkovi na právní řád, se kterým pravděpodobně vůbec nepočítal, a fakticky tak tratit na nekoordinovaném jednání ústředí a pobočky téhož postupitele.

39 Op. cit. sub 3, str. 12.

40 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 9.

41 Bod 22 odůvodnění rozsudku SD EU ve věci C-452/93 P, *Pedro Magdalena Fernández v Commission of the European Communities*.

42 Op. cit. sub 7, str. 638–639.

43 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 18.

44 Tuto mezinárodní smlouvu však dosud ratifikovaly toliko dva státy, a do dnešního tak nevstoupila v platnost, k tomu srov. UNCITRAL: Status – United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade [online], 2023, dostupné z: <https://uncitral.un.org/en/texts/securityinterests/conventions/receivables/status> [cit. 2023-11-06].

45 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 25.

46 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 42.

47 Čl. 4 odst. 1 návrhu.

48 S. Bazinas: The Law Applicable to Third-party Effects of Assignments of Claims: the UN Convention and the EU Commission Proposal Compared, *Uniform Law Review* č. 4/2019, str. 623.

49 P. Mišúr: Komise navrhla odstranit překážky přeshraničních investic, *Obchodněprávní revue* č. 5/2018, str. 159.

50 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 19.

51 Op. cit. sub 3, str. 16.

Jednotná pravidla

Komise se ohledně kolizního kritéria pro účinky postoupení na třetí strany nakonec částečně obratem vrátila ke svému původnímu návrhu z roku 2005. Avšak zatímco návrh nařízení Řím I původně počítal s právem státu obvyklého bydliště postupitele jako univerzálním a jediným kolizním kritériem, přiklonila se Komise v návrhu též k sektorovým výjimkám z tohoto pravidla.

Čl. 4 odst. 1 návrhu tedy zakotvuje obecné pravidlo, podle něž **se mají účinky postoupení pohledávky na třetí strany řídit právním řádem státu, ve kterém má v rozhodném okamžiku postupitel své obvyklé bydliště.** Jako hlavní výhody tohoto kritéria Komise v důvodové zprávě shledává 1. snadnou předvídatelnost a zjistitelnost pro třetí strany, 2. vhodnost pro globální cesi a cesi budoucích pohledávek a konečně 3. kompatibilitu s nařízením o insolvenčním řízení a Úmluvou Organizace spojených národů o postoupení pohledávek v mezinárodním obchodním styku z roku 2001.⁴⁴ Pojem „*rozhodný okamžik*“, který čl. 4 odst. 1 návrhu využívá, je značně vágní. Je tedy třeba pochválit totožnou snahu Evropského parlamentu a Rady tento pojem nahradit „*okamžikem uzavření smlouvy o postoupení*“.^{45, 46}

Dané ustanovení dále obsahuje pravidlo pro řešení mobilního konfliktu pro případ, že postupitel změní své obvyklé bydliště v časovém úseku mezi vícenásobným postoupením téže pohledávky. V takovém případě se má přednost jednoho postupníka před právem konkurujícího postupníka řídit právním řádem státu, kde měl postupitel obvyklé bydliště v době toho postoupení, které se stalo jako první účinným vůči třetím stranám v souladu s právem určeným podle čl. 4 odst. 1 návrhu.⁴⁷

Tuto situaci si lze uvést na následujícím příkladu. Věřitel A s obvyklým bydlištěm ve státě, který vyžaduje pro účinnost postoupení vůči třetím stranám notifikaci vůči dlužníkovi (Lucembursko), postoupí pohledávku postupníkovi B. Následně přesídí (změní své obvyklé bydliště) do státu, který pro účinnost vůči třetím stranám nevyžaduje žádný další formální úkon kromě účinnosti postupní smlouvy (Německo), a postoupí tutéž pohledávku postupníkovi C. Kterým právním řádem se budou řídit účinky na třetí strany, pak bude záležet na skutečnosti, zda byl jako první dlužník notifikován o prvním postoupení (vůči B), nebo zda jako první nabyla účinnosti druhá postupní smlouva (vůči C). Bazinas se nicméně k tomuto řešení mobilního konfliktu staví kriticky, neboť dle něj vychází z nesprávné presumpce, že potenciální postupníci (třetí strany) mají reálnou možnost zjistit, že pohledávka byla již dříve před změnou obvyklého bydliště postupitele postoupena a kdy takové postoupení nabylo účinnosti vůči třetím stranám.⁴⁸ Toho by bylo možné dosáhnout v případě, že právní řád předchozího obvyklého bydliště postupitele požadoval zanesení postoupení pohledávky do veřejného rejstříku, což však není častým případem.

Odst. 2 a 3 tohoto článku pak představují výjimky z obecného pravidla, kterými se Komise snažila vyjít vstřícně potřebám konkrétních odvětví zabývajících se postoupením pohledávek.⁴⁹

Odst. 2 jednak stanoví jako rozhodné právo státu, kterým se řídí postoupená pohledávka pro případy postoupení peněžitých pohledávek z účtu u úvěrové instituce. Takové řešení je dle důvodové zprávy k návrhu pro třetí strany předvídatelnější. Ty zpravidla mohou rozumně předpokládat, že se smlouva o účtu a z ní vyplývající pohledávka budou řídit právním řádem státu, kde se banka nachází (má obvyklé bydliště), a to v souladu s čl. 4 odst. 1 písm. b) nařízení Řím I, popř. které bylo ve smlouvě o účtu zvoleno podle čl. 3 tohoto nařízení.^{50, 51} S první částí tohoto tvrzení lze po-

chopitelně souhlasit. Druhá část oproti tomu dle mého názoru postřádá logické opodstatnění, neboť třetí strany nemusí vůbec vědět, jaké právo bylo takto ve smlouvě zvoleno. Uvedená výjimka se dále vztahuje též na **pohledávky vyplývající z finančních nástrojů**. Těmi se pak dle důvodové zprávy v souladu se směrnicí MiFID II rozumí **cenné papíry a finanční deriváty**.⁵² Návrh si zde neklade za cíl stanovit kolizní normy pro účinky postoupení samotné derivátové smlouvy (tedy postoupení celé pozice smluvní strany), ale pouze pohledávek z takových derivátových smluv vyplývajících, kupř. dlužné částky z jejího konečného vypořádání.⁵³ Kieninger nicméně zmiňuje, že taková pohledávka se nikterak neliší od jiných pohledávek na zaplacení určité peněžní částky, a je tak k zamyšlení, jestli je takové speciální pravidlo ve vztahu k finančním pohledávkám vůbec zapotřebí.⁵⁴ Je třeba uvést, že Rada chápe rozsah pohledávek vyplývajících z finančních nástrojů, na něž se čl. 4 odst. 2 návrhu vztahuje, odlišně než Komise. V obecném přístupu Rady je totiž finanční nástroj definován tak, že se jím „rozumí nástroje uvedené v oddíle C přílohy I směrnice 2014/65/EU (MiFID)“⁵⁵ s ohledem na výše v článku zmíněnou výlukou navrženou Radou se však bude jednat pouze o pohledávky z odlišných finančních nástrojů, než jsou převoditelné cenné papíry, nástroje peněžního trhu a podílové jednotky subjektů kolektivního investování.⁵⁶ V úvahu tak aplikace čl. 4 odst. 2 připadá pouze v případě finančních nástrojů uvedených v odst. 4 až 11 oddílu C přílohy I směrnice MiFID II, což jsou právě pohledávky z derivátových smluv nebo třeba emisních povolenek.⁵⁷ Obecný přístup Rady pak aplikaci práva postoupené pohledávky dále rozšiřuje mj. na postoupení pohledávek vyplývajících z kryptoaktiv, elektronických peněz, a co je podstatnější, i **úvěrových smluv**.⁵⁸

Poslední výjimka je v odst. 3 zakotvena ve vztahu k **sekuritizaci**, kde se připouští, aby si postupitel a postupník **zvolili** jako rozhodné právo pro účinky postoupení na třetí strany **právo postoupené pohledávky**. Na rozdíl od nařízení Řím I nicméně návrh připouští pouze výslovnou volbu práva, jež má být učiněna alternativně v postupní smlouvě nebo v samostatné smlouvě.⁵⁹ Rada k tomu dále přikládá požadavek, aby taková dohoda o volbě práva byla z důvodu možnosti ověření její existence učiněna písemně (vč. elektronické komunikace), a bude-li učiněna v samostatné smlouvě, musí dle ní být taková smlouva uzavřena současně s postupní smlouvou.⁶⁰ Sekuritizace není v návrhu výslovně definována, což může vyvolávat problémy s kvalifikací. Rada tak v tomto smyslu navrhuje, aby byla definována v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/2402 o sekuritizačním rámci.⁶¹

Možnost volby práva by podle důvodové zprávy měla reflektovat dosavadní praxi velkých bank, které obvykle z důvodu postoupení pohledávek řídících se jedním právním řádem vícero postupitelů z různých jurisdikcí při sekuritizaci vycházejí z práva postoupené pohledávky. Respektuje však i potřebu menších postupitelů, kteří obvykle budou na SPV postupovat vícero pohledávek řídících se různými právními řády, protože je pro ně komfortnějším řešením kritérium obvyklého bydliště postupitele.⁶² Evropský parlament ve vztahu k tomuto odstavci nicméně zaujal stanovisko, že takové připuštění autonomie vůle jde proti jednomu ze základních principů evropského občanského práva, kterým je nemožnost smluvním ujednáním zasahovat do postavení třetích osob, protože navrhl, aby byl celý odstavec z návrhu vypuštěn.⁶³ Obecný přístup Rady je naopak pro další rozšíření působnosti dotčeného odstavce i o emise krytých dluhopisů.⁶⁴

Odst. 4 pak konečně řeší situaci přednosti práv mezi konkurujícími postupníky, pokud dojde k vícenásobnému po-

stoupení, z nichž se účinky jednoho postoupení na třetí strany řídí právem obvyklého bydliště postupitele (např. při faktoringu) a druhého právem postoupené pohledávky (např. při sekuritizaci v případě volby práva podle odst. 3). V takovém případě má být konflikt řešen obdobně jako v odst. 1, **tedy ve prospěch postoupení, které nabylo účinků vůči třetím stranám dříve**.⁶⁵ Pokud by postoupení nabylo účinků vůči třetím stranám ve stejnou dobu, což pravděpodobně nebude častý případ, měla by být dle pozměňovacího návrhu Evropského parlamentu dána přednost právu obvyklého bydliště postupitele.⁶⁶ **Co však návrh vůbec neřeší, je otázka přednosti při opakovaném postoupení pohledávky jinými postupiteli.**

V úvahu zde můžeme vzít modelovou situací, kdy postupitel A postoupí tutéž pohledávku postupníkovi P1 a současně postupníkovi P2. Postupník P2 následně postoupí pohledávku postupníkovi P3. Jakým právním řádem by se v tomto případě měla řídit přednost mezi postupníkem P1 a P3? Měl by to být právní řád obvyklého bydliště původního postupitele (A), nebo postupníka P2? Dickinson se v tomto ohledu kloní k tomu, že prioritní konflikt by se měl spravovat právním řádem obvyklého bydliště původního postupitele (A), a to v zásadě na základě argumentace principem *nemo plus iuris*. Pokud by totiž postupník P2 neměl prioritu před postupníkem P1, logicky nemůže takovou prioritu mít ani postupník P3, který své právo odvozuje právě od něj.⁶⁷

Vzhledem k odlišnému vnímání konceptu majetkových účinků postoupení na třetí strany napříč členskými státy EU lze pozitivně vnímat snahu Komise v návrhu alespoň demonstrativně vymezit, které konkrétní otázky se řídí rozhodným právem pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany. Výslovným použitím slova „zejména“ je dán prostor, aby do působnosti daného práva spadaly též odlišné prioritní konflikty.⁶⁸ **Čl. 5 pak určuje, že se rozhodným právem řídí následující otázky:**

„a) požadavky na zajištění účinnosti postoupení vůči třetím stranám jiným než dlužník, jako jsou např. náležitosti zapsání do rejstříku nebo zveřejnění;

52 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 7.

53 Tamtéž.

54 Op. cit. sub 7, str. 644.

55 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 40.

56 A. F. Garcimartín: Council Amends Commission Proposal on the Law applicable to the Third-Party Effects of Assignments of Claims, GEDIP-EGPIL.eu [online], dostupné z: <https://gedip-egpil.eu/en/2021/council-amends-commission-proposal-on-the-law-applicable-to-the-third-party-effects-of-assignments-of-claims/> [cit. 2024-01-23].

57 Srov. oddíl C přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU (tzv. směrnice MiFID II).

58 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 42-43.

59 Čl. 4 odst. 3 návrhu.

60 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 31 a 43.

61 Tamtéž, str. 30.

62 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 20.

63 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 26.

64 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 43.

65 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 21.

66 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 26.

67 Op. cit. sub 38, str. 345.

68 Op. cit. sub 7, str. 645.

b) přednost práv postupníka před právy ostatních postupníků stejné pohledávky;

c) přednost práv postupníka před právy věřitelů postupitele;

d) přednost práv postupníka před právy příjemce převodu smlouvy ve vztahu ke stejné pohledávce;

e) přednost práv postupníka před právy příjemce novace smlouvy vůči dlužníkovi ve vztahu k rovnocenné pohledávce.⁶⁹

Z textace tohoto článku je patrný záměr Komise zahrnout pod rozhodné právo všechny instituty, které mohou dle vnitrostátního práva členských států potenciálně vést ke změně v subjektech závazku. Toto je zřejmé z výslovné zmínky o přednosti práv postupníka před právem osoby, na niž byla postoupena smlouva, jakož i přednosti před příjemcem novace smlouvy (byť novace je v kontextu českého práva vnímána jako změna v obsahu závazku, nikoliv v subjektech).⁷⁰ V tomto smyslu je nicméně třeba zdůraznit, že návrh neupravuje kolizní normy pro účinky postoupení smlouvy či novace na třetí strany, nýbrž pouze otázku přednosti práv postupníka před právy příjemců těchto institutů. Z tohoto důvodu se pak jeví poněkud kuriózním pozměňovací návrh Evropského parlamentu, podle něž by tyto mechanismy měly být do rámce návrhu zahrnuty.⁷¹ Rada naopak navrhuje z tohoto článku úplně zmínku o novaci vypustit.⁷²

Čl. 3 v souladu s dalšími unijními instrumenty (kupř. nařízení Řím I a Řím II) zakotvuje univerzální použitelnost rozhodného práva. Takto určené právo se tedy použije nehledě na to, zda jde o právo členského státu EU, či právo třetího státu.

Čl. 6 uzavírající kapitulu II pak umožňuje použití imperativních norem *lex fori*, jejichž definice v návrhu kopíruje definici zakotvenou již v čl. 9 nařízení Řím I. Dle důvodové zprávy bude takovou normou kupř. požadavek práva země soudu, aby bylo postoupení pohledávky zaneseno do příslušného veřejného rejstříku.⁷³ Tuto možnost pak Evropský parlament rozšiřuje o imperativní normy státu, kde má být nebo bylo postoupení pohledávky uskutečněno, pokud právo tohoto státu činí plnění smlouvy o postoupení pohledávky protiprávním.⁷⁴

69 Čl. 5 návrhu.

70 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 21-22.

71 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 10.

72 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 44.

73 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 22.

74 Postoj EP, op. cit. sub 21, str. 28; je třeba dodat, že český překlad postoje EP je v tomto ohledu nesprávný, neboť zní „pokud tato imperativní ustanovení nečiní plnění smlouvy o postoupení protiprávním“, v anglické verzi přitom uvedená pasáž zní: „insofar as those overriding mandatory provisions render the performance of the assignment contract unlawful“.

75 Op. cit. sub 7, str. 639.

76 P. Bříza, T. Břicháček, Z. Fišerová, P. Horák, L. Ptáček, J. Svoboda: Zákon o mezinárodním právu soukromém, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2014, str. 25.

77 Z. Kučera, M. Pauknerová, K. Růžička a kol.: Mezinárodní právo soukromé, 8. vyd., Aleš Čeněk – Doplněk, Plzeň – Brno 2015, str. 188-189.

78 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 45.

79 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 22.

80 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 46.

81 Tamtéž, str. 47-48.

Ostatní ustanovení

Z důvodu absence unijní úpravy obecné části mezinárodního práva soukromého dále kapitola III návrhu upravuje některá další ustanovení, se kterými se opět můžeme setkat kupř. též v nařízení Řím I a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).⁷⁵ **Čl. 7 návrhu tak obsahuje úpravu výhrady veřejného pořádku,** podle níž může být aplikace některého ustanovení práva, které bylo určeno v souladu s návrhem jako rozhodné, odmítnuta pouze tehdy, pakliže by byla zjevně neslučitelná s veřejným pořádkem místa soudu, který obecně řečeno zahrnuje „základní zásady a hodnoty právního řádu, základní zájmy státu a společnosti“.⁷⁶ **Čl. 8 pak vylučuje zpětný a další odkaz (*renvoi*),** jehož podstatou je skutečnost, že právní řád, který byl určen v souladu s čl. 4 návrhu jako rozhodný, se použije nehledě na to, zda tento právní řád sám svými kolizními normami odkazuje na právo jiného (dalšího) státu či (zpětně) na právní řád státu fóra.

Čl. 9 upravuje řešení interlokální kolize, tedy situace, kdy je stát, jehož právo bylo určeno jako rozhodné, vnitřně členěn na územní jednotky s vlastními hmotněprávními normami (např. federace či konfederace),⁷⁷ které upravují účinky postoupení pohledávky za třetí strany. V takovém případě se každá taková územní jednotka pro účely návrhu považuje za stát. Rada nicméně znění tohoto článku modifikovala v tom smyslu, že by se pro řešení interlokální kolize měly primárně použít vnitrostátní normy toho státu, o jehož územní jednotku jde.⁷⁸

Čl. 10 pak upravuje vztah k další unijní úpravě, která by obsahovala kolizní normy pro účinky postoupení pohledávky na třetí strany ve zvláštních oblastech. Taková úprava by se ve vztahu k návrhu považovala za *lex specialis*.⁷⁹ Obecný přístup Rady tento článek doplňuje i demonstrativním výčtem takovýchto unijních předpisů.⁸⁰ **Čl. 11 stanoví přednost stávajících mezinárodních smluv upravujících účinky postoupení na třetí strany, jejichž stranou je jeden nebo více členských států EU před návrhem,** to nicméně neplatí, jedná-li se o smlouvy, jejichž signatáři jsou výlučně členské státy. Čl. 12 poté na předchozí článek navazuje v tom smyslu, že ukládá členským státům povinnost oznámit Komisi výše uvedené mezinárodní smlouvy, jakož i jejich vypovězení.

Čl. 13 stanovuje Komisi povinnost do pěti let od data použitelnosti předložit zprávu o uplatňování návrhu a příp. též předložit návrh jeho novelizace. **Čl. 14 vymezuje časovou působnost právní úpravy,** a to tak, že se použije na postoupení pohledávky, které bylo učiněno v den použitelnosti návrhu a po něm. Ve prospěch jednotných pravidel v návrhu zároveň určuje řešení konfliktu, pokud by došlo ke střetu mezi postoupením učiněným před datem použitelnosti návrhu a po něm. Rada nicméně ve vztahu k tomuto článku předložila pozměňovací návrh, podle něž by se měla úprava použít pouze na ta postoupení pohledávky, u nichž byla postupní smlouva uzavřena po datu použitelnosti návrhu, a navrhuje vypustit pravidlo řešící výše zmíněný časový konflikt.⁸¹ Čl. 15 se konečně zabývá (dosud blíže nespecifikovanou) platností a použitelností návrhu.

Zhodnocení navrhované úpravy

Snahu Komise po více než 40 letech od přijetí Římské úmluvy konečně rozřešit problematiku majetkových účinků postoupení pohledávek na třetí strany je třeba nepochybně hodnotit jako pozitivní. Lze si však klást otázku, **zda skutečně dochází k naplnění**

cíle, který si Komise ve vztahu k navrhované úpravě, tedy **podporu přeshraničního obchodu s pohledávkami** prostřednictvím nastolení právní jistoty, stanovila.⁸²

Z návrhu je patrné, že si Komise nevzala k srdci některá doporučení předložená ve studii BIICL. Ta především vycházela ze stanoviska, že by mělo nové nařízení obsahovat jednotná pravidla pro majetkové účinky ve vztahu ke komukoliv. Tedy že by měl být odstraněn bod 38 preambule nařízení Řím I a postaveno tak najisto, že dosavadní úprava zahrnuje pouze obligační účinky postoupení.⁸³ Tomuto požadavku Komise nedostála, byť se dle mého názoru jedná o mnohem jednodušší a pro všechny strany předvídatelnější řešení.

Studie BIICL dále explicitně zmiňovala, že by kolizní řešení přeshraničního postoupení pohledávek mělo být co nejméně komplexní a mělo by dojít k redukci aplikovatelných právních řádů.⁸⁴ Toto zjednodušení navrhovaná úprava nepřináší. Do již tak komplikované regulace totiž vnáší další kolizní kritérium, které z hlediska nařízení Řím I dosud nehrálo roli. Je nadto pozoruhodnější, že Komise ve své původní zprávě z roku 2016 hovoří o vysokých nákladech na právní služby spojené s přeshraničním postoupením pohledávky, vznikajících v důsledku potřeby dodržet požadavky vícero právních řádů, aby pak nakonec jako obecné pravidlo navrhla řešení,⁸⁵ které je ze všech tří v úvahu přicházejících dle mého názoru to nejméně ekonomické.

Obdobně pak Komise původně vycházela ze závěru, že by se měla pravidla specifická pro jednotlivá odvětví používat co nejméně, a to z důvodu složitosti a problémů s kvalifikací.⁸⁶ Podle Labontého pak lze mít pochyby, zda nadto dvě v návrhu formulované sektorové výjimky k tomuto obecnému koliznímu kritériu skutečně povedou k výše deklarovanému odstranění právní nejistoty, či zda ji naopak prohloubí.⁸⁷ Ten naopak zmiňuje, že návrh je stěžejně srozumitelný i pro odborníky v dané oblasti, natož pro soudce, kteří se s mezinárodním právem soukromým nesetkávají na denní bázi.⁸⁸ Tyto pochybnosti jsou pak prohloubeny i tím, že Rada uvedené výjimky navrhuje dále rozšířit.⁸⁹

Byť Komise v důvodové zprávě k návrhu opakovaně vyzdvihuje snadnou předvídatelnost a zjistitelnost obvyklého bydliště postupitele pro třetí strany,⁹⁰ je dle mého názoru zřejmé, že tomu tak v řadě případů být nemusí. Předvídatelnost tohoto řešení by samozřejmě bylo možné dovodit, pokud by se u právnických osob vycházelo ze sídla zapsaného (formálního), neboť tento údaj si mohou zúčastněné strany obvykle jednoduše zjistit z veřejného rejstříku. Pokud jde nicméně o obvyklé bydliště právnické osoby (které ostatně budou tvořit převažující část subjektů na trhu s pohledávkami), vychází se zde z místa, kde se nachází místo jejich ústřední správy. Tímto je třeba zásadně rozumět jejich skutečné sídlo,⁹¹ tedy místo, kde se obvykle schází orgány dané právnické osoby a tvoří se prostřednictvím rozhodování těchto orgánů její vůle.⁹² Třetí strany však nemusí být žádným způsobem s takovým místem obeznámeny, což podstatně oslabuje výše zmíněný argument Komise. Argumentace žádoucí kompatibilitou s Úmluvou OSN o postoupení pohledávek v mezinárodním obchodním styku rovněž není dvakrát přesvědčivá, neboť tato úprava byla dosud (tedy více než 20 let po jejím přijetí) podepsána pouze čtyřmi státy a nevstoupila v platnost, což jí podstatně ubírá na významu.⁹³

Každý z uvažovaných hraničních určovatелů má své nesporné výhody a nevýhody a může tu lépe, tu hůře sloužit jednotlivým odvětvím či situacím. Komise musela v konečném důsledku volit mezi transparentností (obvyklé bydliště postupitele) a jednoduchostí (právo postoupené pohledávky). Nakonec dala přednost řešení, které mělo značné množství zastánců mezi odborníky a které je šito na míru potřebám faktoringového a sekuritizačního trhu,⁹⁴ což lze

i přes výše uvedenou kritiku hodnotit pozitivně, neboť se tím do určité míry zvyšuje pravděpodobnost, že tyto zájmové skupiny nebudou návrhu v průběhu legislativního procesu odporovat. Kladně lze též hodnotit snahu Komise odstranit některé nedostatky zvoleného kolizního kritéria. Zejména výslovné řešení mobilního konfliktu v případě vícenásobné cese téže pohledávky, jehož absence byla jednou z hlavních výtek ve vztahu ke kritériu obvyklého bydliště postupitele.

Závěr

Otázka, zda postupník může sám sebe považovat za „vlastníka“, resp. věřitele pohledávky nejen ve vztahu k postupiteli a dlužníkoví, nýbrž i ve vztahu k třetím osobám, jako jsou insolvenční správce postupitele, věřitelé postupitele či konkurující postupníci, je pro postupníka otázkou zcela klíčovou.

Při existenci mezinárodního prvku by postupník měl být v ideálním případě schopen určit, právním řádem kterého státu se řídí podmínky (např. notifikace dlužníkovi či registrace postoupení pohledávky), které musí splnit, aby si zajistil ve vztahu k pohledávce přednost před těmito třetími osobami. Současný právní stav, kdy každý z členských států Evropské unie disponuje vlastní kolizní normou (má-li vůbec takovou) pro určení právního řádu, kterým se tato otázka řídí, se jeví jako nežádoucí, a lze tak určitě přivítat snahu Evropské komise přijmout v této oblasti jednotná kolizní pravidla, byť lze navrhovanou úpravu (a to i po zásadách Evropského parlamentu a zejména Rady) stěžejně označit za dokonalou.

Vzhledem k tomu, že ve vztahu k návrhu byly dosud ze strany Evropského parlamentu a Rady vzneseny četné pozměňovací návrhy, z nichž některé byly nastíněny výše, nezbývá než si v tomto ohledu počkat, v jakém znění bude nakonec (a zda vůbec) návrh přijat a jak efektivní tato úprava bude v praxi. S ohledem na historický vývoj otázky účinků postoupení na třetí strany, jakož i stanovisko Rady, však **nelze dle mého názoru očekávat, že by v průběhu legislativního procesu ještě došlo ke změně obecného pravidla, jímž je obvyklé bydliště postupitele.** ❖

82 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 1.

83 Studie BIICL, op. cit. sub 13, str. 402.

84 Tamtéž.

85 Zpráva Komise, op. cit. sub 18, str. 9.

86 Tamtéž.

87 H. Labonté: Third-Party Effects of the Assignment of Claims: New Momentum from the Commission's Capital Markets Union Action Plan and the Commission's 2018 Proposal, *Journal of Private International Law* č. 2/2018, str. 323.

88 Tamtéž, str. 334.

89 Obecný přístup Rady, op. cit. sub 22, str. 42-43.

90 Důvodová zpráva k návrhu nařízení o právu rozhodném pro účinky postoupení pohledávek na třetí strany, op. cit. sub 17, str. 15.

91 I. Rohová: Článek 19 Obvyklé bydliště [obvyklý pobyt], in N. Rozeňalová a kol.: Nařízení Řím I a Nařízení Řím II. Komentář, Wolters Kluwer ČR, Praha 2021, str. 247.

92 L. L. Pinheiro: Article 19: Habitual residence, in U. Magnus, P. Mankowski: Rome I Regulation: Commentary, Otto Schmidt, Köln 2016, str. 805.

93 M. Müller: Mezinárodní postoupení pohledávek a jeho účinky na třetí strany ve světle připravované nové evropské právní úpravy, in M. Pfeiffer a kol. (eds.): *Liber Amicorum Monika Pauknerová*, Wolters Kluwer ČR, Praha 2021, str. 289.

94 A. F. Garcimartín: Article 14: Voluntary assignment and contractual subrogation, in op. cit. sub 92, str. 763.

Exekuce 2030 *de lege ferenda*

V následujícím příspěvku se autor zaměřuje na žádoucí úpravu všech základních pilířů exekučního práva. Patří mezi ně způsoby provedení exekuce, odměňování exekutora a další činnost podle exekučního řádu (včetně možností elektronizace). Klade si tak za cíl, aby celková koncepce nastíněných změn nasměrovala exekuční řízení k tomu, aby v roce 2030 bylo vnímáno jako moderní, efektivní a spravedlivý proces, jehož prostřednictvím bude věřiteli zaručena vyšší míra pravděpodobnosti, že dojde k nucenému vymožení soudem či jiným povolaným orgánem přiznaného plnění.

JUDr. Ing. Martin Štika, Ph.D., je soudním exekutorem Exekutorského úřadu Hradec Králové a současně působí na FP ZČU v Plzni.

Obhajovat aktuálnost problematiky exekucí zdá se být nadbytečné. V posledním roce totiž byla přijata diskutabilní novela insolvenčního zákona č. 252/2024 Sb. V rámci jejího legislativního procesu se hlasitě prosazovala také změna v systému srážek ze mzdy v exekučním řízení. Bohužel neúspěšně. Exekuce jsou bezesporu dlouhodobě diskutovanou problematikou. Zejména od roku 2019 lze pozorovat postupné selhávání tradičních způsobů provedení exekuce, které ve svém důsledku způsobují viditelný pokles vymahatelnosti práva na peněžité plnění. Exekuční legislativa je navíc rozšiřována o různé osvobozující instituty. Díky jejich nesystémovosti pozorujeme nadbytečné administrativní přetěžování zejména exekutorů, ale také exekučních oddělení okresních soudů. Nemohu tak úvodem přijmout jiný dílčí závěr, než že **právní úprava exekučního práva** (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále „o. s. ř.“, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, dále „ex. řád“) **je ve své dnešní podobě zcela nevyhovující a neefektivní v procesu vymáhání práva.** Navíc ve vztahu k současným životním a ekonomickým trendům je převážně zastaralá.

U využívané odborné literatury je namísto konstatovat, že s ohledem na to, že se zvolenému tématu věnují toliko *de lege ferenda*, monografický základ zvolené problematiky *de facto* ab-

sentuje. Zdrojem mi jsou tak vlastní empirické zkušenosti získané prováděním exekuční činnosti.¹ Dále také poznatky od dalších exekutorů² a představitelů Exekutorské komory ČR.

Neslavná realita současných exekucí

Předně považuji za důležité uvést základní údaje o exekucích, které lze jednoduše získat náhledem na webové stránky Exekutorské komory ČR.³ K dnešnímu dni,⁴ je celkový počet povinných fyzických osob v exekuci 625 805. Celkový počet exekucí vůči fyzickým osobám je 3 567 816. Trendem jsou povinní s mnohočetnými, a hlavně dlouho vedenými exekucemi.⁵ V tomto smyslu platí, že průměrný počet exekucí na jednoho povinného, který je fyzickou osobou, je téměř šest.

Napříč veřejností panuje obecné povědomí o tom, že exekutor disponuje řadou zákonných nástrojů, jak povinného přinutit ke splnění jeho povinnosti. Realita dnešních dní je však odlišná. Za těch téměř 25 let, co je exekutor součástí právního řádu České republiky, si povinní zvykli a v zásadě osvojili život, ve kterém mohou přijít do styku s exekutorem.

Lze tak jednoduše formulovat, že povinní jsou v českém exekučním prostředí již dostatečně etablováni. **Svůj život přizpůsobili tomu, aby vůči nástrojům a prostředkům exekučního donucování byli zcela imunní.** O jaké přizpůsobení se jedná? Mít trvalý pobyt v místě ohlašovny. Ekonomické příjmy získávat na principu šedé ekonomiky nebo systematicky pracovat pouze za minimální mzdu. K veškerým platebním operacím využívat účet třetí osoby (např. jako disponent).

Ano, není to ideální život. Je to však velmi efektivní způsob k tomu, aby se povinný jednoduše vyhnul povinnosti splnit to, co je po něm exekucí vymáháno. Povinní ponaučení v tom, že dluhy se vlastně platit nemusí, poté v rámci tohoto způsobu života vytvářejí další dluhy. Mezi ně patří zejména neplacení zdravotního a sociálního pojištění, povinného ručení, nájemného, všeobecné platby za služby s odloženou fakturací, pokut, daní a místních poplatků apod.

Mohu tak přijmout tvrzení, že **v dnešní době zcela selhává preventivní funkce exekučního práva**, což má u povinných v exekuci za následek stále zvyšující se sklony k občanské neodpovědnosti, vč. vysoké motivace neplatit žádné dluhy. Lze dokonce tvrdit, že platné normy exekučního práva samy o sobě snižují vymahatelnost práva, protože dokonce předjímají odpuštění dluhu.⁶

Tak, **jak do exekucí vstupuje populace z tzv. generace Z,⁷ mění se způsoby získávání ekonomických příjmů.** Ty získá-

1 Exekutorem jsem byl jmenován v roce 2016.

2 Zejména těch, kteří současně vykonávají vědeckou a pedagogickou činnost.

3 <https://statistiky.ekcr.info/>.

4 28. 10. 2024.

5 Lze je označit také jako sériové dlužníky. Vytvářejí sekundární dluhy především za služby, pokuty, daně nebo poplatky.

6 Zejm. Milostivé léto I, II a III, zastavování tzv. marných bagatelních exekucí, zastavování dlouhodobě bezvýsledných exekucí.

7 Skupina lidí narozených od poloviny 90. let 20. století do roku 2010.

vají z činnosti na sociálních sítích, zejména affiliate marketing.⁸ K placení navíc využívají mobilní aplikaci Revolut, která je v dnešní době z pohledu exekuce zcela nedotknutelná. **Lze však pocítovat i změny v komunikaci.** Generace Z zpravidla odmítá zvedat telefony. Veškerou komunikaci přesouvají na chat. Proto by již dnes mělo naše exekuční právo s touto generační odlišností začít intenzivně pracovat a vytvářet takové prostředky postihu majetku a komunikace, aby v budoucích letech bylo exekuční právo uplatnitelné.

Způsoby provedení exekuce

Prvním pilířem jsou zákonné způsoby provedení exekuce. Ty jsou taxativně uvedeny v § 59 ex. řádu a jejich procesní úpravu obsahuje část šestá o. s. ř. Odborná literatura⁹ je považuje za základní prostředky exekutora k tomu, aby mohl postupovat rychle a účelně. Uvedené tvrzení lze doplnit v tom smyslu, že způsoby představují pro exekutora základní mocenský nástroj k tomu, aby mohlo dojít k nucenému vymození povinnosti, která nebyla splněna dobrovolně.

V kontextu exekučního řízení tak způsoby exekuce plní funkci uhrazovací. Proto platí, že musí být plně funkční v kterékoliv době. Zákodáři by je měli průběžně legislativně upravovat a přizpůsobovat tak, aby reflektovali aktuální majetkové, ekonomické a pracovní zvyklosti ve společnosti. Jedině tak bude zajištěna jedna ze základních složek právního státu, kterou je vymožitelnost peněžitého plnění.

Skutečností však je, že od roku 2001, tzn. od doby, kdy je exekutor součástí našeho právního řádu, docházelo u jednotlivých způsobů jen k dílčím změnám. Koncepční či alespoň vývoj reflektující změnu neprodělal žádný ze způsobů provedení exekuce. Hmatatelným důsledkem tak je, že některé způsoby zcela neodpovídají potřebám efektivního uspokojování věřitele. Příkladem jsou zejména srážky ze mzdy a jiných příjmů nebo příkázání pohledávky z účtu povinného. To má dopady nejenom do výkonu exekučního práva (zejm. nízká vymahatelnost, nárůst nevymahatelných exekucí, zvýšení nároku na státní rozpočet při zastavování exekucí atd.), ale i společenské (zejm. vytráčení výchovného prvku, pocit, že dlužit se vyplatí, motivace k vytráčení dalších dluhů atd.).

Nelze si nevsimnout, že dílčí zmiňované změny způsobů provedení exekuce byly vedeny jen snahou o nepostižitelnost majetku nebo příjmů povinného.¹⁰ Důsledkem je stále častější nevymahatelnost exekučních titulů, přestože povinný vlastní majetek nebo má příjem, ze kterého by k uspokojení vymáhané povinnosti mohlo dojít.

Nechceme-li, aby v normách exekučního práva byla takto snižená vymahatelnost, **je nutné po téměř 25 letech provést revizi způsobů provedení exekuce tak, aby byly přizpůsobeny dnešním životním a ekonomickým trendům.** Navíc je zcela žádoucí rozšířit jejich okruh o způsoby zcela nové, založené na odlišném principu. Tím by mohlo být výrazné omezování nebo zakázání výkonu, provozu, činnosti nebo různých aktivit.

Klíčové úpravy exekučních srážek ze mzdy

Srážky ze mzdy jsou nejtradičnějším způsobem provedení exekuce. Součástí občanského soudního řádu jsou od roku 1963. Představují jeden z nejméně invazivních zásahů do majetkových poměrů povinného.

Od roku 2019 došlo vlivem covidové krize a navazující ekonomické krize k razantnímu navýšování životního minima a normativu na bydlení, čímž se současně navýšila i nezabavitelná částka. Z tohoto důvodu se ve vztahu k problematice srážek ze mzdy stále více skloňuje potřeba novelizace platné úpravy.

Systém srážek ze mzdy vystavený na třetinovém pravidlu a nezabavitelné částce je tradiční a dlouhá léta byl poměrně vyvážený. Avšak díky ekonomickému jevu, kdy nezabavitelná částka rostla mnohem rychleji než mzdy a další postižitelné příjmy, došlo od roku 2019 k nezanedbatelnému propadu srážek ze mzdy. Lze tak přijmout tvrzení, že **nestabilitu do systému srážek vnáší intenzivní zvyšování nezabavitelné částky, které vede k eliminaci srážení ze mzdy.**

Následkem poklesu srážek ze mzdy je mnohem nižší míra uspokojování oprávněného. Exekuce se tím pádem prodlužuje. Pokud exekutor nevymůže pohledávku srážkami ze mzdy, musí provést exekuci jinými dostupnými způsoby. To znamená i častější provádění soupisu movitých věcí nebo dražbu nemovitých věcí. Dochází tak k využívání invazivnějších způsobů vedení exekuce.

K navrácení vysoké efektivity srážek ze mzdy mohou přispět tři klíčové změny. Jsou jimi minimální srážka, fakultativní srážka a pravidlo 4+ na dávky státní sociální podpory.

- **Minimální srážka by se měla odvíjet od minimální mzdy.** V případě, že vypočtená srážka bude nižší než jedna desatina na minimální mzdy, tak srážka bude dle jednoduchého pravidla činit jednu desetinu minimální mzdy, což nyní představuje cca 1 730 Kč.
- Podstatou **fakultativní srážky** by měl být **dobrovolný písemný souhlas povinného s tím, aby zaměstnavatel prováděl vyšší srážku, než jak ji upravuje o. s. ř.** Tento souhlas by mohl být povinným kdykoliv odvolán. Povinný tak získá jednoduchou procesní možnost k ovlivnění (zvýšení) výše svých srážek, čímž může výrazně optimalizovat (urychlit) umoření svého dluhu, který je vymáhán exekutorem.
- **Pravidlo 4+ na dávky státní sociální podpory má za cíl navázat a rozšířit možnost podle § 279 odst. 4 až 7 o. s. ř.**¹¹ Pokud by tak byly naplněny podmínky pro aplikaci pravidla 4+ podle § 279 odst. 4 až 7 o. s. ř. (na mzdu povinného jsou současně nařizeny nejméně čtyři exekuce) a povinný by pobíral pouze nezabavitelné příjmy podle § 317 o. s. ř.,¹² bude i z jeho souhrnného nezabavitelného příjmu provedena minimální srážka.

8 Internetový marketingový nástroj založený na principu propagace produktu nebo služeb, za který se dostává podíl nebo provize z prodeje.

9 J. Wolfová, M. Štika: Soudní exekuce, 2. vyd., Wolters Kluwer, Praha 2022.

10 Např. § 34 zák. č. 191/2020 Sb., zákon č. 38/2021 Sb.

11 Podle § 279 odst. 4 až 7 o. s. ř. platí, že vypočtené dvě třetiny zbytku čisté mzdy se srážejí vždy za předpokladu, jsou-li na mzdu povinného současně nařizeny nejméně čtyři exekuce (výkony rozhodnutí). V takovém případě plátce mzdu sráží v takové výši, jako by se jednalo o přednostní pohledávku.

12 Pohledávky nepodléhající výkonu rozhodnutí – zejm. příspěvek na péči, zaopatřovací příspěvek, dávky pomoci v hmotné nouzi, náhradní výživné pro nezaopatřené dítě, daňový bonus, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení, příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, příplatek k důchodu a zvláštní příspěvek k důchodu podle zákona upravujícího ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich a jednorázové vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče.

Mám za to, že všechny výše navrhované změny povedou k dosažení vyšší předvídatelnosti vymahatelnosti peněžitého plnění prostřednictvím srážek ze mzdy a jiných příjmů. Navíc se domnívám, že všechny navržené změny obstojí z hlediska testu proporcionality. Neshledávám ani rozpor s čl. 10 Listiny základních práv a svobod.

Příkaz výplaty z účtu

Druhým ne úplně funkčním způsobem provedení exekuce se stalo přikázání pohledávky u peněžního ústavu. Dnes často totiž povinní využívají pro své příchozí platby účty třetích osob, přičemž na těchto účtech jsou povinni obvykle uváděni jako disponenti. Zpravidla mají na těchto účtech své finanční úspory.

Exekutor by tak měl mít v rámci součinnosti s peněžními ústavami možnost zjišťovat i ty účty, u kterých je povinný disponentem. Součástí odpovědi peněžního ústavu by měl být i rozsah oprávnění disponenta. Bude-li mít exekutor důvodné podezření, že na takovém účtu jsou peněžní prostředky povinného, může exekuci provést vydáním exekučního příkazu přikázáním výplaty z účtu.

Online aukce movitých věcí

Má-li v dnešní době někdo zájem o použité movité věci, využívá k tomu osvědčená internetová tržiště v rámci sociálních sítí¹³ či aukční portály.¹⁴ Z pohledu propagace a délky doby vymezené pro případnou dražbu působí aktuální úprava dražby movitých věcí v občanském soudním řádu velmi zastarale. Je to dáno zejména tím, že je vystavěna toliko na dvou dražebních rocích (dražba a opakovaná dražba podle § 330 odst. 2 o. s. ř.).

Proto je žádoucí, aby se legislativní základ dražby movitých věcí analogicky výrazně přibližoval zmiňovaným aukcím. Jako jedno z řešení se nabízí, **aby exekutor mohl provádět dražbu podobně jako aukční portál.** Tzn. nebude limitován počtem dražebních roků, ale bude mít možnost elektronickým způsobem vést dražbu neomezeně dlouhou dobu, tj. až do dne vydražení poslední položky z konkrétního soupisu movitých věcí. Přitom by platilo, že po vydražení jakékoliv položky soupisu se započte výtěžek do exekuce a vydražiteli bude movitá věc vydána nebo zaslána poštou.

Nové způsoby provedení exekuce – zákazy a pozastavení

Jak bylo v úvodu uvedeno, má-li dojít k navrácení efektivitu exekučního řízení, je nutné otevřít disputaci nad definicí a formulací nových způsobů provedení exekuce. Jejich účinky a dopady by

13 Např. Marketplace na Facebooku.

14 Např. Aukro, Bazoš atd.

15 Jestliže je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě anebo na zletilé dítě do 26 let věku, které se soustavně připravuje studiem na své budoucí povolání, nebo je vymáhána pohledávka za náhradní výživné.

16 § 279 odst. 4 až 7 o. s. ř.

17 Např. povinný i přes veškeré exekuční příkazy a upozornění exekutora odmítá hradit výživné, ale návštěvu sportovních nebo kulturních akcí si neodpustí (např. fotbal).

18 Zejm. poštovné, nájmy, energie, ceny IT služeb a pořizovací náklady na software, hardware, obnovu a údržbu vozového parku.

měly směřovat do oblastí, které jsou pro povinného natolik důležité, že díky jejich omezením bude mít velkou vůli započít s řešením své exekuce. V praxi by se mohlo jednat o následující způsoby.

- **Pozastavení osvědčení, povolení a průkazů,** které by se týkalo vybraných osvědčení nebo povolení, která jsou vydávána státem (např. rybářský lístek, lovecký lístek, zbrojní průkaz atd.). Z hlediska legislativní úpravy by mohlo jít o analogii k pozastavení řidičského oprávnění.
- **Pozastavení řidičského oprávnění by se mělo rozšířit na větší okruh exekucí.** Nikoliv pouze na vymáhání nedoplatku výživného na nezletilé dítě podle § 71a ex. řádu.¹⁵ Jako vhodné se nabízí vymáhání vyšších dluhů nebo v případě, že na povinného lze aplikovat pravidlo 4+.¹⁶
- **Dalším novým způsobem by mohlo být pozastavení živnostenského oprávnění** pro osoby samostatně výdělečně činné nebo pro právnické osoby. Jeho smyslem by bylo omezení ekonomické činnosti podnikajícího povinného v případě, že nebude možné provést exekuci přikázáním pohledávky.
- **Zákaz návštěvy placených sportovních a kulturních akcí** by se jako způsob provedení exekuce uplatňoval výhradně při neplacení výživného, kdyby ani po provedení všech ostatních způsobů exekuce, vč. pozastavení řidičského oprávnění a dalších povolení nedošlo ke splnění vymáhané povinnosti.¹⁷

Porušení všech výše uvedených zákazů a pozastavení, pokud by bylo exekutorem zjištěno, by bylo exekutorem nahlášeno orgánům činným v trestním řízení jako maření výkonu soudního rozhodnutí.

Odměňování exekutora

Druhým klíčovým pilířem funkčnosti exekučního práva a činnosti exekutora je jeho odměňování. Legislativní konstrukce exekučního tarifu je vystavěna jako nástroj přísné cenové regulace *sui generis* ve vztahu k úplatě exekutora za provedení exekuční činnosti.

Je více než patrné, že oproti roku 2006 (doba stanovení výše paušální částky na 3 500 Kč) došlo ke značnému navýšení zákonných povinností exekutora v rámci procesu vymáhání. V důsledku toho lze pozorovat **enormní nárůst provozních nákladů na zajištění výkonu exekuční činnosti exekutorem.** Vedle toho je prokazatelný trend zvyšování minimální a průměrné mzdy v České republice. Dramaticky vzrostly také další nákladové položky nutné k zajištění výkonu exekuční činnosti.¹⁸ Přesto **v obsahu exekučního tarifu absentuje jakékoliv ustanovení, které by reagovalo na dynamický vývoj rozhodujících ekonomických ukazatelů, které ovlivňují provádění exekuční činnosti exekutorem.** Jsou jimi zejména inflace, vývoj cen poštovního a průměrné mzdy v podnikatelské sféře, *nota bene* pokud jednotlivé tarifní položky byly stanoveny v roce 2006.

Celý exekutorský stav je nyní v personální krizi. Nedostává se zájemců o neobsazené exekutorské úřady, chybí exekutorští kandidáti, koncipienti a vykonavatelé. Jedním z důvodů je, že v odborných debatách, ale i na právnických fakultách se s výkonem exekuční činnosti pojí přívlastky jako extrémní pracnost, vysoká odpovědnost a proti tomu nízká výnosnost, či dokonce hrožící ekonomická ztráta.

Patrně každý zájemce o vstup do jakéhokoliv odvětví prioritně zohledňuje úroveň odměňování. Proto **je potřeba výrazně změnit principy a metodiku odměňování exekutora.**

V této části příspěvku si nekladu za cíl vymezit výši jednotlivých položek exekučního tarifu. Mojí snahou bude načrtnout metodu

ky a celkového přístupu k přepracování exekučního tarifu a jeho přizpůsobení (i navazující přizpůsobování) ekonomickým standardům dnešní doby.

Základní teze nového tarifu

Exekuční tarif je předpisem, který upravuje náklady exekuce. Jeho hlavním a jediným smyslem je nahradit exekutorovi skutečné výdaje na provoz úřadu a zajistit mu za výkon exekuční činnosti přiměřený příjem.

Ze strany různých neziskových organizací je však zcela nesprávně naznačováno, že odměna a náhrada výdajů exekutora jsou sankcí vůči dlužníkovi za to, že je povinným v exekuci. Sankční úlohu plní příslušenství dluhu, které je příjmem oprávněného, nikoliv exekutora. Provádění exekuce se hradí z odměny i z náhrady výdajů.

Exekuční tarif musí být vystaven na následujících tezích. Předně musí reflektovat složitost, pracnost a také rizikovost výkonu exekuční činnosti (srov. I. ÚS 2013/21).

Z ekonomického hlediska musí zohledňovat současný i průběžný nárůst cen vstupů nutných k výkonu exekuční činnosti.

Nesmí být upozaděna ani ochrana zaměstnanosti. A to nejenom pohledem úbytku kvalifikované pracovní síly, kdy od posledního snížení tarifu v roce 2017 odešlo 23,48 % nejkvalifikovanějších zaměstnanců (koncipienti, kandidáti), ale také propouštění administrativních zaměstnanců exekutorů nebo nevyplácení pohyblivých složek mzdy. Položky exekutorského tarifu musí být v takové výši, aby exekutor dokázal být také konkurenceschopný na trhu práce.

Ve svém souhrnu tak exekuční tarif musí exekutorovi umožnit odpovídajícím, efektivním, rychlým a hospodárným způsobem zajistit výkon exekuční činnosti s důrazem na maximální míru vymahatelnosti exekučních titulů.

Tzv. spotřební koš exekutorského úřadu a inflační doložka

Z hlediska metodiky nastavení správné výše jednotlivých položek exekutorského tarifu považují za primární, aby **byl proveden důsledný přepočítání tzv. spotřebitelského koše exekutorského úřadu**.¹⁹ Následně je třeba nastavit přiměřenou výši odměny exekutora vč. náhrady hotových výdajů v paušální výši. Přitom zohlednit i další atributy, jakými jsou průměrná vymahatelnost, délka exekučního řízení a značné omezení procesních prostředků exekutora, složitost a pracnost exekučního řízení.

Za nezbytné považují revidovat okruh těch nákladů, které jsou kryty paušální náhradou hotových výdajů.²⁰ Mělo by se tak jednat zejména o položky, které jsou jednoduše prokazatelné a evidovatelné (např. poštovné), dále pak položky, které převyšují 1 000 Kč (např. spojené s dražbou movitých a nemovitých věcí).

Za zásadní inovativní prvek metodiky odměňování exekutora považují **inflační doložku**. Její podstatou je, že by díky ní každoročně docházelo k úpravě jednotlivých položek exekučního tarifu o změnu cenové hladiny.

Dle mého názoru tak představuje jediný spravedlivý systém metodika odměňování, která je vystavena na přísné regulaci.²¹ Mám za to, že její princip je využitelný i v metodice odměňování u ostatních justičních profesí, které jsou vázány na tarif.

Díky inflační doložce nebude *pro futuro* docházet k situacím, kdy nominálně nastavená položka exekučního tarifu se výrazně reálně sníží vlivem vnějších ekonomických ukazatelů.

Atributy položek tarifu

Pokud bych měl velmi stručně a heslovitě definovat **základní atributy jednotlivých položek exekučního tarifu**, jednalo by se o následující:

- **Odměna musí exekutorovi zajistit možnost nestranného a nezávislého výkonu exekuční činnosti.** Jejím účelem je exekutorovi pokrýt veškeré náklady na provoz exekutorského úřadu, které jsou definovány ve spotřebním koši tohoto úřadu. Zároveň musí exekutorovi přinést přiměřený zisk. Musí být stanovena v takové výši, aby byla pro exekutora dostatečně motivační pro vymožení jakékoliv pohledávky. Exekutor by měl mít možnost jejího zvýšení u exekucí mimořádně obtížných nebo časově náročných. Její výše musí současně zajistit, aby byl exekutor konkurenceschopný na trhu práce a měl možnost zajistit personální obsazení exekutorského úřadu dostatečným počtem odborně kvalifikovaných zaměstnanců.

Výše odměny musí tedy exekutorovi zajistit plně sanaci nákladů na chod exekutorského úřadu, přiměřenou míru zisku a současně vyvážit nemožnost jiné výdělečné činnosti, dlouhodobost výkonu exekutorského úřadu a jistou společenskou ostrakizaci osoby exekutora.

- **Paušální náhrada hotových výdajů musí spolehlivě krýt hotové výdaje jednotlivých exekučních řízení a zohledňovat procesní, technickou a personální náročnost exekučního procesu a jeho jednotlivých fází.** Součástí této náhrady by neměly být výdaje, které lze jednoduše prokázat (zejm. poštovné). Při jejich výši nesmí být opomenuto zejm. prodloužení doby vymahatelnosti (prodloužení délky vedení exekučního řízení), nárůst mnohočetných exekucí a skutečnost, že exekutor ve všech řízeních musí provádět stejné úkony. Dále je nutné reflektovat pravidelný nárůst exekuční agendy spojený s každou novelou exekučního práva.
- **Náhrady nákladů musí odpovídat skutečným výdajům.** Je tedy nutné odstranit jejich zastropování. U náhrady za ztrátu času je nutné sjednotit výši tzv. hodinové sazby, která bude stejná pro všechna právníká povolání.

Další činnost exekutora a elektronizace

Podívám-li se na profesi exekutora z pohledu jejího dalšího potenciálu, tak nemohu než uvést, že ve srovnání s ostatními právníckými profesemi (soudce, státní zástupce, advokát, notář, insolvenční správce) nebo justičními řízeními patří ke špičce v digitalizaci zajištění svěřeného procesu.

¹⁹ Správně strukturovaný spotřební koš exekutorského úřadu by tak měl představovat jeden ze základních atributů nastavení a následně úpravy jednotlivých položek exekučního tarifu. Jeho struktura by měla být následující: vstupní náklady, dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, mzdové náklady, nájemné vč. energií, měsíční poplatky spojené s vedením kanceláře, daně a poplatky.

²⁰ Některé položky tak přesunout mimo režim paušální náhrady hotových výdajů.

²¹ Ve vztahu k inflační doložce se lze částečně inspirovat úpravou platu soudců, který upravuje zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

Díky vysoké úrovni elektronizace je exekutor schopen provést kompletní tzv. screening majetku povinného ze všech dostupných úředních registrů.²² Na každodenní bázi a výhradně elektronickou formou exekutor komunikuje a dotazuje se všech orgánů státní správy a samosprávy, které vedou jakoukoliv evidenci nebo informaci o majetku povinného.

O to víc je s podivem, že zákonodárce tyto schopnosti a dovednosti exekutorů dlouhodobě přehlíží a nevyužívají se v rámci jejich další činnosti.

Níže tak nastíním oblasti nebo jednoduché právní úkony administrativního charakteru, které by exekutoři díky svému zaměření mohli velmi efektivně zajišťovat.

Exekuční inkaso

První činností je exekuční inkaso. To by se týkalo dosud nevykonatelných pohledávek. Plně regulovaným způsobem by tak mohlo probíhat vymáhání nevykonatelných pohledávek (převážně poštovním a telefonickým stykem) přes následnou možnost vydání exekučního platebního rozkazu/vykonatelné výzvy (viz níže). Celý proces by v první řadě eliminoval vznik nákladů jak věřitele, tak i dlužníka. Dále by výrazným způsobem mohlo dojít k odbřeměnění justice. A v konečném důsledku by celá oblast vymáhání pohledávek byla pod výraznou kontrolou dohledových orgánů.

Součástí exekučního inkasa by také mohlo být vydávání exekučního platebního rozkazu nebo vykonatelné výzvy.

Exekuční platební rozkaz/vykonatelná výzva

V roce 2018 jsem na diskusním fóru v Plzni, pořádaném Exekutorskou komorou ČR, přednesl svou vizi nového institutu s názvem **exekuční platební rozkaz**. Jeho základním principem je **přenesení řízení o vydání platebního rozkazu ze soudu prvního stupně na exekutora**. Dalším inovativním prvkem je možnost svolení k úhradě dlužné částky dlužníkem ve sjednaném termínu, nebo i splátkovým kalendářem.

Návrh na vydání exekučního platebního rozkazu bude podán k místně příslušnému exekutorovi. Po jeho vydání ho exekutor doručí dlužníkovi, který bude mít možnost úhrady. Pokud bude s dlužníkem sjednána pozdější úhrada či splátkový kalendář, stává se exekuční platební rozkaz exekučním titulem. V případě podání odporu bude proces pokračovat u prvostupňového soudu.

Vykonatelná výzva je alternativní verzí exekučního platebního rozkazu. Ve svém souhrnu by představovala nový typ exekučního titulu. Její procesní základ by byl následující. **Na místně příslušného exekutora by se obrátil věřitel s formulářem, který by exekutor doručil povinnému spolu s výzvou, aby uhradil dluh nebo podal námítky. V případě neuhrazení se výzva stane vykonatelnou a bude exekučním titulem.** Za předpokladu podání námitek se nabízí analogický postup jako při podání odporu.

22 Provedení součinností automatizovaným a plně elektrizovaným procesem. Celý systém navíc dokáže téměř bezchybně vyhodnocovat odpovědi.

23 Obdobně soudní exekutor již postupuje při zaslání oznámení o výhradě práva dovolat se neúčinnosti právního jednání podle § 76d a násl. ex. řádu.

Osvědčování majetku osob, tzv. majetkový screening

Zpráva exekutora o stavu majetku jakékoliv osoby (tzv. majetkový screening) může být podkladem pro navazující úřední nebo obchodní činnost žadatele. Takto by mohla být rozšířena činnost exekutora, kterou by zcela jistě mohly využívat komerční subjekty při své obchodní činnosti nebo i orgány státní správy a samosprávy. Majetkový screening by mohl předcházet tomu, jestli následně věřitel bude považovat za efektivní nařídít exekuci na majetek dlužníka. Zpráva o majetkové situaci dlužníka od exekutora by navíc mohla plnit úlohu i při odpisu pohledávky.

Lze si představit jeho využití i pro potřeby výběrových řízení na veřejné zakázky. Exekutor by prověřoval pravdivost majetku a zdrojů soutěžitelů.

Obdobnou úlohu by mohl plnit i v řízení o určení výše výživného. Byl by jím osvědčován skutečný (nikoliv oficiální) příjem a faktický pobyt osoby povinné k hrazení výživného.

Doručování písemností a dohledávání osob nebo majetku

Oblast osobního doručování (např. v soukromoprávní nebo pracovníprávní oblasti) by mohla být exekutorem velmi efektivně prováděna.²³ Vedle toho se jako další činnost nabízí dohledávání faktického pobytu osob za předpokladu prokazování nároků v řízení před soudem nebo jiným státním orgánem.

Pohledávková mediace a exekutorské zápisy s doložkou vykonatelnosti

Exekutor má veškeré předpoklady k tomu, aby působil jako tzv. pohledávkový mediátor v rámci řešení pohledávek v obchodních a jiných vztazích. Na žádost by mohl provést lustraci majetku obchodních subjektů, které vedou spor např. o podobě splátkového kalendáře nebo řešení úhrady dluhu. Oběma stranám by mohl doporučovat postup a pokoušet se o nastavení smírného řešení s následnou kontrolou plnění dohody. S tím úzce souvisí i další výše uvedené možnosti v oblasti mimo exekučního vymáhání (viz exekuční inkaso, exekuční platební rozkaz/vykonatelná výzva).

Za nesytemové opatření považují odebrání sepisování zápisů s doložkou vykonatelnosti exekutorům.

Další drobná činnost

Technicky i administrativně je exekutor plně vybaven k tomu, aby mohl provádět také další drobnou činnost, kterou běžně poskytují příbuzné justiční profese veřejnosti nebo jsou součástí CZECH POINT. Hlavním sledovaným cílem by mohlo být zvýšení dostupnosti těchto úkonů pro veřejnost, protože v poslední době došlo k výraznému omezení poboček České pošty.

Předně by tak exekutor prováděl **vidimaci a legalizaci**. Poskytoval by **výpis z Rejstříků trestů a z Centrální evidence exekucí a samozřejmě i výpis podle listu vlastnictví**.

Centrální uložení exekučních titulů

Zamýšlím-li se nad budoucností elektronizace v oblasti exekučního řízení, napadá mne jako velmi efektivní instrument centrální úlo-

žiště exekučních titulů. Jeho podstatou by bylo, že orgán, který vydá exekuční titul, by měl povinnost ve lhůtě 30 dnů od jeho vydání nebo vyznačení doložky právní moci jej konvertovat a vložit do centrálního úložiště exekučních titulů. Výrazným způsobem by se zrychlila úvodní část exekučního řízení, která se týká pověření exekutora. Současně by každý občan České republiky mohl kdykoliv provést kontrolu, zdali k určitému datu není vůči jeho osobě vydán exekuční titul.

Závěr

Závěrem nemohu odhlédnout od toho, že **stávající nepříliš slavnou realitu exekucí nevyřeší pouze revize stávajících způsobů provedení exekuce, nebo dokonce jejich nové definování.**

To je dáno hned **několika aspekty**. Prvním je, že v případě **sporování exekuce**²⁴ ze strany povinného dochází k tomu, že oprávněný se svých peněz někdy i roky jednoduše nedomůže, což je z hlediska funkčnosti základních principů právního státu nepřijatelné.

Dalším významným aspektem nefunkčnosti exekučního systému je přílišný **vliv judikatury**. Ta velmi často přehlíží základní principy exekuce (zejm. věcný přezkum exekučního titulu, oživování již ukončených exekucí atd.). Lze dokonce pozorovat, že její vliv v oblasti exekučního práva se nesprávně přibližuje rysům angloamerického právního systému. S tím úzce souvisí i nežádoucí zá-

sahy soudu ve vztahu k odměně exekutora (např. snížení odměny pod sazbu stanovenou exekučním tarifem²⁵).

V neposlední řadě je významným aspektem selhávání exekucí také **silný vliv neziskových organizací při vzniku nových právních předpisů**. Výsledkem pak jsou normy nesrozumitelné, z hlediska legislativního jazyka složité, leckdy si vzájemně odporující. V praxi jsou pak mnohdy v zásadě neproveditelné.

Exekuční právo je neprávem leckdy opomíjenou složitou právní disciplínou, která však má zásadní dopady do života mnohých lidí. A právě proto musí zákonodárce *pro futuro* změnit nejenom celkový přístup a pohled na exekuce, resp. exekutory, ale především přijmout takovou úpravu exekučního práva, která zabrání definitivnímu úpadku nebo rezignaci na vymáhání peněžitého plnění. V tomto smyslu může být opět silným tématem přijetí krajské místní příslušnosti, ale také vymáhání pohledávek Celní správy prostřednictvím exekutorů.

Své pojednání o exekucích *de lege ferenda* uzavřu formulací, kterou z hlediska fungování právního státu v oblasti výkonu práva považuji za jednu z nejtěžejnějších. *Soudní exekutoři jsou pomyslným ostřím meče Spravedlnosti, bez nichž by – zejména v soukromoprávních vztazích – právní stát nic neznamenal.* ❖

24 Podávání opakovaných procesních návrhů atd.

25 Srov. I. ÚS 2353/21.

Souzení v 21. století: civilní řízení sporné a nové technologie aneb *to thine own self be true*

Účelem a smyslem následujícího článku je stručně zhodnotit skutečný stav fungování soudu ve smyslu užití nových informačních technologií v rámci civilního řízení sporného, zamyslet se nad možnostmi zapojení nových technologií (tj. AI) do práce soudce a jeho rozhodovací činnosti, jakož i zhodnotit rizika a případné prostředky prevence dopadů těchto rizik. Dlužno poznamenat, že vše je psáno z pohledu soudce soudu prvního stupně civilního řízení sporného s maximálním důrazem na praktičnost nabízejících se řešení, přičemž tento článek si neklade za cíl zkoumanou materii zcela vyčerpat, nýbrž poukázat na vybrané – z pohledu autora klíčové – problémy.

JUDr. Petr Navrátil, Ph.D., LL.M., MBL,

je soudcem Obvodního soudu pro Prahu 2.

To *thine own self be true* (česky: k sobě buď pravdivý) patří mezi nejznámější verše Shakespearova Hamleta. Tato slova, vyřčená intrikánským a pokryteckým Poloniem, jsou součástí širšího monologu, v rámci kterého otec dává

rady svému synovi, jak žít. Podstata otcovského sdělení je v zásadě následující: *V životě by se člověk měl držet svých zásad, toho, čím je. Neměl by usilovat o to, aby se zalíbil ostatním lidem skrze změnu svých přesvědčení či svého chování, ledaže tato změna je přesně to, co chce.*

Myšlenkou prolínající se celým následujícím textem je přesvědčení, že – řečeno s Poloniem – **jedině justice věrná svým zásadám a vnitřně přesvědčená a usilující o užití moderních technologií může dospět ke skutečné „technologické obrodě“.**

S umělou inteligencí (dále jen „AI“; z anglického *artificial intelligence*), tj. se schopností počítačového systému napodobovat lidské kognitivní funkce,¹ jako je učení nebo řešení problémů, se soudce může setkat ve dvou podobách. Za prvé, souzení v 21. století s sebou přináší řadu případů, kdy je třeba posoudit

právní či skutkovou otázkou týkající se AI.² Za druhé, o AI lze uvažovat jako o nástroji, který by bylo možné použít v každodenní soudní praxi, ať již v rámci správy soudů, vedení řízení, či dokonce tvorbě rozhodnutí.

Právní a faktický rámec digitalizace civilního řízení sporného

V rámci civilního řízení sporného soudy autoritativně projednávají a rozhodují spory.³ Civilní řízení sporné přitom nelze chápat toliko jako nástroj v rukou jednotlivců. Naopak je nutné vyzdvihnout i jeho společenskou funkci. Každý právní konflikt představuje sociální zlo, které je nutné v zájmu společnosti co nejdříve a s co nejmenšími náklady odstranit. Výsledek sporu nesmí záviset toliko na aktivitě a zdatnosti sporčících se stran. Podstatná je i role a postavení soudce, který má dbát o to, aby řízení končilo rozsudkem, jenž bude v souladu se skutečnými hmotněprávními poměry.⁴

Digitalizace je přitom již mnoho let vnímána jako jeden z nástrojů, který může pomoci zajistit rychlý, jednotný a kvalitní výkon rozhodovací činnosti.⁵ Jaké meze ovšem digitalizaci klade český právní řád a jak daleko tato digitalizace fakticky postoupila?

Pokud jde o otázku první, jasné limity plynou ze samotné podstaty výkonu soudnictví. Jinými slovy řečeno, soudní řízení má

být rychlé, srozumitelné a předvídatelné, zároveň však úsporné a se správným a spravedlivým výsledkem.⁶ Prakticky pak zákon počítá s tím, že je to Ministerstvo spravedlnosti, kdo vykonává státní správu soudů tím, že usměrňuje a řídí využívání informačních technologií jimi používaných.⁷

Pokud jde o otázku druhou, v praxi se pak toto „usměrňování a řízení“ v zásadě omezuje na zajištění každodennosti fungování soudů bez větší snahy o skutečné změny. To je dobře patrné již ze skutečnosti, že páteřní aplikací, tj. aplikací umožňující evidenci agend, přístup k vydaným rozhodnutím a soudnímu spisu, je tzv. ISAS. Tato aplikace byla vyvinuta již v 90. letech minulého století. Jedná se o veskrze uživatelsky nepřívětivou aplikaci postřádající i takové banální funkce, jako je kvalitní systém pro fulltextové vyhledávání. Mezi (již stojící) pilíře digitalizace patří aplikace infoSoud, ePodatelna, ISIR a CEPR, jakož i systém datových schránek.⁸ Jakkoliv je jistě chválná snaha o digitalizaci dílčích agend, nelze si nepovšimnout, že **justici zoufale chybí plně digitalizované moderní úložiště dat, které by mohlo sloužit pro budoucí rozvoj.** K tomu lze poznamenat, že tuto roli by měl vykonávat tzv. eSpis. Jakkoliv již v roce 2009 zákonodárce předpokládal, že by bylo možné zbavit se „papírových okovů“,⁹ bohužel doposud nebylo v tomto ohledu dosaženo žádoucího pokroku.¹⁰ **Je vskutku politováníhodné, že v době plně probíhající průmyslové revoluce 4.0 jsou účastníci řízení a jejich právní zástupci nuceni při každém nahlédnutí do spisu čelit naprosto zbytečným administrativním překážkám a nutnosti vážit cestu na soud.**

S ohledem na shora řečené, resp. s ohledem na faktické výsledky digitalizace justice, je očividné, že zvolené zákonné řešení ohledně jejího řízení je suboptimální. Digitalizace justice není líbivým politickým tématem vyhrávajícím volby. V současnosti ovšem jenom stěžejí lze v tomto ohledu očekávat změnu.¹¹

Přínosy, výzvy a rizika

Jak trefně poznamenal v roce 2008 R. Polčák, právník (resp. soudce) není ničím jiným než zpracovatelem skutkových a právních informací.¹²

Digitalizace a s ní spojené možné využití AI přitom nepochybně může zásadním způsobem ulehčit a zefektivnit práci s těmito daty, a to z následujících důvodů.

- **Za první, práce soudce soudu prvního stupně je plná rutinních úkolů.** Nastudovat podání stran, dát pokyn k jejich preposlání, přepsat z protokolu provedené důkazy. Všechny tyto úkoly přitom již současná generativní AI zvládá velmi dobře (i když jistě ne bezchybně).¹³
- **Za druhé, jakkoliv samotná Ústava počítá s obecnou závazností toliko vykonatelných rozhodnutí Ústavního soudu,¹⁴ nelze přehlédnout, že nerespektování ustálené judikatury obecných soudů může mít za následek nejenom zrušení napadeného rozhodnutí, nýbrž může založit i nárok na náhradu újmy vůči státu.¹⁵ Stejně tak nevyvořené se s předcházejícím opačným rozhodnutím je porušením práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.¹⁶ Organické užití AI přitom může významnou měrou přispět k tomu, že soudce, který věc vyřizuje, se těmito zásadám nezpronevěří z toho důvodu, že prostě a jednoduše příslušnou judikaturu nezná, resp. nedohledá.**

1 Viz čl. 2 Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law Rady Evropy a čl. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1689.
2 Viz např. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 10. 2023, č. j. 10 C 13/2023-16.
3 Viz § 2 o. s. ř.
4 V podrobnostech P. Lavický, B. Dvořák: Pro futuro, Právní rozhledy č. 5/2015, str. 153-159.
5 Viz CEPEJ: Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts, online dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-tools-on-cyberjustice-and-artificial-intelligence>.
6 Viz čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 47 Listiny základních práv EU a čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Dále viz § 1 o. s. ř.
7 Viz § 123 odst. 1 písm. l) zák. č. 6/2002 Sb.
8 M. Sedláček: Elektronizace justice a nové technologie v civilním procesu, in M. Sedláček, T. Štřeleček a kol.: Civilní právo a nové technologie, Wolters Kluwer, Praha 2023, str. 195 a násl. Dále viz T. Štřeleček: Úvahy o digitální žalobě, Právní rozhledy č. 17/2024, str. 556 a násl.
9 Viz zákon č. 7/2009 Sb. kterým byl do o. s. ř. vloženy § 40b.
10 P. Kotápišová: Digitalizace soudního spisu, Jurisprudence č. 1/2024, str. 20-24.
11 K. Šípulová, M. Urbaníková, D. Kosař: Nekonečný příběh nejvyšší rady soudnictví: kdo jí chce a proč jí pořád nemáme, Časopis pro právní vědu a praxi č. 1/2021, str. 87 a násl.
12 R. Polčák: O dědovi Ministerstvu, babičce Justici a pračce ElectroJustici, online dostupné na: <https://jinepravo.blogspot.com/2008/05/o-ddovi-ministerstvu-babice-justici.html>.
13 Viz studie Language Models are Few-Shot Learners, online dostupné na <https://proceedings.neurips.cc/paper/2020/file/1457c0d6bfc4967418bfb8ac142f64a-Paper.pdf>.
14 Viz čl. 89 odst. 2 Ústavy a dále např. usnesení NS ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. 22 Cdo 3633/2020, a tam citovaná judikatura, nebo rozsudek NS ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1637/2009.
15 Viz rozsudek NS ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1916/2010.
16 Viz rozhodnutí ÚS ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. II. ÚS 1372/24, a tam citovaná judikatura.

- **Za třetí, AI může pomoci překonat omezené možnosti lidské paměti a intelektu.** V této souvislosti lze poukázat na tzv. zahlcení možnostmi (ang. *choice overload bias*) a s tím spojený nežádoucí efekt kognitivního uzavření. Pokud má totiž člověk při rozhodování na výběr z více možností, než kolik je schopen zpracovat pomocí pracovní paměti, má tendenci opouštět analytické myšlení a uchyluje se k intuitivnímu myšlení, které rozhodování usnadňuje použitím zjednodušování a heuristik.¹⁷
- **Za čtvrté, přehlížet nelze ani možné úspory** pojící se s digitalizací, resp. užitím AI. Je otázkou, zdali kdy bude přijatelná myšlenka, že konečné rozhodnutí ve věci vydá stroj bez zapojení lidského faktoru. Nicméně recentní zkušenosti s aplikací generativní AI jednoznačně ukazují, že pomocí ní je možné zefektivnit vykonávanou činnost a dosáhnout nezanedbatelných úspor.¹⁸ To nelze zcela jednoduše ignorovat obzvláště dnes, kdy je potřeba fiskálně zodpovědné politiky pocitována zvláště naléhavě.

Na druhou stranu užití AI při faktickém výkonu soudnictví s sebou nese nemalá rizika. AI jako nástroj s sebou může nést nejednoznačnost odpovědí, tzv. halucinace, přílišné zjednodušení komplexních problémů. Řešením těchto problémů ovšem nemůže být odmítání této technologie jako celku, nýbrž zaměření se na praktické fungování těchto systémů, tj. transparentnost, ověřitelnost, přesnost, neutralitu, a na kvalitu dat. Odmítat použití AI při výkonu soudnictví by bylo stejně pošetilé, jako odmítat radu staršího a zkušenějšího kolegy. I v tomto případě by totiž bylo možné polemizovat o tom, zda všechny (v dobré víře) poskytnuté rady jsou vždy správné. Stejně tak by bylo lze polemizovat o tom, do jaké míry se ještě jedná o rozhodnutí soudce, který věc vyřizuje, a do jaké míry se jedná o rozhodnutí radícího kolegy. Konečně namítat by bylo možné i obavy z menší důvěryhodnosti rozhodnutí přijatých za asistence AI.¹⁹ I v tomto případě ovšem by stejně bylo možné zpochybňovat rozhodnutí, na jejichž tvorbě se podílel např. asistent soudce. Důvěryhodnost soudních rozhodnutí není primárně založena na tom, jakého technického nástroje bylo použito k jeho psaní, resp. zdali se na jeho vyhotovení podílel asistent soudce. Soudní rozhodnutí spíše čerpají svoji důvěryhodnost ze stručnosti, srozumitelnosti a věcné správnosti.

Významným rizikem užití AI při výkonu soudnictví, zvláště pak systémů navrhuje konkrétní řešení projednávaných věcí, spočívá v syndromu líného soudce. Jedná se o takovou situaci, kdy soudce, který věc vyřizuje, bez dalšího akceptuje navrhované řešení. Avšak i v tomto případě platí, že soudce může být líný i bez toho, aniž by při své práci používal AI. Již dnes soudci fakticky nic nebrání v tom, aby bez dalšího převzal skutkový a právní přednes jedné ze stran, popř. okopíroval jiné (skutkově a právně obdobné) rozhodnutí. Je věcí osobní odpovědnosti a integrity konkrétního soudce, aby naplňoval literu a ducha zákona, který považuje líného soudce za jev nežádoucí.²⁰

Poslední a neméně závažné riziko spojené s AI souvisí s normotvorbou. Z pohledu právního profesionála je lákavé uvažovat o svázání AI právní úpravou. Platí přitom, že **užití AI v rámci výkonu soudnictví s sebou nepochybně přináší rizika pro demokracii, právní stát a individuální svobody a právo na účinnou soudní ochranu a na spravedlivý proces.**²¹ Tato rizika však daleko spíše eliminuje důraz na vzdělávání osob, které AI při své práci budou používat,²² nikoliv další právní úprava. Není žádoucí, aby USA a Čína měly AI, zatímco EU pouze legislativu.²³

Závěr

Již počátkem 90. let minulého století M. Mazanec napsal: „Někdy v roce 1993 jsem definitivně opustil myšlenku, že bez pomoci počítače lze udržet přehled o českém právu.“²⁴ M. Králík k tomu v roce 2003 dodal, že „[...] po dalších deseti letech, už myšlenka právníka pracujícího bez počítače a informačních technologií snad musí vyvolat úsměv na tváři“.²⁵ Nezbyvá než dodat, že je jenom otázkou času, než se stejně absurdně bude jevit představa právníka (resp. soudce) pracujícího bez využití AI. Jistě, užití těchto systémů nemůže být akceptováno bez dalšího. Výkon soudnictví musí být věren svým zásadám, jak bylo připomenuto Shakespearovými slovy v úvodu tohoto textu, tj. v první řadě chránit nezávislost, nestrannost soudců a ctít principy rovnosti, transparentnosti a odpovědnosti.²⁶ Na druhou stranu možné výhody zapojení moderních technologií do každodenní činnosti jsou natolik zjevné, že je nelze jednoduše ignorovat.

Zavádění nových technologií v rámci výkonu soudnictví zaměřené na zlepšování kvality a dosahování úspor (naplňování zásady procesní ekonomie) nelze rozumně bránit. Není to přitom toliko otázka efektivity fungování justice. **Nedostatečná reflexe nových technologií užívaných právními profesionály (advokáty, notáři atp.), jakož i běžnou populací v rámci výkonu soudnictví, by totiž mohla ohrozit legitimitu a vnímání soudnictví.** Digitalizace (a s ní spojené využití AI) není neutrální a prostupuje jak fungování soudní soustavy, tak i způsob vykonávání spravedlnosti a soudcovského povolání. Je přitom klíčové, aby technologickou transformaci justice v souladu s principy právního státu chápali jako jednu ze svých priorit i samotní soudci. Jedině tak je totiž možné této technologické transformace skutečně dosáhnout.²⁷ ❖

17 D. M. Webster, A. W. Kruglanski: Cognitive and Social Consequences of the Need for Cognitive Closure, *European Review of Social Psychology* č. 18/2011, str. 133-173.

18 To je již patrné např. v rámci technologického sektoru. Viz statistiky online dostupné na: <https://layoffs.fyi/>. Jistě by bylo pošetilé všechny výpovědi spojit pouze s implementací AI, nicméně její vliv je nepřehlédnutelný. Viz analýza publikovaná v časopisu Forbes, online dostupná na: <https://www.forbes.com/sites/emilsayegh/2024/08/19/the-great-tech-reset-unpacking-the-layoff-surge-of-2024/>. Dále k tomu viz komentář M. Čermáka, online dostupný na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-komentar-kdy-nahradi-soudce-umela-inteligence-je-rychlejsi-254568>.

19 Viz vyjádření místopředsedy VS v Praze Romana Horáčka, online dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2024/10/o-rozhodnuti-vytvorenem-umelou-inteligenci-budeme-pochybovat-varoval-soudce/>.

20 Viz § 80 zák. č. 6/2002 Sb. a § 157 o. s. ř.

21 Viz bod 61 Preambule nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1689 a dále Příloha III, bod 8 tohoto nařízení.

22 K tomu viz § 82 zák. č. 6/2002 Sb.

23 Viz komentář M. Čermáka, online dostupný na <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nazory-komentare-komentar-usa-a-cina-maji-umelou-inteligenci-evropa-ma-legislativu-239151>.

24 M. Mazanec: *Správní soudnictví*, Linde, Praha 1996, str. 7 a násl.

25 M. Králík: Soudce a jeho profese z hlediska působení a významu informačních technologií, judikatury a odborné literatury na počátku třetího tisíciletí, *Právní rozhledy* č. 7/2003, str. 328 a násl.

26 K tomu viz op. cit. sub 5.

27 Tento příspěvek vznikl v rámci plnění projektu Grantové agentury České republiky č. 23-062435 „Digitální řešení civilních sporů a garance práva na spravedlivý proces“.

Právní, ekonomické a umělecké konsekvence v oblasti oceňování výtvarného umění

Při autorově praxi ekonomického konzultanta soudního znalce a znaleckého ústavu či komerčních zadavatelů a v rámci oceňování výstupů kreativního průmyslu, především v oblasti výtvarných děl, nehmotných aktiv obecně a také reklamy a ceny za její umístění, se ukázalo, že tato oblast je značně roztržštěná. A to jak metodicky, tak v esenciálních přístupech jednotlivých odborností, které se střetávají při různých příležitostech, např. soudních či obchodních. To poskytlo prostor pro inovativní výzkum s cílem usnadnit mezioborovou spolupráci především advokátů, znalců a autorů a nalézt metodickou platformu ocenění v kontextu českého trhu.

Ing. Karel Friml, MBA,
působí jako COO, ředitel divize
provozně-operační, RADIOHOUSE,
a doktorand na Západočeské
univerzitě v Plzni.

Výtvarné umění generuje svoji přidanou hodnotu ze své podstaty ve společenském přínosu, často v estetice nebo naopak v souznění s jeho projevy či jako prostředek pohledu na uspořádání světa. Nepochybně je ale spjato v tržní ekonomice i s ekonomickými aspekty. Obzvláště oblast ocenění je značně problematická, protože neexistuje jednotná metodika nebo, s ohledem na specifčnost posuzovaného, alespoň jednoznačný směr, který lze využít. V běžné praxi lze sice postupovat např. dle Mezinárodních oceňovacích standardů IVS, vždy ale při zachování odborné modifikace parametrů konkrétní situace, která však může být obtížně jednotně metodicky definovatelná. Dále lze třeba využít expertizu uměleckých znalců, nebo znalců primárně ekonomických. Lze se opřít o řadu ekonomických dat, která jsou sdružována v oborových přehledech, indexech či prodejních statistikách. Nelze ovšem najít sjednocující linku ani metodickou, dokonce často ani odbornou. Nemluvě o možných marketingových, či dokonce sugestivních metodách ovlivňujících cenu na trhu, vytvářejících idoly, módu (často krátkodobou) nebo „zaručené“ investice, obecně zvýšenou poptávku.

A tak se při různých příležitostech, třeba soudních či obchodních, střetávají odborníci z řad právníků, ekonomů a umělců a v návaznosti na nejednotu metodiky i podstatu a složité definice umění dochází ke sporům a nedorozuměním. Tato skupina je reprezentována značně rozličnými profesemi, od autorů, uměleckých znalců, ekonomů a ekonomických znalců, obchodníků s uměním, až k advokátům či soudcům. A byť je pochopitelné, že tyto odbornosti mají různé zkušenosti s oceněním výtvarných děl a chápání tohoto oboru, může být

přínosné tyto rozdíly dále analyzovat a najít body, kde se odborníci mohou střetnout a kde se rozcházejí, a tomu následně předcházet.

Tento neprobádaný a vysoce společensky přínosný prostor je tak obsahem právě probíhajícího výzkumu v kontextu specifik České republiky, ale obecně i celého středoevropského prostoru, který má podobný historicko-politický vývoj posledních desetiletí. **Cílem je kultivace trhu a jeho lepší uspořádání i vytvoření metodiky, která by obstála v českém právním i obchodním prostředí.** A byť tržní cena vznikne vždy střetem nabídky a poptávky, tak pro řadu případů je třeba umět dobře a správně ocenit výtvarné dílo i ve chvíli, kdy zrovna na trhu není. Stejně tak je druhým nedílným cílem zhodnotit názory odborníků z uvedených oblastí práva, ekonomie a umění a nalézt platformu, která usnadní jejich sblížení a obecně názorové pochopení uvažování druhých ve prospěch lepší konzistence jednání či efektivity sporů.

Pro pochopení názorových odlišností je třeba také zjistit, jak tyto skupiny vůbec nahlízejí na definici výtvarného díla či umění obecně, myšleno nad rámec kodifikace, např. v autorském zákoně. Situace je o to složitější, že se na této podstatě neshodnou ani současní teoretici umění či analytičtí filozofové. Stejně tak je složitý i pohled na jedinečnost, která je klíčovým atributem nejen výtvarného díla. Tak např. dílo může být vytvořeno (či z jednotlivých součástí sestaveno) autorem a takové dílo pak nese znaky jedinečnosti, které do něj autor svojí činností či záměrem vložil. Pokud je ovšem vytvořeno duplikát či nápodoba instalace, dochází ke kopii a tato kopie nemá, resp. nemusí mít, cenu ani uměleckou hodnotu originálu. Kopie dokonce nemusí být podřadná, ať již záměrně či nezáměrně, pak dochází ke zkraslení znaků původního díla, a to se do ekonomických parametrů a úvah promítne zcela zásadně. Nemluvě o falsech, kdy se jedná o zneužití a kdy je ocenění při nevědomosti této skutečnosti značně problematické a v praxi nebezpečné, nemluvě o záměrné manipulaci. **Tyto konsekvence jsou pak pochopitelně obtížně interpretovatelné jak legislativně, tak metodicky. A narážejí na limity interpretace profesních skupin právníků, ekonomů a umělců.**

Lze definovat umění?

S vývojem výtvarného umění i informační přesycenosti dnešní doby je stále složitější nalézt křehkou hranici mezi tím, co umění je a co již není. Už toto bazické rozhodnutí má zásadní dopad na komunikaci i náhled na tuto oblast především v rovině praktické. Do té lze zařadit např. finanční, daňové či účetní aspekty, ale také marketingové a obchodní, dále také dotace, granty a obecně přerozdělování nejen veřejných prostředků, a v neposlední řadě i aspekty právní, jako třeba zajištění práv autorů či spravedlivá vyrovnání při nárůstu hodnoty výtvarného díla v čase.

V dobách, kdy umění vykazovalo jednotný styl, mohla být situace přehlednější, nicméně vždy při změnách paradigmatu nahlížení na svět kolem i v návaznosti na inovativní umělecké směry docházelo k nedorozuměním. Stačí si jen představit třeba byzantský obraz svázaný symetrickou hierarchií svatých v rámci sférického obklopujícího prostoru s navazujícím předrenesančním obdobím, které naopak obrazovou plochu pojímalo jako divadelní scénu, která byla zásadně vymezena pro oko diváka, což bylo dále v renesančním pojetí upraveno v rámci obrazové perspektivy, prací s velikostí a vzdáleností osob a předmětů v obraze i se souřadnicemi, které dokázaly prostor obrazu posunout v podstatě až do nekonečna. Stejně tak se náhled na výtvarné umění měnil i v návaznosti na vnímání světa, reality a duchovna ve společnosti, kdy na sebe postupně navazovaly např. etapy umění spojené s mýty v mytopoetické tradici, dále mimitiky Platona či Aristotela spojené s nápodobou přírody, a dále třeba estetického Kantova pohledu spojeného s estetickým zážitkem a představivostí vnímatele. Ačkoli byly tyto změny v přístupu k výtvarnému umění zcela zásadní a dosavadní tradice, zvyklosti či odbornost se mohly negativně propisovat do přijetí nových uměleckých směrů, mnohem složitější se tato oblast stala s nástupem moderního umění. Abstraktní umění najednou nápodobu nevyužívalo. Třeba tzv. ready-made objekty (např. Duchampův pisoár) nebylo snadné jako umění definovat vůbec, protože se jednalo o objekty, které samy o sobě uměleckým dílem nebyly, ovšem v návaznosti na záměr autora a umístění takového objektu do neobvyklého prostředí (třeba galerie) či v nečekaném kontextu se najednou díky asociacím polím vnímatelů uměleckými díly stát mohly. A tak od 50. let 20. století vzniká nová teoretická snaha o definici umění, která v rámci odborné umělecké veřejnosti je ve střetu s těmi, kteří takové definice ze zásady odmítají. Postupem doby vzniká řada teorií a definic. Lze uvést např. George Dickieho, který říká, že „uměleckým dílem je artefakt, který zástupce světa umění prohlásí za kandidáta na umělecko-estetické posouzení“¹. Lze si povšimnout obrovské síly nalezeného tzv. světa umění, velké zájmové skupiny, do které lze započítat všechny zainteresované skupiny, které mohou mít vliv na to, co je a co není přijato jako umění, co bude a má nějakou cenu na trhu, či co si naopak podle této síly zájem nezaslouží. K tomu je na okraj možné zmínit i nadnesenou poznámku Milana Knížáka, který tvrdil, že „hledání neestetického umění se považovalo ve své době za velice estetické“², což může dokládat, co tvoří trendy a jakou hodnotu může mít tzv. svět umění. Tomáš Kulka naopak do hloubky porovnává pojmy hodnota a čas, a tvrdí, že „umění a jeho hodnoty souvisí také s odstupem času, s posouzením v jiném historickém kontextu či v rozdílu v uměleckých technikách. Například díla s vysokou estetickou, ale i uměleckou hodnotou nemusí být v době svého vzniku kladně přijata, či vůbec definována za umělecké dílo a v dnešní době či se současným diskurzem mohou být vysoce ceněná a za umění považovaná.“³

A taková myšlenka se nepochybně promítá i do ocenění výtvarných děl v současných souvislostech. Nelze pominout ani velmi aktuální metastruktúrní pohled na umění od Jaroslava Vančáta. Tento model je definován jako síť vztahů jednotlivců a jejich individuálního vnímání a zkušeností a s tím spojená společenská potřeba objevování nových znaků a jejich testování skrze uměleckou tvorbu. Autor i vnímatelé jsou tak v interakci, koordinují individuální zkušenosti tak, aby mohly být kooperačně uplatněny nejen v jejich komunikaci. V této logice tak není výtvarné dílo jasným a viditelným procesem přenosu třeba uměleckých technik, kvalit či rozpoložení autora na vnímatele. A na příkladu ready-mades, kde je možné z povahy instalace identifikovat metaforický účinek, tak v tomto pojetí může být vlastně autorem kdokoli, kdo umí v návaznosti na své vlastní asociace pochopit, analyzovat i interpretovat metaznakovost takového procesu. „Vnímatel je tak na stejné úrovni jako autor a jejich role se může i vyměnit. Vnímatel zároveň spoluvytváří dílo díky vlastním asociacím s ním spojeným.“⁴

Z uvedeného vyplývá, že **teoretické bádání po podstatě umění i jeho pokusy o definici jsou velmi široké, složité, nejednotné a často také obtížně aplikovatelné do praxe.** Zároveň řada dosavadních pohledů a typologií se vzájemně vyvrací, a tím doslova stírá rozdíly mezi nimi. Pokud se ale na definicích umění neshodnou ani současní teoretikové umění, jak mohou nalézt porozumění experti z dalších odborností práva a ekonomie? To ovšem dává prostor pro další výzkum, který by mohl nalézt sjednocující linii, která vzájemnému porozumění může pomoci.

Umění v legislativě

Opustíme-li uměleckou teorii, pak je možné hledat definice a ukotvení umění, resp. výtvarných děl, v legislativě. V širším pohledu je možné najít analogii už v občanském zákoníku, především v § 489, který definuje věc jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Pod tím si výtvarné dílo, v návaznosti na další souvislosti, představit lze relativně široce. Nebo třeba dále v § 501 je definována hromadná věc, pod kterou v tomto pojetí lze zařadit sbírku soch či obrazů. **V potřebném detailu je ale umělecké, resp. autorské, dílo dobře definováno v autorském zákoně.** Už v § 2 je takové dílo definováno jako **jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora, který musí být vnímatelný, ovšem lhostejno, zda fyzicky, elektronicky, trvale či dočasně.** Jistě bude parametr jedinečnosti klíčový pro oddělení toho, co umění je a co již není, zároveň ale v praxi může být toto obtížně prokazatelné a naráží to i na limity pohledu na to, zda umělcem může být v tomto pojetí kdokoli, protože je dále v autorském zákoně také uvedeno, že autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila. A byť se lze navzájem opřít i o status umělce, který využívají např. dotační výzvy Ministerstva kultury, pro obtížně uchopitelné odvětví umění to i zde v praxi naráží na limity.

V legislativní oblasti je pak s uměním spojena, přímo či nepřímo, celá řada zákonných norem a dalších instrumentů. Lze především

- 1 G. Dickie: Art and the aesthetic: an institutional analysis, Cornell University Press, New York 1974.
- 2 M. Knížák: Vedle umění, Nakladatelství H&H Vyšehradská a Národní galerie v Praze, Praha 2002.
- 3 T. Kulka: Umění a falzum, Academia, Praha 2004.
- 4 J. Vančát: Kdy je obraz a co je umění, Metastruktura obrazivosti, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2023.

jmenovat zákony spojené se specifickou ochranou kulturní oblasti, jako jsou např. zákon o státní památkové péči (definující např. kulturní památku), zákon o ochraně sbírek muzejní povahy (definující např. sbírkový předmět) nebo zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty (definující např. předměty kulturní hodnoty, vč. jejich exaktního typologického vyjmenování v příloze č. 1).

V případě obchodu s uměním jsou namísto normy spojené s jeho regulací či finančními, daňovými a účetními konsekvencemi, jako např. živnostenský zákon (definující např. vázanou živnost obchodování s uměním), zákon o DPH (definující i u výtvarných děl příslušné sazby DPH v návaznosti na prodej od autora či skrze obchodníka apod.), zákon o daních z příjmů (definující příjmy autora, fyzických osob, které autory nejsou, či právnických osob, jako galerií nebo investičních fondů), ale také např. zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. V neposlední řadě je třeba zvažovat i souvislosti mezinárodního obchodu, např. navázaného na mezinárodní smlouvy jako UNESCO o ochraně kulturního dědictví a uměleckých děl apod. Stejně tak nelze opominout ani trestní zákoník, který např. v § 271 definuje padělání a napodobení výtvarného díla.

Oblast výtvarného umění je dále regulována i řadou vyhlášek v rámci výkonné či veřejné správy na různých úrovních, od Ministerstva kultury a jeho organizací, po další ministerstva, krajské či městské samosprávy apod. Obecně je tato problematika často spojena se zacházením s uměleckým dílem, s jeho tvorbou, instalací, restaurováním, ale také v návaznosti na veřejné zakázky.

Z uvedeného výčtu, který obsahuje pouze základní bázi norem spojených s (výtvarným) uměním, je zřejmé, že i tato oblast je definována často buď z širších souvislostí, nebo v návaznosti na velmi specifické situace, a je tak pochopitelné, že jednodušší pohled zkoumaných odborností může být i zde problematický. Stejně tak lze nalézt řadu opatření i postupů spojených s oceňováním výtvarného umění, které logicky navazují ve chvíli, kdy výtvarné dílo lze vůbec identifikovat.

Než je možné výtvarné dílo vůbec ocenit, je třeba dobře specifikovat, o jakou cenu, resp. hodnotu, se má jednat, stejně tak, zda se oceňuje hmotné dílo (např. obraz), nebo nehmotné aktivum (např. licence). Už tato bazická definice může skýtat prvotní nedorozumění. Tak např. občanský zákoník v § 492 říká, že hodnota věci, lze-li ji vyjádřit v penězích, je její cena. Cena může být stanovena jako obvyklá, nebo jako tzv. tržní hodnota, což samo o sobě v případě výtvarného umění a určité ne zcela

snadné srovnatelnosti může být taktéž problematické. Řadu případů v rámci obchodního styku dále ovlivní i hodnoty další, např. spekulativní, investiční, synergické, individuální a další. A v neposlední řadě je zde hodnota umělecká, která může, ale nemusí být propsána do ocenění jako takového.

Mezinárodní oceňovací standardy IVS

Metodiku spojenou s oceněním výtvarných děl je možné hledat v kazuistikách, analogických znaleckých posudcích, praxi pojišťovacích a zajišťovacích institucí či oceňovacích standardů. Tak např. běžně využívané **Mezinárodní oceňovací standardy IVS** pokrývají všechny typy aktiv, které je možné ocenit, a byť výtvarné umění exaktně nepopisují, je možné (a vhodné) je v řadě případů využít, a to jak pro díla fyzická, tak přeneseně i pro licence a podobné nehmotné instrumenty. Ocenění výtvarného díla podle IVS může být v takovém případě stanoveno na základě tržního srovnání obchodů a cen podobných výtvarných děl či stejného autora. Stejně tak v jiném případě ale může být výtvarné dílo oceněno s důrazem na znaleckou expertizu daného znalce, který ovšem v takovém případě může jednat částečně subjektivně, byť s dobrým úmyslem. Je to dáno vlastní zkušeností znalce, ale i jeho základní odborností. Tak např. znalec-umělec může dávat důraz na estetické a kulturní hodnoty, naproti tomu znalec-ekonom může klást důraz na statistiku analogických prodejů.

Datové zdroje

Z uvedeného vyplývá, že optimální kombinací by se mohla jevit exaktní statistika s expertizou znalce-umělce. Jaké ovšem existují datové zdroje o výtvarném umění? Globálně existuje řada databází a indexů, jako např. Artprice Global Index či Mei Moses Fine Art Index. Na českém trhu a v návaznosti na díla českých umělců je třeba ale zkoumat situaci výrazně lokálně, vč. trendů na trhu jako takovém. **V podstatě jediným široce dostupným veřejným indexem u nás je index ART+** sdružující data vybraných aukčních domů, z něhož vyplývá široká databáze výtvarného umění. V databázi lze nalézt nejen konkrétní hodnoty např. vyvolávacích a konečných cen, ale také informace o autorech a dílech. Odvozený index ART+ pak popisuje hodnotu trhu a jeho vývoj na základě prodaných a neprodaných položek, indexů cenových nárůstů a poklesů apod.

Tato databáze je jistě vítanou pomocí při oceňování výtvarných děl. Na českém trhu je možné ovšem hledat další datové zdroje, které mohou být komplexnější a v praxi lépe využitelné. Klíčový datový zdroj je spojen s právem na slušné vypořádání (*Droit de suite*), které bylo do československého právního řádu zahrnuto už ve 20. letech 20. století. V současné době je toto právo zakotveno v autorském zákoně, konkrétně **v § 24 je popsána odměna autora při opětovném prodeji originálu uměleckého díla.** To je spojeno s uměleckými díly s cenou vyšší než 1 500 eur a pro obchody tři a více let od prvního prodeje a je to navázáno na subjekty, které s uměním systematicky obchodují, tedy např. na aukční domy či galerie. Toto právo náleží autorovi za jeho života a 70 let po jeho smrti jeho dědicům. Tím má autor zajištěnu spravedlivou odměnu spojenou s růstem ceny jeho díla v čase. **Typickým kolektivním správcem autorských práv v této oblasti je u nás Ochranný svaz autorský – Gestor,** který tuto oblast pokrývá pro české autory nejen na území České republiky, ale i v zahraničí na zákla-

BECK AKADEMIE
KONFERENCE

KONFERENCE
COMPLIANCE
V KORPORÁTNÍ
PRAXI

6. 2. 2025

Více na

www.beck-konference.cz

dě spolupráce s obdobnými organizacemi. **Tento svaz disponuje unikátní, širokou, a především doposud statisticky ani jinak nezpracovanou databází výtvarného umění.**

Je tedy zřejmé, že pro objektivní ocenění výtvarného díla spojeného s českým autorem na českém trhu je třeba, mimo umělecké expertizy, využít i data, která jsou agregována za delší období. Aktuálně lze využít uvedenou databázi kolem indexu ART+, stejně tak ovšem v budoucnu i data Ochranného svazu autorského – Gestor, která mají značně reprezentativní časovou řadu, a především obsahuje principiálně všechna data o komerčních prodejkách výtvarných děl (prodeje jsou svazu hlášeny ze zákona). **Součástí výzkumu uvozeného doktorského studia je právě důkladná statistická analýza těchto dat za účelem vytvoření jednoho z článků metodické báze, určené pro objektivní ocenění výtvarných děl na českém trhu.** V rámci výzkumu těchto dat sem patří zejména deskriptivní statistická analýza, testování hypotéz, mnohonásobná lineární regrese i prognostika spojená s reverzním pohledem, která validuje dosavadní trendy i sezonnost pomocí Holt-Wintersova modelu, jenž, na rozdíl od mnoha jiných prognostických modelů, využívá trendy v datech i sezonní výkyvy.

V rámci výzkumu bude třeba ještě dále vymezit situace, kdy pro ocenění daného výtvarného díla nebude existovat dostatek ekonomických dat, a tak bude třeba pracovat buď s analogiemi (podpořenými uměleckou odborností), či naopak indexy navázanými na určené koeficienty typologie výtvarného díla, které už jsou ideálně trhem v současné době přijímány. Může se jednat o metodiky pojišťovacích či zajišťovacích institucí či praxe přerozdělování veřejných prostředků v dotační a grantové politice.

Pokud tedy dokážeme navázat ocenění výtvarného díla na exaktní data z minulých prodejů stejných autorů či dalších analogií, pak musí na řadu přijít i kvalitativní analýza znalce, optimálně umělce,

který odborně dokáže zhodnotit a popsat další kvality daného výtvarného díla, jako např. uměleckou hodnotu, specifickou techniku provedení, originalitu, kulturní význam či právě onu specifickou jedinečnost, která je ostatně detailně uvozena v příslušných pasážích autorského zákona a která tak pro účely právní a ekonomické vlastně definuje výtvarné dílo.

Pro usnadnění dalších jednání, a to jak soudních, obchodních či jakýchkoli jiných je pak třeba dále zkoumat, v čem a proč se jednotlivé profesní skupiny z řad práva, ekonomie a umění liší v pohledu na vymezenou oblast oceňování výtvarných děl. V rámci kvalitativního výzkumu je tak třeba hledat odpovědi na otázky spojené s odlišností pohledu expertů, nalézt, které aspekty a definice jsou nejčastějším předmětem nesrovnalostí, a především na základě toho nalézt opatření, která by mohla tyto skupiny bazicky přiblížit. Předpokladem je inspirace Delfskou metodou, která slouží ke sbližování názorů na předkládané jevy, a využití předních expertů z profesních oblastí advokacie, soudnictví, znalectví ekonomického, znalectví uměleckého, teorie umění, autorství, galerijního a aukčního provozu, uměleckých investic nebo auditu. Získaná data pak bude třeba vyhodnotit prostřednictvím kódování výpovědí, což umožní nalézt odpovědi na stanovené otázky.

Po dokončení všech částí výzkumu a kompilace závěrů a doporučení je následně primárním cílem jej obhájit v prostředí praxe soudů či obchodních jednání. Je zde dobrá šance vytvořit novou, společensky přínosnou hodnotu kultivující trh i právní prostředí. Stejně tak je šance, že tato doposud neukotvená a roztržitá oblast bude dále zkoumána ve větší šířce přesahující výtvarné umění, která díky svému řádu zajistí větší vzájemné pochopení a objektivitu na všech úrovních ocenění. ❖

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE?

Patříte k pravidelným čtenářům Bulletinu advokacie, tradičního odborného časopisu ověřeného mnoha prestižními cenami, jehož je Česká advokátní komora mnohaletým vydavatelem a který 10x ročně dostávají advokátky/advokáti a advokátní koncipientky/koncipienti do svých schránek, resp. advokátních kanceláří? Pak jste možná zaznamenali, že již několik let nabízí Komora jeho moderní online „listovací“ verzi.

Pokud patříte k těm, jimž vyhovuje tato forma práce s informacemi, kterou Bulletin advokacie nabízí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, které vaše kancelář odebírá, a rádi byste jej odhlásili, využijte k tomu náš nový jednoduchý ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ.

Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, např. pro více kolegů v jedné advokátní kanceláři, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý, kdo zaslání tištěného Bulletinu advokacie odhlásí, se k jeho zaslání v tištěné podobě může pochopitelně kdykoli vrátit! Využít k tomu můžete náš stejně jednoduchý online přihlašovací formulář. Ten najdete na stejném místě webu ČAK a webu Advokátního deníku jako formulář odhlašovací (viz obrázky výše).

V případě jakýchkoli dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce Bulletinu advokacie Evu Dvořákovou na telefonu: 273 193 165 či na e-mailu: dvozakova@cak.cz.

Vážení a milí čtenáři! Doufáme, že zůstanete Bulletinu advokacie věrni, ať ho již budete číst v elektronické, či v papírové podobě. My v redakci se budeme i nadále snažit, aby vám časopis i v budoucnu nabízel kvalitní, vysoce odborné a přitom zajímavé a aktuální příspěvky.

Nejvyšší soud:

K naléhavému právnímu zájmu na určení existence pohledávky patřící do zaniklého SJM, neprojednané v řízení o pozůstalosti z důvodu její spornosti

Po skončení řízení o pozůstalosti není dán naléhavý právní zájem na určení, zda tu je pohledávka patřící do zaniklého společného jmění manželů, ke které nebylo v řízení o pozůstalosti přihlédnuto z důvodu její spornosti.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2024, sp. zn. 24 Cdo 1580/2023

K věci:

Žalobkyně se žalobou podanou dne 13. 4. 2021 domáhala, aby bylo určeno, že do zaniklého společného jmění žalobkyně a zůstavitele M. D., zemřelého dne XY, náleží „pohledávka vůči zůstaviteli ve výši nejméně 991 056,90 Kč“. Uvedla, že za trvání jejího manželství se zůstavitelem byla tato částka vynaložena ze společných prostředků na výlučný majetek zůstavitele, při vypořádání společného jmění manželů v řízení o pozůstalosti pohledávka „zůstala sporná“ a soud k ní v řízení o pozůstalosti nepřihlížel. Řízení o pozůstalosti bylo skončeno usnesením Okresního soudu v Liberci ze dne 15. 2. 2021, č. j. 35 D 643/2018-236, které nabylo právní moci dne 12. 3. 2021.

Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 14. 6. 2022, č. j. 15 C 145/2021-189, žalobu zamítl a žalobkyni uložil nahradit žalovaným oprávněným společně a nerozdílně náklady řízení ve výši 27 341,80 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce žalovaných. Soud prvního stupně na základě zjištění, že žalovaní jsou dědici zemřelého M. D. a že pohledávka z důvodů investic společného majetku do výlučného vlastnictví zůstavitele zůstala mezi žalobkyní a zůstavitelovými dědici sporná, dospěl k závěru, že **majetek vyřazený „pro spornost“ nelze následně dodatečně projednat podle § 193 z. ř. s. a žalobkyně se může domáhat svého práva žalobou podanou podle § 189 odst. 1 z. ř. s.** Protože pohledávka tvrzená žalobkyní nemůže být dodatečně projednána v řízení o pozůstalosti, nemůže mít žalobkyně na požadovaném určení naléhavý právní zájem.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 8. 12. 2022, č. j. 29 C 256/2022-228, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a žalobkyni uložil nahradit žalovaným oprávněným společně a nerozdílně náklady odvolacího řízení ve výši 10 777 Kč k rukám jejich zástupce. **Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o nedostatku naléhavého právního zájmu žalobkyně na požadovaném určení, když „pozůstalost nelze dodatečně projednat ohledně majetku, který nebyl v původním dědickém řízení projednán kvůli své spornosti“, neboť právní úprava směřuje k tomu, aby sporné otázky byly vyřešeny „v jednom řízení o žalobě na plnění“.**

Proti rozsudku odvolacího soudu **podala žalobkyně dovolání**. Vytýká odvolacímu soudu, že nesprávně posoudil otázku, zda pozůstalý manžel má „v poměrech zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních“ naléhavý právní zájem na určení, že do zaniklého společného jmění manželů náleží pohledávka, ke které nebylo v pravomocně skončeném pozůstalostním řízení přihlédnuto z důvodu její spornosti, příp. zda spornost takové pohledávky může být odstraněna po skončení pozůstalostního řízení na základě určovací žaloby tak, aby pohledávka mohla být projednána v dodatečném řízení o pozůstalosti podle § 193 z. ř. s. Podle žalobkyně odvolací soud nechal v úvahu, že spornou je skutečnost významná pro vypořádání společného jmění manželů a primárně nejde o odstranění spornosti pasiv a aktiv pozůstalosti. Pokud by měla určovací žaloba úspěch, projeví se to také v pasivech pozůstalosti. Soudy nesprávně vyložily ust. § 193 odst. 1 z. ř. s., neboť jako nový majetek nelze projednat majetek pouze tehdy, je-li „nový“ a zároveň i „sporný“. V projednávané věci, kdy jde o spornost majetku nebo dluhu náležejícího do společného jmění manželů, se § 193 odst. 1 věta za středníkem z. ř. s. vůbec neuplatní.

Z odůvodnění:

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné vyřešení právní otázky, zda je – v době po skončení řízení o pozůstalosti – dán naléhavý právní zájem na určení, zda tu je pohledávka patřící do zaniklého společného jmění manželů, ke které nebylo v řízení o pozůstalosti přihlédnuto z důvodu její spornosti. Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena ve všech souvislostech, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že **dovolání žalobkyně je podle ust. § 237 o. s. ř. přípustné**.

Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne XY, řídí se dědické právo zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a řízení o pozůstalosti zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), obojí ve znění účinném ke dni smrti zůstavitele.

Z uvedeného vyplývá, že v „nesporném“ řízení o pozůstalosti se při vypořádání společného jmění zůstavitele a jeho manžela vychází (zásadně) ze shodných tvrzení účastníků (pozůstalého manžela a dědiců zůstavitele) o tom, co vše patří do tohoto společného jmění. Neshodnou-li se na všech rozhodných skutečnostech, ke spornému majetku se nepřihlíží. Sporností majetku se v ustálené

judikaturě soudů rozumí rozdílná (rozporná) tvrzení účastníků řízení o skutečnostech, které jsou rozhodné pro posouzení, jaký majetek tvořil společné jmění zůstavitele a jeho manžela (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3842/2011).

To, že se v řízení o pozůstalosti ke spornému majetku nepřihlíží (a nebere se tak ani v úvahu při vypořádání společného jmění zůstavitele a jeho manžela), neznamená, že účastníci nemají právní prostředek k uplatnění práv k tomuto majetku. **Svá práva k tomuto majetku nemohou uplatnit v řízení o pozůstalosti, ale mohou se jich domáhat žalobou (srov. § 189 z. ř. s.), kterou soud projedná v řízení podle části třetí občanského soudního řádu (v tzv. sporném řízení).**

Ust. § 193 odst. 1 z. ř. s. stanoví, jak soud postupuje, objeví-li se po právní moci usnesení o dědictví (srov. § 185 z. ř. s.) majetek, který tvoří (může tvořit) aktivum pozůstalosti, popř. též pasivum pozůstalosti (k takovému majetku patří i majetek, který měl zůstavitel ve společném jmění se svým manželem).

Z ust. § 193 odst. 1 části věty za středníkem z. ř. s. vyplývá, že uvedené „neplatí, jde-li o aktiva nebo pasiva, k nimž se v důsledku postupu podle § 162 odst. 2 věty druhé, § 172 odst. 2 věty druhé nebo § 173 věty druhé nepřihlíží“, jinými slovy, že o majetku patřícím do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, který byl znám již v (původním) řízení o pozůstalosti a k němuž se z důvodu spornosti nepřihlíželo, se dodatečně projednání pozůstalosti ve smyslu § 193 z. ř. s. neprovede. Z uvedeného tak vyplývá závěr, že uplatnění práva žalobou podle § 189 odst. 1 z. ř. s. nemůže být realizováno „určením“, zda sporný majetek skutečně patřil (nebo nepatřil) do pozůstalosti, ale vždy požadavkem na vyřešení všech nároků účastníků, které k tomuto majetku (podle svého přesvědčení) mají (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2680/2022, uveřejněný pod č. 84/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud vyložil § 193 odst. 1 z. ř. s. správně. Namítá-li dovolatelka, že jako „nový“ (ve smyslu § 193 odst. 1 z. ř. s.) nelze dodatečně projednat majetek pouze tehdy, je-li „nový“ a zároveň i „sporný“, pomíjí jednoznačné znění zákona, ale i smysl a účel této právní úpravy, které směřují k tomu, aby při dodatečném projednání pozůstalosti nedocházelo k „opětovnému“ projednávání majetku již jednou vyřazeného v řízení o pozůstalosti pro spornost. Soud se tedy při dodatečném projednání pozůstalosti majetkem vyřazeným pro spornost již nezabývá, neboť dodatečné projednání majetku, které tvoří aktivum, příp. i pasivum pozůstalosti (vč. majetku ze společného jmění zůstavitele a jeho manžela), se týká pouze majetku, který se objeví až po právní moci rozhodnutí o pozůstalosti.

Zároveň je třeba zdůraznit, že soud dodatečně projedná pozůstalost pouze tehdy, objeví-li se po právní moci usnesení o dědictví (srov. § 185 z. ř. s.) majetek, který představuje aktivum pozůstalosti, popř. též pasivum pozůstalosti. **V případě, že se po právní moci usnesení o dědictví objeví pouze pasivum pozůstalosti, k dodatečnému projednání pozůstalosti nedojde** (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2022, sp. zn. 24 Cdo 3520/2020, jehož závěry se uplatní i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014). I kdyby snad bylo pravomocným rozhodnutím soudu určeno, že do pozůstalosti patří pohledávka za zůstavitelem (jak se toho domáhá žalobkyně v projednávané věci), nemohlo by být (i kdyby byl aplikován názor dovolatelky) stejně takové pasivum pozůstalosti podle § 193 z. ř. s. projednáno.

Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 o. s. ř.).

Podle ustálené judikatury soudů naléhavý právní zájem o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ust. § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat splnění povinnosti (srov. např. rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 C 8/71, uveřejněný pod č. 17/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Vyslovený předpoklad však nelze chápat všeobecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou – při možnosti žaloby na plnění – lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě na plnění), je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, nebo ze dne 18. 5. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2553/2009).

Jestliže zákon výslovně stanoví, že spor o majetek patřící do pozůstalosti, jenž se v řízení o pozůstalosti neřeší (protože se k němu nepřihlíží), je možné vyřešit (co do základu i výše) pouze ve sporném řízení zahájeném žalobou podle § 189 odst. 1 z. ř. s., pak tím vylučuje, aby bylo ve smyslu § 80 o. s. ř. určeno (jak se v projednávané věci domáhá žalobkyně), že do společného jmění žalobkyně a zůstavitele M. D., zemřelého dne XY, náleží „pohledávka vůči zůstaviteli ve výši nejméně 991 056,90 Kč“, neboť určovací žaloba by za takové situace nesloužila potřebám praktického života, ale jen ke zbytečnému rozmnožování sporů.

V projednávané věci rozdílná tvrzení pozůstalé manželky a ostatních dědiců o tom, zda a jakou částku vynaložila pozůstalá manželka ze svého výhradního vlastnictví na majetek ve společném jmění se zůstavitelem, představují spor o pasivum pozůstalosti (pocházející ze společného jmění manželů), který pozůstalostní soud podle ust. § 162 odst. 2 věty druhé z. ř. s. není oprávněn řešit a není tu žádný právní prostor přenášet řešení tvrzené pohledávky znovu do řízení o pozůstalosti formou dodatečného projednání. **Pozůstalé manželce nic nebránilo, aby žalobou podanou u soudu nepožadovala určení, ale přímo uspokojení své pohledávky.**

Komentář:

Publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu vysvětluje jednu ze změn dědického práva promítající se do naléhavého právního zájmu na tzv. určovacích žalobách, které praxe připouštěla při řešení sporů týkajících se dědictví. V této souvislosti a v poměrech společného jmění manželů rozhodnutí zdůrazňuje, že po skončení řízení o pozůstalosti není dán naléhavý právní zájem na určení, zda tu je pohledávka patřící do zaniklého společného jmění manželů, ke které nebylo v řízení o pozůstalosti přihlédnuto z důvodu její spornosti.

Tímto přístupem se vyjadřuje, že **současná právní úprava (ale do jisté míry i právní úprava předchozí) směřuje k tomu, aby se v soudních řízeních řešily záležitosti věcně a nevracely se do „fáze“ dědického (požůstalostního řízení). Tento směr jednoznačně potvrzuje judikatura specializovaného „dědického“ senátu Nejvyššího soudu v posledním období:**

1. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2680/2022:

„1) Dědic se může podle § 189 odst. 1 z. ř. s. domáhat vůči jinému dědici při splnění podmínky náležavého právního zájmu určení, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota náležela ke dni smrti zůstaviteli, jen do doby, než nabude právní moci rozhodnutí o dědictví podle § 185 z. ř. s., a to za současného předpokladu, že jde o právo k majetku, k němuž soud v řízení o pozůstalosti v důsledku neshody dědiců o rozhodných skutečnostech nepřihlížel. 2) V období po právní moci rozhodnutí o dědickém právu se může dědic podáním žaloby ve sporném řízení domáhat vůči ostatním dědicům ohledně sporných aktiv, popř. pasiv pozůstalosti, ve svůj prospěch zpravidla již jen vydání věci, bezdůvodného obohacení nebo určení práva nebo právního vztahu. Uvedené platí i tehdy, byla-li spornost aktiv, popř. pasiv pozůstalosti zjištěna až v řízení o dodatečném projednání pozůstalosti. 3) Tyto závěry lze přiměřeně vztáhnout i na majetek, ve vztahu k němuž je mezi dědici a pozůstalým manželem spor o to, zda byl ke dni smrti zůstavitele součástí společného jmění manželů.“

2. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2023, sp. zn. 24 Cdo 754/2022-II:

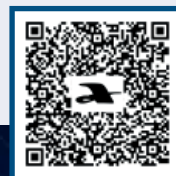
„Stejně jako v případě, kdy nedojde k dohodě o vypořádání společného jmění manželů v souvislosti s rozvodem manželství, má každý z manželů právo podat návrh na vypořádání společného jmění manželů sou-

dem a v něm žádat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, tak i v případě zániku manželství a společného jmění manželů smrtí jednoho z manželů má pozůstalý manžel možnost uzavřít s dědici dohodu o vypořádání společného jmění manželů a v ní vyřešit i svůj případný vnos do společného jmění manželů, a pokud dohoda uzavřena není, podat po skončení řízení o pozůstalosti žalobu ve sporném soudním řízení na vyřešení sporného vnosu.“

3. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2023, sp. zn. 24 Cdo 2207/2023:

„Naléhavý právní zájem na určení, že ke dni smrti zůstavitele patřil do společného jmění manželů s pozůstalým manželem družstevní podíl za situace, kdy již v době rozhodování soudu prvního stupně bylo pozůstalostní řízení pravomocně skončeno a k družstevnímu podílu se v něm s ohledem na sporná tvrzení dědiců s pozůstalým manželem nepřihlíželo, není dán.“

✦ Rozhodnutí zpracovali Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu, a JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Ústavní soud:

K určení odměny při zastupování různých žalobců s podobnými nároky totožným advokátem

Žalobci (spotřebitelé) s právem na kompenzaci za zpožděný let nemůže být při rozhodování o náhradě nákladů řízení přičítána k tíži skutečnost, že se při hájení svých práv nechá zastoupit advokátem a že jím zvolený advokát zastupuje při vymáhání obdobných práv i jiné osoby. Ústavně konformní výklad § 14b vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, je takový, který zohledňuje účel, pro který bylo vykládané ustanovení do advokátního tarifu včleněno.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2024, sp. zn. I. ÚS 3241/23

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení nákladového výroku II. napadeného rozsudku obvodního soudu s tvrzením, že jím bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

V předmětné věci se stěžovatel podanou žalobou domáhal po vedlejší účastnici (letecké společnosti) zaplacení 400 eur s příslušenstvím s odůvodněním, že se účastnil letu vedlejší účastnice z Džerby do Prahy, který byl na svém příletu opožděn o více než tři hodiny. Napadeným rozsudkem obvodní soud stěžovatelově žalobě vyhověl (výrok I.) a vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů řízení 6 445 Kč (výrok II.). Ve vztahu

k výroku II. svého rozhodnutí **obvodní soud v odůvodnění uvedl, že za první tři úkony právní služby (převzetí a příprava, předžalobní výzva, podání žaloby) přiznal stěžovateli 200 Kč za každý z úkonů právní služby s odkazem na § 14b advokátního tarifu.**

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že obvodní soud při stanovení výše náhrady nákladů řízení ignoroval veškerá jeho vyjádření a nevysvětlil, v čem shledal jejich neúčelnost. Přiznané náklady řízení jsou podle stěžovatele v naprostém nepoměru k počtu učiněných úkonů právní služby jeho zástupce. **Namítal, že mu měly být přiznány náklady za osm účelně vynaložených úkonů právní služby, celkem tedy 18 424 Kč, vč. uhrazeného soudního poplatku. Stěžovatel zejména nesouhlasil s aplikací § 14b advokátního tarifu na první tři úkony právní služby** a namítal, že uvedené ustanovení má sloužit k ochraně spotřebitelů, nikoliv k ochraně nekale jednajících leteckých dopravců.

Ústavní soud se nejprve vyjádřil k rozhodovací praxi Ústavního

soudu o náhradě nákladů řízení v bagatelní výši. Dospěl k závěru, že v projednávané věci je namíste napadené rozhodnutí přezkoumat z důvodu zájmu na důsledném respektování judikatury Ústavního soudu v kombinaci s rizikem její nejednotné aplikace ze strany obecných soudů. Způsob rozhodování o výši náhrad nákladů řízení ve věcech práv spotřebitelů plynoucích z nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) ze dne 11. 2. 2004 č. 261/2004 (dále jen „nařízení č. 261/2004“) totiž může přímo ovlivnit efektivitu poskytování právní ochrany jednotlivým spotřebitelům s potenciálem omezit jejich právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. ztížit jeho uplatnění.

Ústavní soud se dále zabýval otázkou ústavně konformní aplikace § 14b advokátního tarifu. Podle § 14b odst. 1 advokátního tarifu náleží snížená sazba odměny za úkony učiněné do podání návrhu na zahájení řízení (vč. takového návrhu) při naplnění těchto kritérií: 1. řízení bylo zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru, 2. návrh je opakovaně uplatňován tímž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech a 3. předmětem řízení je peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč.

Ústavní soud konstatoval, že sazba odměny za jeden úkon právní služby je odvislá od výše tarifní hodnoty. U peněžitého plnění požadovaného stěžovatelem (400 eur) ji obvodní soud určil částkou ve výši 1 500 Kč (§ 7 bod 4 advokátního tarifu). Na určení výše odměny za zastoupení advokátem obvodní soud aplikoval § 14b odst. 1 advokátního tarifu a za každý ze tří úkonů právní služby do podání návrhu na zahájení řízení přiznal stěžovateli 200 Kč, celkem tedy 600 Kč za tři úkony právní služby. Svůj postup podpořil odkazem na náleze ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11 [(N 68/64 SbNU 767)], všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus-usoud.cz/>, s odůvodněním, že v něm Ústavní soud definoval tzv. formulářový návrh tak, že jej soudy „odhalí“ díky jednotě v osobě žalobce, jejího právního předchůdce nebo jejího advokáta. Správnost aplikace § 14b advokátního tarifu odůvodnil tím, že právní zástupce stěžovatele podává u obvodního soudu „desítky a desítky“ žalob na zaplacení náhrad za zpožděné lety vůči vedlejší účastníci, přičemž tyto návrhy mají podobu využitelného vzoru a odlišují se jen v minimální míře.

Ústavní soud poukázal na to, že v několika svých usneseních (např. ze dne 6. 10. 2020, sp. zn. IV. ÚS 2078/20, nebo ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. III. ÚS 3345/22, a další) zmínil, že § 14b advokátního tarifu je třeba vykládat s přihlédnutím k jeho předchozím nálezhům zabývajícím se problematikou nákladů řízení ve věci tzv. formulářových žalob, resp. že odlišnost v osobě žalobce nelze bez dalšího považovat za znak, který by hodnocení návrhu jako formulářového vylučoval. Současně zdůraznil, že těmito usneseními ústavní stížnosti odmítl z důvodu jejich zjevné neopodstatněnosti a napadená rozhodnutí meritorně nepřezkoumával zejména vzhledem k bagatelní výši částek, které byly předmětem řízení. Jak zmínil Ústavní soud např. v bodech 69 a 70 nálezu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06 (N 142/46 SbNU 373), odmítnutí ústavní stížnosti jako zjevně neopodstatněné neznamená potvrzení zákonnosti právního názoru obsaženého v rozhodnutí napadeném ústavní stížností a taková usnesení nemohou poskytovat alibi pro orgány veřejné moci k potvrzení jejich názorů. Odmítnutí ústavní stížnosti pro zjevnou neopodstatněnost znamená jen to, že v daném případě namítaný zásah do práv stěžovatele nedosáhl ústavněprávního rozměru (srov. náleze ze dne 17. 4. 2024, sp. zn. IV. ÚS 158/24). S ohledem na obsah nyní projednávané ústavní stížnosti a kontext celého soudního řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, **Ústavní**

soud zdůraznil, že způsob aplikace § 14b advokátního tarifu obvodním soudem zcela popírá smysl nálezhové judikatury zabývající se touto problematikou.

Ústavní soud dále připomněl, že v nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11 se zabýval ústavní stížností stěžovatelky (právnícké osoby), na niž byly postoupeny pohledávky dopravce vůči fyzickým osobám, vzniklé v souvislosti s jízdou bez platného jízdního dokladu. Byly to pohledávky v bagatelní výši představující základní jízdné (22 Kč) a přírážku k jízdnému (1 000 Kč). Ústavní soud aproboval stanovení náhrady nákladů řízení obecným soudem podle advokátního tarifu v době, kdy pravidlem bylo přiznávání paušální částky podle advokátního tarifu ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 277/2006 Sb. Uvedený náleze reagoval na živelné uplatňování žalob o zaplacení bagatelních částek, kde cílem žalobců (často nabyvatelů pohledávek) nebylo pouze získat právo na zaplacení žalované částky, ale především na paušální náhradu nákladů podle vyhlášky č. 484/2000 Sb., jejíž výše významně převyšovala žalované částky i skutečně vynaložené náklady soudního řízení (bod 29 nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11).

Ústavní soud poskytl definici formulářové žaloby právě se zřetelem na případy, kdy původní věřitelé obchodovali s pohledávkami vůči svým dlužníkům v postavení spotřebitelů a právo na peněžité plnění často vymáhali noví nabyvatelé pohledávek, jejichž zisk byl generován paušálně stanovenými náhradami nákladů soudního řízení, které významně převyšovaly původní spotřebitelův dluh. Žalobci se v takových řízeních nenechávali zastoupit proto, aby jim byla poskytnuta kvalifikovaná právní pomoc osobou znalou práva, ale právě za účelem dosažení bezdůvodného zisku [náleze ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12 (N 132/66 SbNU 61), bod 25]. Z nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11 tak jednoznačně vyplývá skutečnost, že **Ústavní soud vyslovil své závazné závěry ve vztahu k vymáhání bagatelních pohledávek věřiteli vůči spotřebitelům (nikoliv naopak)**. Proto zmínku o „jednotě v osobě advokáta“, která může obecným soudům pomoci indikovat formulářovou žalobu (bod 28 nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11), je podle Ústavního soudu třeba vždy vnímat v kontextu celého odůvodnění nálezu, který svými závěry o možnostech aplikace advokátního tarifu místo vyhlášky č. 484/2000 Sb. cílil na ochranu spotřebitele jako účastníka řízení. Jestliže Ústavní soud v bodě 28 citovaného nálezu poskytl obecným soudům vodítko k „odhalení“ formulářové žaloby skrze jednotu advokáta, zjevně mířil na běžné situace, kdy totožného žalobce (např. dopravní podnik) zastupuje jeho právní zástupce (advokát) v několika či mnoha řízeních.

Nálezem ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (116/2013 Sb., N 59/69 SbNU 123), byla vyhláška č. 484/2000 Sb. zrušena. Z odůvodnění tohoto plenárního nálezu vyplývá, že Ústavní soud se návrhem na zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. zabýval opět v kontextu občanských soudních řízení, v nichž byla vůči spotřebitelům vymáhána bagatelní částka a žalobcům byla přiznávána náhrada nákladů řízení zjevně nepřiměřená povaze a obsahu sporů, přičemž smyslem řízení nebylo ani tak vynucení plnění občansko-právních závazků, ale dosažení výnosu z vedení samotného sporu (body 97 a 98 nálezu). Na zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. reagovalo Ministerstvo spravedlnosti přijetím vyhlášky č. 120/2004 Sb., která s účinností od 1. 7. 2014 včlenila do advokátního tarifu nové ust. § 14b. To umožňuje obecným soudům přiznat žalobcům, kteří opakovaně zahajují řízení návrhy podávanými na ustáleném vzoru ve skutkově i právně obdobných věcech, v nichž je předmětem řízení peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50 000 Kč, sní-

ženou sazbu za úkony právní služby do podání návrhu na zahájení řízení. Jelikož přijetí vyhlášky č. 120/2004 Sb. bylo reakcí na předchozí výše citovanou nálezkou judikatury Ústavního soudu, je třeba její znění vykládat a aplikovat právě s přihlédnutím k těmto nálezkám a jejich snaze zamezit přiznávání zjevně nepřiměřených nákladů za zastoupení sériových žalobců.

Ústavní soud dovedl, že podle § 14b advokátního tarifu postupuje soud při určení výše sazby za každý úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení tehdy, jestliže tentýž žalobce opakovaně uplatňuje obdobné nároky ve skutkové i právně obdobných věcech. Z tohoto ustanovení naopak ne plyne, že by se mělo vztahovat na případy, kdy odlišné žalobce (spotřebitele) s obdobnými nároky zastupuje tentýž advokát. Výklad, který zastává a prosazuje obvodní soud, se zcela míjí s právními závěry zmíněných nálezů, a tím i s důvody, pro které byl do advokátního tarifu § 14b včleněn. Jde o výklad účelový.

Ústavní soud konstatoval, že pokud měla změna advokátního tarifu provedená vyhláškou č. 120/2004 Sb. zamezit přiznávání nepřiměřených odměn za právní zastoupení žalobců, kteří uplatňovali drobné pohledávky vůči spotřebitelům, **není možné vykládat § 14b advokátního tarifu v neprospěch spotřebitelů.** Z textu § 14b advokátního tarifu jednoznačně vyplývá, že cílí na případy, kdy obdobné návrhy podává opakovaně tentýž žalobce, nikoliv tentýž advokát. Odůvodnění aplikace § 14b advokátního tarifu odkazem na totožného advokáta by obvodní soud mohl použít pouze podpůrně a pouze v případech, kdy by tentýž advokát zastupoval opakovaně stejného žalobce podávajícího opakovaně návrhy v obdobných věcech (viz bod 33 tohoto nálezu), neboť z hlediska subjektů je pouze totožnost žalobce jednou z podmínek pro uplatnění citovaného ustanovení. **Možnost rozhodnout o nákladech řízení podle § 14b advokátního tarifu pouze s odkazem na totožného advokáta bez toho, aby byla dána existence totožného žalobce, z posuzovaného ustanovení nevyplývá a není v souladu s jeho smyslem a účelem.**

Ústavní soud poukázal na to, že obvodní soud § 14b advokátního tarifu aplikuje způsobem, který zcela popírá smysl tohoto ustanovení. Vlastním výkladem si do znění § 14b doplnil hypotézu, která v něm není uvedena, a spojuje s ní následky, které citované ustanovení spojuje s hypotézou jinou. Ve svém důsledku tak oslabuje právo spotřebitelů na právní pomoc a postihuje je za jejich rozhodnutí vymáhat svůj právní nárok soudně, pokud se v řízení nechají zastoupit advokátem znalým dané problematiky. Ústavní soud nenašel legitimní důvod pro to, aby při zastupování klientů uplatňujících právo na náhradu škody vyplývající z nařízení č. 261/2004 byla při rozhodování o náhradě nákladů řízení za zastoupení advokátem výše sazby za jeden úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení stanovována v závislosti na tom, zda se daný advokát právní problematice náhrad cestujících v letecké dopravě věnuje, nebo nevěnuje. Žalobci s právem na kompenzaci za zpožděný let nemůže být ve vztahu k rozhodování o náhradě nákladů řízení k tíži skutečnost, že jím zvolený advokát zastupuje při vymáhání obdobných nároků i jiné klienty, nemluvě o tom, že žalobce (spotřebitel) takovou skutečnost nemusí být schopen předvídat.

Postupem obvodního soudu vzniká nedůvodný rozdíl v honorování advokáta zastupujícího spotřebitele při uplatňová-

ní jejich práv v této oblasti pravidelně a advokáta, který podá takovou žalobu jen ojedinele. Takovým rozhodováním obvodního soudu zároveň dochází k narušení rovnosti stran soudního řízení. V neposlední řadě může mít nepřiznání adekvátní náhrady nákladů řízení odrazující účinek pro další spotřebitele v obdobném postavení při uplatňování jejich práv ze zpožděných letů soudní cestou. To ve svém důsledku může vést k porušení jejich práva na právní pomoc poskytovanou právním profesionálem podle jejich svobodného výběru podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

Dále se Ústavní soud zabýval otázkou specifického postavení spotřebitelů při vymáhání práv na náhradu škody podle nařízení č. 261/2004 soudní cestou. Uvedl, že vedlejší účastnice může být k odpírání dobrovolného plnění, a tím protiprávnímu jednání, nepřímo podporována právě rozhodováním obvodního soudu o náhradě nákladů řízení, neboť v případě svého neúspěchu v soudním sporu je povinna hradit náklady řízení (pro ni) marginální výši, které jsou ještě sníženy aplikací § 14b advokátního tarifu. Pausálně uplatňovaný výklad obvodního soudu tak může podporovat možnou obchodní strategii leteckých společností neplnit dobrovolně a vyčkávat, zda se spotřebitelé odhodlají právo na náhradu škody uplatnit soudně, jinými slovy, nepředcházet soudním sporům a nezatežovat zbytečně soudní soustavu, neboť s touto jejich strategií pro ně není spojeno žádné riziko vzniku dalších nákladů. Takový stav však podle Ústavního soudu není z pohledu vymahatelnosti práva a ochrany spotřebitele žádoucí, a to i s ohledem na recitál k nařízení č. 261/2004, podle něhož je jeho účelem naopak zvýšit úroveň ochrany práv cestujících (bod 4 recitálu).

Výše náhrady nákladů řízení za úkony do podání návrhu na zahájení řízení, jak ji stanovil obvodní soud (tj. 600 Kč), nemůže podle Ústavního soudu odpovídat skutečným nákladům, které musel stěžovatel (resp. jeho právní zástupce) na úkony před podáním žaloby vynaložit. Postup obvodního soudu tak může vést k situaci, kdy spotřebitel, pokud se vůbec rozhodne své právo vymáhat, nebude zastoupen, což mu znemožní kvalifikovaně hájit svá práva v soudním řízení. S ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie i zahraničních civilních soudů je podle Ústavního soudu zřejmé, že problematika práv cestujících na náhradu škody podle nařízení č. 261/2004 není triviální. To je ostatně zjevné i z průběhu řízení, které musel stěžovatel podstoupit k úspěšnému vymožení svého práva. Zastoupení advokátem znalým dané problematiky bylo pro úspěch stěžovatele ve věci zásadní, neboť obvodní soud mu jeho právo přiznal až po zásahu Ústavního soudu.

Vzhledem k postavení spotřebitele – cestujícího jako slabší smluvní strany ve vztahu k leteckému dopravci je proto podle Ústavního soudu třeba důsledně trvat na tom, aby nebyla cestujícím ztěžována možnost získání náhrady za zpožděný let, mají-li na ni právo. Nesmí být vytvářeny právní, ale ani faktické překážky, které mohou bránit účelnému uplatňování jejich práv. Z uvedených důvodů Ústavní soud stěžovatelově ústavní stížnosti vyhověl a výrok II. napadeného rozsudku zrušil, neboť jím byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

❖ Z odůvodnění rozhodnutí zpracovala
JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka
soudce Ústavního soudu.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

Nejvyšší správní soud:

Rozsah povinnosti správních orgánů při zjišťování skutkového stavu při poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem

Jestliže zdravotnická dokumentace žadatelky o jednorázovou peněžní částku podle zák. č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem, neexistuje nebo je zjevně nedůvěryhodná, musí správní orgány posoudit, zda žadatelka předestřela alespoň na první pohled hájitelné tvrzení, že se v rozhodném období podrobila sterilizaci v rozporu s právem. O takto hájitelné tvrzení se bude jednat za podmínky, že v řízení najevo vyšlé indicie ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. V takovém případě musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání jednorázové peněžní částky za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečnostem žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65

K věci:

Žalovaný původní žádost žalobkyně zamítl rozhodnutím ze dne 22. 3. 2022. Podle něj žalobkyně neprokázala splnění podmínek pro přiznání jednorázové peněžité částky podle zák. č. 297/2021 Sb., konkrétně že byla sterilizována v rozporu s právem. Důvodem rozhodnutí žalovaného byla zejména skutečnost, že zdravotnická dokumentace, kterou si žalovaný od poskytovatele zdravotních služeb vyžádal, byla nemocnicí již skartována.

Rozklad žalobkyně ministr zdravotnictví rozhodnutím ze dne 20. 5. 2022 (dále jen „napadené rozhodnutí“) zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil. Žalobkyně se obrátila na Městský soud v Praze, který rozsudkem ze dne 30. 1. 2023, č. j. 17 Ad 10/2022-30, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že ze strany správních orgánů nebyl zjištěn stav věci bez důvodných pochybností. Správní orgány rovněž nedostaly zásadě součinnosti správních orgánů s dotčenými osobami, zejména pak poučovací povinnosti.

Městský soud správním orgánům konkrétně vytkl, že vycházely z premisy, že bez zdravotnické dokumentace týkající se provedení sterilizace nelze žádost žalobkyně shledat oprávněnou, resp. že po zjištění o zničení zdravotnické dokumentace nečinily žádné další kroky ke zjištění skutkového stavu věci.

Rozsudek městského soudu napadl žalovaný (stěžovatel) kasační stížností. **Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.**

Z odůvodnění:

Pokud jde o věcné posouzení nyní projednávané věci, Nejvyšší správní soud považuje za nezbytné **úvodem připomenout smysl**

a cíl právní úpravy odškodňování za protiprávní sterilizace podle zák. č. 297/2021 Sb. Tato základní východiska totiž následně ovlivňují posouzení vyvstálé otázky činnosti správních orgánů při zjišťování skutkového stavu, resp. stanovení rozumné rovnováhy mezi povinností tvrzení a důkazní žadatelek v řízení podle zák. č. 297/2021 Sb. na straně jedné a naopak povinností správního orgánu zjistit stav věci bez důvodných pochybností v rozsahu nezbytném pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 spr. řádu, jak mu výslovně ukládá § 3 a dále § 50 odst. 2 a 3 spr. řádu.

Za prvé, Nejvyšší správní soud připomíná závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (dále též jen „ESLP“) ze dne 8. 11. 2011, *V. C. proti Slovensku*, stížnost č. 18968/07. Z citovaného rozsudku plyne, že **nezákonná sterilizace je porušením čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy vystavením nelidskému a ponižujícímu zacházení.** K provedení sterilizace duševně způsobilé dospělé osoby je dle ESLP nezbytný její informovaný souhlas, nejedná-li se o výjimečné situace, kdy by byl ohrožen její život nebo zdraví. Jestliže byl zákrok proveden bez informovaného souhlasu, jedná se o *hrubý zásah* do fyzické integrity ženy tím, že jí byla odňata schopnost reprodukce.

Nejvyšší správní soud proto již rovněž konstatoval, že v případě nároků poškozených žen *„je třeba postupovat citlivě s ohledem na situaci žadatelek. Správní orgány by jim proto měly vycházet maximálně vstřícně, a to tím spíše, že na jim způsobené újmě má zásadní podíl stát, který se svá pochybení snaží alespoň do jisté míry odčinit“* (rozsudek NSS ze dne 14. 11. 2023, č. j. 4 As 290/2022-42).

Za druhé, právě uvedené základní východisko reflektuje rovněž zákonná úprava poskytování peněžité částky jako odškodnění za sterilizaci provedenou v rozporu s právem podle zák. č. 297/2021 Sb.

Za třetí, důvodová zpráva k zákonu č. 297/2021 Sb. výslovně předvídá, že **existenci nároku lze prokazovat nejen zdravotnic-**

kou dokumentací vedenou o oprávněné osobě, ale „též všemi důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci, zejména výpověďmi oprávněné osoby a svědků, znaleckými posudky a odbornými vyjádřeními, věcmi, listinami apod.“

Uvedená východiska vedou Nejvyšší správní soud k závěru, že **ačkoliv řízení o přiznání peněžité částky podle zák. č. 297/2021 Sb. je v obecné rovině vskutku řízením o žádosti, na které dopadá správní řád, jedná se o problematiku velice specifickou, což je správní orgán při svém postupu povinen zohlednit.**

Specifičnost právě projednávané věci se promítá ve dvou ohledech, které jsou nicméně věcně propojeny: 1. požadavky na postup správních orgánů při posuzování žádosti dle zák. č. 297/2021 Sb.; 2. nároky kladené na žadatelky v rovině povinnosti tvrzení a důkazní, aby jejich žádost mohla být shledána oprávněnou.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu po žadatelkách nelze požadovat, jak činí stěžovatel, aby samy jen ze své vlastní iniciativy označily a doložily veškeré dokumenty, které budou protiprávnost provedené sterilizace v minulosti jednoznačně prokazovat. Aby bylo dosaženo účelu zákona a byl skutečně zajištěn účinný prostředek nápravy, **musí správní orgány rovněž samy činit aktivní kroky** k tomu, aby ohledně žádosti žadatelky o peněžitou částku podle zák. č. 297/2021 Sb. zjistily stav věci bez důvodných pochybností.

Stěžovateli proto nelze přisvědčit v jeho systémové argumentaci, podle níž je v řízení o žádosti podle zák. č. 297/2021 Sb. zapotřebí takové zjištění stavu věci, při kterém nepanují žádné důvodné pochybnosti v otázce, zda žadatelka existenci nároku dle tohoto zákona sama prokázala.

Nejvyšší správní soud konkrétně poukazuje na skutečnost, že stěžovatel si sice vyžádal zdravotnickou dokumentaci, nicméně po zjištění, že byla skartována, žalobkyni pouze zaslal oznámení o možnosti seznámit se s podklady rozhodnutí. Žádné další kroky ke zjištění stavu věci neučinil.

Právě uvedené obecné závěry nicméně nutně otevírají rovněž související otázku ohledně konkrétních nároků kladených na žadatelky o peněžitou částku podle zák. č. 297/2021 Sb., a to v rovině tvrzení a důkazní, aby jejich žádost mohla být shledána oprávněnou, se kterou stěžovatel rovněž obsahově polemizuje ve své kasační argumentaci.

V zásadě musí dojít k naplnění čtyř předpokladů pro přiznání peněžité částky, konkrétně tedy: 1. podání žádosti do tří let od účinnosti zák. č. 297/2021 Sb.; 2. žadatelka byla podrobena sterilizaci; 3. k této sterilizaci došlo v rozhodném období (od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012); 4. tato sterilizace byla provedena v rozporu s právem.

Zatímco naplnění prvního předpokladu bude jednoznačně určitelné z podané žádosti, v případě ostatních tří předpokladů může být jejich ověření nesnadné. **Primárním důkazem, jenž může dané okolnosti postavit najisto, je jistě zdravotnická dokumentace žadatelky** o jednorázovou peněžní dávku. Ta však může být vzhledem ke značnému časovému odstupu od tvrzeného provedení sterilizace již skartována, jako tomu je ostatně i v nyní projednávané věci, příp. rovněž různé kvality a vypovídající hodnoty. Další dokumenty, které by mohly o provedení sterilizace vypovídat, pak nemusí vůbec existovat, příp. mohou být jen velice obtížně dohledatelné. Stejně tak v úvahu připadající svědci z okruhu zdravotního personálu si již nemusí okolnosti provedení sterilizace z důvodu časového odstupu pamatovat. Svědci z úzkého rodinného

okolí, kterým se oběť v minulosti mohla svěřit, konečně nemusí být s ohledem na jejich vztah s žadatelkou a ze své podstaty pro zprostředkování jimí podávaných informací považováni za důvěryhodné. Důsledkem je, že **v případě neexistence zdravotnické dokumentace se žadatelka pro prokázání důvodnosti svého nároku typicky ocitne v důkazní nouzi**, a to i po řádně poskytnutém poučení a snaze správního orgánu veškeré dostupné dokumenty skutečně získat.

Za takové situace se však reálná využitelnost a účinnost mechanismu odškodnění dle zák. č. 297/2021 Sb., kterou stát dle svých vlastních deklarací chce zabezpečit, stává iluzorní.

Podle názoru Nejvyššího správního soudu proto **nelze po žadatelkách požadovat, aby samy vždy nade vší pochybnost prokázaly naplnění všech výše vymezených předpokladů** pro přiznání peněžní částky podle zák. č. 297/2021 Sb. Naopak **postačí, pokud žadatelka o peněžní dávku předestře na první pohled plausibilní tvrzení, že v rozhodném období podstoupila sterilizaci v rozporu s právem.** To nicméně pochopitelně neznamená, že se může jednat o jakékoliv, ničím nepodložené tvrzení. Musí jít o **tvrzení hájitelné**, které bude podepřeno indiciemi, které ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. Pokud tedy zdravotnická dokumentace nebude existovat, příp. bude zjevně nedůvěryhodná, avšak žadatelka předestře plausibilní tvrzení, pro které budou skutečně svědčit zjištěné indicie, musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání peněžní částky dle zák. č. 297/2021 Sb. za naplněné, ledaže samy prokážou, že ke skutečným žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo.

V takové situaci pak tedy bude příp. na žalovaném, aby na první pohled splněné předpoklady pro poskytnutí odškodnění zpochybnil tím, že prokáže existenci odlišné a důvěryhodnější skutkové verze, tedy že k protiprávní sterilizaci žadatelky v rozhodném období způsobem jí tvrzeným dojít nemohlo. **V zásadě je tak v řízení o žádostech o peněžní částku za nezákonnou sterilizaci podle zák. č. 297/2021 Sb. k překonání běžně nastávající důkazní nouze na straně žadatelek nutné využít podobné řešení, jaké se již uplatňuje např. ve sporech z diskriminace v podobě sdílení důkazního břemene** (k tomu srov. analogicky např. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. III. ÚS 880/15, č. 182/2015 Sb. ÚS, či rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 7. 2008, *Coleman*, C-03/06, bod 55).

Uvedené pro správní orgány znamená, že k zamítnutí žádosti o peněžní částku za protiprávní sterilizaci z důvodu neprokázání naplnění hmotněprávních podmínek nároku mohou přistoupit ve třech případech. Za prvé, pokud správní orgán obstará zdravotnickou dokumentaci, z níž zjistí, že ke sterilizaci žadatelky buď nedošlo, nebo nebyla protiprávní (typicky byla provedena na základě jejího nezpochybnitelného informovaného souhlasu), a současně nic nebude nasvědčovat nedůvěryhodnosti takové zdravotnické dokumentace. Druhým případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy i navzdory neexistenci zdravotnické dokumentace nebudou tvrzení žadatelky o peněžitou částku na první pohled hájitelná a správní orgán ani přes případné vlastní kroky ke zjištění stavu věci nezjistil nic, co by nasvědčovalo jejich důvěryhodnosti. Konečně třetím případem zamítnutí žádosti poté bude situace, kdy žadatelka sice předestře hájitelná a na první pohled pravděpodobná tvrzení, správní orgán je však zpochybní a prokáže, že existuje jiné objektivní vysvětlení popsanych dějů a skutečností.

Komentář:

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu se věcně týká nepříliš frekventované, nicméně poměrně citlivé právní oblasti. K publikaci na stránkách Bulletinu advokacie jsme je však vybrali především proto, že se zabývá **institutem důkazní nouze a jejího zmírnění v oblasti správního řízení**, a má tedy potenciál jdoucí nad rámec konkrétně řešeného případu.

Podstatou problému bylo, že žalobkyně žádající odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci nebyla schopna – vzhledem k již provedené skartaci dokumentů – doložit zdravotnickou dokumentaci, kterou by prokázala, že došlo k protiprávní sterilizaci v rozhodném období. Nejvyšší správní soud zde – aniž by tento institut výslovně pojmenoval – soudcovským dotvářením práva **dospěl k obrácení důkazního břemene**¹ v případě, že se správní orgán potýká s těžkostí při zjišťování skutkového stavu, k němuž došlo se značným časovým odstupem, přičemž již např. uběhly skartační lhůty. Touto problematikou se ostatně zabýval i Nejvyšší soud v civilní oblasti (zejména rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1007/2013, ale i 22 Cdo 1400/2004 nebo 28 Cdo 2720/2015). **K obrácení důkazního břemene zde dochází tehdy, pokud je s ohledem na uplynutí dlouhé doby objasnění skutkového stavu téměř nemožné, aplikace základního pravidla důkazního břemene by vedla**

ke zjevné nespravedlnosti a není důvod, proč by se nemohl uplatnit zkušenostní poznatek, že se věci děly obvyklým či pravidelným způsobem. Pro doplnění je třeba uvést, že obrácení důkazního břemene dosažené cestou soudcovského dotváření práva by mělo být odlišováno od tzv. důkazu *prima facie*, který ovšem představuje „pouze“ snížení míry důkazu, i když je rovněž založen na typickém průběhu děje. V tomto případě není třeba, aby odpůrce podal důkaz opaku, ale postačí, pokud prokáže skutečnosti, ze kterých vyplývá odlišný průběh skutkového děje.²

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

1 P. Lavický: Důkazní břemeno v civilním soudním řízení, Leges a Česká společnost pro civilní právo procesní, Praha 2015, str. 228.

2 Tamtéž, str. 23.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího správního soudu www.nssoud.cz:

Evropský soud pro lidská práva:

Zajištění finančních prostředků na bankovním účtu a účinný opravný prostředek

Absence účinného opravného prostředku proti rozhodnutí o zajištění finančních prostředků na bankovním účtu je porušením práva na užívání majetku.

Rozsudek senátu ESLP ze dne 17. 10. 2024 ve věci *Amerisoc Center S.R.L. proti Lucembursku*, stížnost č. 50527/20

Stěžovatelkou byla kostarická společnost se sídlem v San José. Příklad se týkal „zmrazení“ finančních prostředků stěžovatelky na jejím lucemburském bankovním účtu po dobu šesti let, ke kterému došlo na základě žádosti o mezinárodní právní pomoc podanou peruánským státním zastupitelstvím v rámci vyšetřování trestného činu praní špinavých peněz. Na základě žádosti peruánských orgánů lucemburský vyšetřující soudce přikázal lucemburské bance, aby zmrazila účty stěžovatelky. Zajištěny byly finanční prostředky ve výši 2 605 589 USD, které podle stěžovatelky představovaly prakticky veškerý její majetek. Zajištěné finanční prostředky měly být následně konfiskovány v rámci trestního řízení zahájeného v Peru. Stěžovatelka proti tomuto zajištění podala několik neúspěšných opravných prostředků jak k peruánským, tak k lucemburským orgánům.

Stěžovatelka před ESLP namítala, že zajištění finančních prostředků na jejím lucemburském bankovním účtu představovalo zásah do jejího práva na pokojné užívání majetku (čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě), jelikož zajištění nebylo provázeno procesními zárukami, nebylo zákonné, nesledovalo legitimní cíl a nebylo proporcionální.

ESLP konstatoval, že rozhodnutí lucemburského soudu, kterým bylo nařízeno zajištění prostředků na bankovním účtu stěžovatelky, představovalo zásah do práva stěžovatelky na pokojné užívání jejího majetku. ESLP dále konstatoval, že tento zásah měl zákonný základ a sledoval legitimní cíl, kterým byla spolupráce mezi státy za účelem boje proti organizovanému zločinu a zabránění protiprávnímu užívání majetku potenciálně nezákonné.

ho původu způsobem nebezpečným pro společnost. Lucemburský zákon stěžovatelce umožňoval, aby v rámci řízení o zajištění finančních prostředků předkládala jako „dotčená třetí strana“ připomínky, a to do 10 dnů ode dne, kdy byl bance doručen příkaz k zajištění finančních prostředků. Pokud by banka informovala stěžovatelku o doručení příkazu k zajištění prostředků, ta mohla předložit své připomínky a argumenty, vč. těch, které by směřovaly k navrácení zmrazených finančních prostředků. **Banka však neměla ze zákona povinnost informovat své klienty o příkazu k zajištění finančních prostředků a v daném případě stěžovatelce nic neoznámila. Stěžovatelka tak neměla vědomost o počátku běhu zákonné desetidenní lhůty pro podání vyjádření. Stěžovatelka se o příkazu k zajištění dozvěděla až po uplynutí zákonné lhůty.**

ESLP uvedl, že rozsah přezkumu provedeného lucemburským soudem byl příliš úzký na to, aby splňoval požadavek dodržení „spravedlivé rovnováhy“ obsažený v čl. 1 odst. 2 Protokolu č. 1. Rozhodnutí, v němž soud konstatoval, že řízení splňovalo formální náležitosti, bylo vydáno, aniž by stěžovatelce bylo umožněno předkládat připomínky, a navíc žádost stěžovatelky o navrácení jejího majetku byla zamítnuta jako neopodstatněná. Dle mínění ESLP lucemburský soud neposuzoval přiměřenost vydaného opatření, které se svojí povahou a rozsahem jeví jako příliš tvrdé a které navíc bylo stanoveno na dobu šesti let. ESLP zdůraznil, že bylo povinností vnitrostátních soudů přesvědčit se, že zmraze-

ní majetku stěžovatelky jí nezpůsobí větší škodu, než jaká z takových opatření nevyhnutelně vyplývá (*Apostolovi proti Bulharsku*, § 104). ESLP již dříve poukázal na to, že ačkoli každé zajištění majetku s sebou nese škodu, skutečná škoda by neměla být rozsáhlejší než ta, která je nevyhnutelná, má-li být slučitelná s čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

ESLP dospěl k jednomyslnému závěru, že vnitrostátní soudy neposkytly stěžovatelce možnost předkládat argumenty v rámci kontradiktorního řízení a že zajištění finančních prostředků stěžovatelky představovalo v daném případě zásah do jejího práva na pokojné užívání majetku, který byl při neexistenci opravného prostředku, jímž by bylo možné toto opatření účinně napadnout, nepřiměřený sledovanému legitimnímu cíli. ESLP uzavřel, že došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWARD, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému HUDOC na stránkách ESLP www.echr.coe.int:

 Wolters Kluwer | ASPI

www.aspi.cz

Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

inzerce

ZIZLAVSKY > **30 let**

**Preventivní
restrukturalizace**

praktická řešení
hrozícího úpadku

zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhyji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Nad problematikou trestního stíhání advokáta za poskytování právních služeb

V poslední době se v rámci Výboru ČAK pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů (dále jen „VOPOZA“) setkáváme stále častěji s žádostmi trestně stíhaných advokátů, jejichž trestná činnost měla spočívat v poskytování standardních služeb, k nimž je advokát oprávněn, abychom jejich případy a možnou pomoc v rámci VOPOZA projednali. Stejně tak v mé praxi spočívající v obhajobě klientů v trestním řízení již není nic výjimečného obhajoba kolegy-advokáta.

Ve většině případů VOPOZA musí dojít k závěru, že věc, ve které trestně stíhaný advokát požaduje pomoc, nepřesahuje zájem jednotlivého advokáta a nemá význam pro advokacii jako celek. Nicméně i přesto jsme se touto problematikou zabývali na výjezdním zasedání, a nakonec jsme se rozhodli pro sepsání **úvahy nad limity pokynů, které advokát dostává od svých klientů, resp. nad trestním stíháním advokáta pro poskytování právních služeb.**

Na úvod je nutné zmínit, že při této úvaze odhlížím od trestné činnosti spočívající v objektivním zneužití pozice advokáta, např. pro zpronevěru finančních prostředků, které má advokát v úschově. Držím se „trestání“ za poskytování standardní právní služby, která spočívá třeba v sepsání přihlášky do insolvenčního řízení, ve kterém je ze strany orgánů činných v trestním řízení spatřován trestný čin poškození věřitele.

Uvažuji předně nad tím, **jak advokát může předejít případnému trestnímu řízení a jak postupovat, když už se do „spárů“ orgánů činných v trestním řízení dostane,** neboť obhajoba advokáta je podle mých zkušeností obhajobou specifickou.

Advokát není oprávněn přezkoumat pokyny dané mu klientem

Sepis dokumentů s právním obsahem, jako např. odstoupení účastníka zadávacího řízení, smlouva o subdodavatelském plnění či již zmíněná přihláška do insolvenčního řízení, jsou úkony, které může pro své klienty advokát připravovat.

V sepisu výše uvedených dokumentů by tedy nemělo být spatřováno jednání, které by mohlo vykazovat znaky trestného činu, tím spíš za situace, kdy obviněný či později obžalovaný jako advokát postupoval výhradně v intencích pokynů udělených mu klientem. Klíčové je, pokud tedy advokát postupoval zcela v souladu s ust. § 16 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „ZA“), dle kterého je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a **řídí se jeho pokyny.** „Advokát je povinen v mezích zákona, podzákonných norem a stanovských předpisů činit ve prospěch klienta vše, co považuje za prospěšné a účinné. Přitom je však limitován pokyny klienta.“¹

V souladu s čl. 6 usnesení představenstva České advokátní komory, kterým se stanoví pravidla advokátní etiky a pravidla soužití advokátů České republiky (dále jen „Etický kodex“), **pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem není advokát oprávněn bez jeho souhlasu ověřovat.** Komentářová literatura k citovanému článku uvádí, že „vztah vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem je předpokladem pro řádné poskytování právních služeb. Aby tento vztah vznikl a trval, je zapotřebí úplné a pravdivé skutkové informace klienta advokátovi. Advokát v mnoha případech nemůže zcela jednoznačně posoudit důvěryhodnost klientových informací a sám od sebe nemá ani povinnost, ani možnost si kvalitu poskytnutých informací ověřit, zejména když např. předběžný výslech svědků advokátem je v našem právním prostředí nezvyklý a spojený s riziky nařčení z jejich nepřipustného ovlivňování.“²

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

1 K. Čermák, M. Vychopeň: Čl. 6, in J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal, P. Čáp, K. Čermák, V. Papež, S. Polčák, B. Sedlatý: Zákon o advokacii, 1. vyd., C. H. Beck, Praha 2012, str. 106.

2 Tamtéž, str. 453.

Ostatně sám předseda představenstva České advokátní komory JUDr. Robert Němec, LL.M., se zabýval předmětnou otázkou, přičemž uvádí: „Dalo by se tedy dovodit, že advokát má povinnost odmítnout pokyn k podání žaloby a upozornit klienta na rozpor s právem v případě, že nárok, který klient zamýšlí uplatnit, je na hraně zneužití práva? Takový závěr by byl absurdní. Hranice zneužití práva a oprávněného nároku je v určitých případech, zejména při absenci judikatury či zákonných kritérií v dané právní oblasti, extrémně tenká. O tom, na které straně se klient v daném případě nachází, rozhoduje soud, posouzení není rolí advokáta. **Advokát by měl primárně prosazovat zájmy klienta, pokud nejsou ve zjevném rozporu se zákonem. Při pochybnostech by měl nechat posouzení oprávněnosti nároku a souladu se zákonem na soudu.**“³

Z výše uvedeného vyplývá, že v souladu se ZA a Etickým kodexem advokát není oprávněn přezkoumat pokyny dané mu klientem ani listiny, jež mu klient předloží.

Co může advokát udělat?

Jednou z možností pro advokáta je nepochybně **odmítnutí poskytnutí právní služby**. Povinnost advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb je upravena v ust. § 19 odst. 1 ZA, které advokátovi ukládá takto postupovat. Z uvedeného ustanovení plyne, že advokát nesmí poskytovat právní služby osobě, jejíž zájmy jsou v kolizi se zájmy toho, jemuž advokát v téže věci právní služby již poskytl, příp. v kolizi se zájmy advokáta samého či osoby mu blízké. Pro uvažované případy ale takové odmítnutí často není přiléhavé.

Další možností pro advokáta je **vypovězení smlouvy o poskytování právních služeb** pro narušení důvěry mezi advokátem a klientem. Ani to však není pro naši úvahu případné, neboť advokát v mnou uvažovaných případech klientovi důvěruje a věří, že mu poskytuje standardní právní službu.

Odmítnutí právní služby i vypovězení smlouvy tedy navíc počítají s tím, že si je advokát skutečně vědom důvodů, pro které právní služby musí odmítnout či ukončit.

Z popsaných možností je tak zřejmé, že **současná právní úprava postrádá jednoznačné „správné“ řešení, jak může advokát postupovat, aby účelně předešel tomu, že bude posléze spojován s účastí na trestné činnosti páchané jeho klientem**. Záleží tak vždy na specifikách konkrétního případu, kdy s ohledem na různorodost právních služeb nelze příliš očekávat, že by jednotné řešení v dohledné době zajistila judikatura Nejvyššího soudu.

3 R. Němec: Konflikt mezi oprávněnými zájmy klientů a zájmy advokáta u hromadných žalob, dostupný na: <https://advokatnidenik.cz/2019/06/13/8021/>.

4 Rozhodnutí ze dne 14. 3. 1938, sp. zn. Zm I 207/38, dostupné pod č. 6159 ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních, svazek č. 114, Sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu ve věcech trestních, Ročník XX (1938).

5 Rozhodnutí BGH ze dne 23. 4. 2020, sp. zn. 1 StR 391/19, dostupné na: <https://www.bundesgerichtshof.de/>.

6 Rozhodnutí BGH ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 1 StR 635/16, dostupné na: <https://www.bundesgerichtshof.de/>.

Jak postupovat, když už advokát stíhaný je?

Podle mé praxe základem je **nechat se zastoupit kolegou obhájcem, který má se zastoupením advokáta v trestním řízení zkušenosti**. I zkušeni advokáti, či dokonce obhájci, si ve své vlastní věci špatně udržují odstup, neumí se na věc podívat s nadhledem, a často si tak svým jednáním spíše škodí.

Je důležité připomenout, že z trestního stíhání advokáta vyplývají jeho povinnosti ve vztahu k České advokátní komoře. Předně v souladu s § 29 odst. 2 v kombinaci s § 9 odst. 2 ZA **je advokát povinen** (dle závažnosti trestného činu, ze kterého je obviněn, u obžaloby pak vždy) **toto oznámit České advokátní komoře**. Představenstvo České advokátní komory pak rozhoduje o možném pozastavení výkonu advokacie, v závažnějších kauzách tak může činit i opakovaně – po zahájení trestního stíhání, po podání obžaloby, po odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně. S prezentací a vysvětlováním vzniklé situace by měl být podle mého názoru advokátovi jeho obhájce se znalostí spisu nápomocen.

Advokát se nadále musí vypořádat s povinností mlčenlivosti, kterou je vázán ve vztahu ke klientovi. Proti této jeho povinnosti ale stojí jeho základní právo na vedení vlastní obhajoby. K této problematice si dovoluji odkázat na nálezy Ústavního soudu II. ÚS 4071/19, kde se Ústavní soud snaží tuto otázku vyřešit. Klíčový je odst. 46, kde uvádí: „*Advokát však ani v takové situaci nepřestává být advokátem a musí dbát o to, aby povinnost mlčenlivosti zůstala zachována v takové míře, v jaké je to za daných okolností možné, tedy aby neuvedl nic, na co se váže povinnost mlčenlivosti, co nevyžadují zájmy jeho účinné obhajoby.*“ Vzhledem ke skutečnosti, že jsem v této kauze daného advokáta zastupovala, zůstalo mi po tomto názoru Ústavního soudu do dalších obhajob advokátů spíše více otázek než odpovědí. Předně, pokud advokát zastupuje klienta několik let v mnoha spojených kauzách, jak určit míru toho, co vyžaduje jeho účinná obhajoba? Z citovaného nálezu však lze alespoň vyvodit, že **Ústavní soud připouští, že povinnost mlčenlivosti advokáta není zcela nedotknutelná a v jisté míře a za určitých okolností může částečně ustoupit právu advokáta na obhajobu**.

Z judikatury

Při rešerši české judikatury související s problematikou limitů pokynů advokátovi ze strany jeho klienta se toho **prozatím moc nedozvíme**. Narazila jsem pouze na jedno rozhodnutí z první republiky,⁴ které uvádí, že jde o nepřímé pachatelství, dal-li pachatel, znaje křivost obvinění, bezelstným advokátem sepsat a podati žádost o obnovu, v níž je jiná osoba křivě obviňována ze zločinu křivého svědectví.

Případy, nad kterými uvažuji, jsou často těžké a vleklé kauzy, které putují mezi jednotlivými soudními instancemi. Je tedy třeba prozkoumat zahraniční judikaturu. Za zmínku stojí např. rozhodnutí Bundesgerichtshof (Spolkového soudního dvora v Německu, dále jen „BGH“) ze dne 23. 4. 2020, sp. zn. 1 StR 391/19,⁵ které řeší, že advokát psal předžalobní upomínky ohledně nároků, které vzešly z nekalé obchodní praxe, a byl trestně obviněn z napomáhání k podvodu. BGH neměl pochybnost, že objektivně advokát podvodu napomáhal, naopak neměl za splněnou subjektivní stránku trestného činu. **Advokát jednal v rámci svých specifických advokátních činností**.

Dalším je pak rozhodnutí BGH ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 1 StR 636/16,⁶ kdy advokát mimosoudně vymáhal po pojišťovně po-

jistné plnění z „fingovaných“ dopravních nehod. **BGH to opět „shodil“ na subjektivní stránce.** Podle judikatury BGH je třeba se u posuzování trestnosti pomoci u typických profesních „neutrálních“ jednání řídit dvěma pravidly, a to, pokud jednání hlavního pachatele míří výlučně ke spáchání trestného činu a pomocník o tom ví, pak je jeho příspěvek k jednání namísto kvalifikovat jako pomoc. Pokud taková osoba naopak neví, jak bude jím provedené jednání využito hlavním pachatelem, a **má toliko za možné, že jeho jednání bude využito ke spáchání trestného činu**, pak jeho jednání zásadně nebude posouzeno jako trestná pomoc, ledaže jím rozpoznané riziko trestného jednání jím podporované osoby je tak vysoké, že svou pomocí se nechá využít k podpoře pachatele, který má zjevné sklony ke spáchání trestného činu.

Z výše uvedeného přehledu podle našeho názoru vyplývá, že nižší soudní instance, tedy ty nalézací, advokáty za činnost související s výkonem advokacie odsuzují. Zastání pak nacházejí tito advokáti až na vrcholu soudní soustavy.

Z pozice členství ve VOPOZA se **plně ztotožňujeme s přístupem BGH, který zjevně klade důraz na důkladné a dostatečné prokázání subjektivní stránky** v případech advokátů, kterým je kladena za vinu z běžného pohledu obvyklá činnost v podobě poskytování standardních právních služeb.

Organizovaná zločinecká skupina

Organy činné v trestním řízení často obcházejí výše uvedenou subjektivní stránku přidáním advokáta do organizované zločinecké skupiny. Toto by nepochybně bylo na samostatnou úvahu, dovolím si tak na tomto místě příměr k jedné z her Jára Cimrmana, konkrétně hry Afrika. Vždy před samotnou hrou vedou představitelé tzv. seminář. V úvodu tohoto semináře je uváděno, že v každé Cimrmanově hře byl nalezen vložený dokument s názvem jmelí, který s dějem hry vůbec nesouvisel. Byl to univerzální trialog použitelný v každé hře. Co vedlo Cimrmana k napsání tohoto textu? Byla to neblahá zkušenost s nápovědou. A právě v okamžiku, kdy herci na jevišti selhala paměť a z nápovědní bud-

ky se ozývalo chrápání, přišel na řadu univerzální trialog. Málokdy byl proveden celý, protože se mezitím nápověda probudila a hra mohla pokračovat. Příměr volím z důvodu nadužívání institutu zločinecké organizované skupiny, tedy **co by to dnes bylo za příběh bez zločinecké organizované skupiny?**

Ze základní judikatury, kterou se podle mého názoru může advokát v souvislosti se zločineckou organizovanou skupinou bránit, poukazují na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze č. j. 3 To 70/2022, ve kterém je uvedeno, že zásadně nestačí jen dělba úkolů mezi jednotlivé členy společenství více osob (fyzických i právnických), ale **je vyžadována vnitřní organizační struktura, s rozdělením funkcí a dělbou činnosti, kam při výkonu klasické advokacie nelze advokáta zařadit.** Za zmínku stojí rozhodnutí Nejvyššího soudu 11 Tdo 1226/2020 související se soustavností jako klíčovým znakem organizované zločinecké skupiny, kdy základní záměr soustavně páchat trestnou činnost musí existovat již při zahájení činnosti organizované zločinecké skupiny, resp. při jejím zakládání, což v uvažovaných případech nelze advokátům přičíst.

Závěr

Ale zpět k trestnímu stíhání advokáta za poskytování právní služby. Z naší úvahy vyplývá, že základem je vědomí či, v trestním žargonu, **subjektivní stránka** advokáta. Pokud advokát o trestné činnosti svého klienta nevěděl či se to nepovede policejnímu orgánu prokázat, platí základní zásada, že advokát je vázán pokynem klienta a není pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem oprávněn bez jeho souhlasu ověřovat.

Nezbývá než doufat, že i české soudnictví, alespoň na úrovni Nejvyššího soudu, bude tuto základní zásadu respektovat a advokáti se na to budou moci spolehnout.

✦ Mgr. MARKÉTA KOUBÍKOVÁ,
advokátka v Praze, členka Výboru ČAK
pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů

Odešli do nebeské síně

V září a v říjnu 2024 opustilo svoji praxi i své blízké pět advokátů:

JUDr. Josef Krysl, advokát v Praze	*12. 11. 1986	+29. 9. 2024
JUDr. Vladimír Kyselák, advokát v Příbrami	*10. 9. 1950	+28. 10. 2024
JUDr. Jaromír Malý, advokát v Karlových Varech	*16. 1. 1951	+24. 10. 2024
JUDr. Jaroslav Procházka, advokát v Praze	*26. 1. 1947	+10. 9. 2024
JUDr. Jaromír Reitinger, advokát v Praze	*22. 7. 1947	+14. 9. 2024

Čest jejich památce!

Jak ošetřit odpovědnost zaměstnance advokátní kanceláře vůči svému zaměstnavateli?

Zaměstnanec je povinen nahradit zaměstnavateli škodu, kterou mu způsobí svým konáním či opomenutím. Dle zákoníku práce je povinen nahradit tzv. skutečnou škodu (nezpůsobí-li ji úmyslně). Tato zákonná ustanovení jsou zaměstnancům advokátních kancelářů i jejich zaměstnavatelům zřejmá, ne všichni ale vědí o možnosti přenosu tohoto rizika do pojištění. Specialisté WI-ASS jsou i v této oblasti připraveni vám nabídnout nejvhodnější pojistnou ochranu.

Účinnou možností, jak zmírnit negativní dopad povinnosti nahradit zaměstnavateli způsobenou škodu, je uzavření tzv. pojištění odpovědnosti zaměstnance za škody způsobené zaměstnavateli (lidově se mu říká „pojistka na blbost“).

WI-ASS ČR zajistil ve spolupráci s Generali Českou pojišťovnou (GČP) výhodné podmínky tohoto pojištění s 30% slevou.

Pojištění je určeno zejména:

- advokátům vykonávajícím advokacii v pracovním poměru,
- advokátním koncipientům,
- ostatním zaměstnancům advokátů a společností, jejichž předmětem podnikání je výkon advokacie.

Standardní rozsah pojištění byl speciálně pro potřeby zaměstnanců advokátů rozšířen o náhradu majetkové újmy (škody) způsobené zmeškáním zákonné lhůty. Vedle toho jsme zajistili další volitelné připojištění „Pokuty a penále“, které kryje čisté finanční škody vzniklé v důsledku prodlení uložením pokuty nebo penále na základě pravomocného rozhodnutí správního orgánu. Pojistné krytí je také možné rozšířit o připojištění „Řízení motorových vozidel“ a „Ztráty svěřených věcí“. Exkluzivně pro advokáty a advokátky je také dojednána možnost zvolení spoluúčasti 1 000 Kč.

Povinnost zaměstnance nahradit zaměstnavateli škodu/újmu je dle zákoníku práce omezena na 4,5násobek jeho průměrného hrubého měsíčního výdělku. Tuto skutečnost je třeba vzít při nastavení vhodného rozsahu pojistné ochrany v úvahu.

V případě zájmu o uzavření tohoto či dalších pojistných produktů jsou vám k dispozici specialisté WI-ASS ČR na níže uvedených kontaktech.

Těšíme se na další spolupráci s vámi v roce 2025.

✦ Mgr. TEREZA POLÁKOVÁ,
jednatelka WI-ASS ČR

WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

V případě zájmu o další informace prosím kontaktuje specialisty na našich pobočkách:

Pobočka Praha, Florentinum, vstup C, Na Florenci 15, 110 00 Praha					Sídlo Olomouc, Ostružnická 362/3, 779 00 Olomouc	
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ing. Stanislav Pažout	Šárka Kverková	Ing. Pavla Bednářová	Libor Karný	Ing. Jiří Ruzs
+420 605 298 336	+420 739 524 298	+420 734 166 829	+420 737 240 283	+420 734 265 962	+420 730 522 520	+420 736 628 107
chovanec@wiass.cz	ludwig@wiass.cz	pazout@wiass.cz	kverkova@wiass.cz	bednarova@wiass.cz	karny@wiass.cz	rusz@wiass.cz

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře plánujeme prezenčně i v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz **záložka MOJE ČAK v horní liště, po rozkliknutí záložky rolujte až dolů, na banner Vzdělávání a zkoušky, a po jeho rozkliknutí se vám objeví rubrika Vzdělávací akce ČAK.**

Semináře pořádané ČAK v Praze

- ve čtvrtek 9. ledna 2025 / ONLINE

Kupní smlouva vs. smlouva o dílo

JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze,
externí člen Katedry občanského práva PF UK v Praze

- ve čtvrtek 16. ledna 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Rétorika pro právníky – praktický workshop

Mgr. Monika Hanych, Ph.D., LL.M., právnička se zaměřením
na lidská práva, mediální právo a nové technologie

- ve čtvrtek 23. ledna 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Jak vysvětlit složitou věc jednoduše – praktický workshop

Ing. Vladimír Nálevka, specialista na problematiku
vyjednávání (negociace)
Bc. Monika Nakládalová, specialista na rozvoj mezilidských
dovedností, hlavně na oblast negociace

- ve čtvrtek 30. ledna 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Katastr nemovitostí, aktuálně, prakticky a v souvislostech

JUDr. Daniela Šustrová, LL.M., bývalá ředitelka kanceláře
ředitele Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu, Právník roku
2018 v kategorii Správní právo

- ve čtvrtek 6. února 2025 / ONLINE

Nájem bytu a domu a prostor za účelem podnikání v o. z.

JUDr. Pavlína Brzobohatá, soudkyně Nejvyššího soudu

- ve čtvrtek 13. února 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Svěřenské fondy

JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát

- ve čtvrtek 20. února 2025 / ONLINE

Práva duševního vlastnictví

Mgr. Jana Sedláková, advokátka, specialista v oblasti práva
informačních technologií a start-upů

- ve čtvrtek 27. února 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Vybrané otázky podílového spoluvlastnictví v rozhodovací praxi NS a ÚS se zaměřením na likvidaci spoluvlastnického vztahu a správu společné věci

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- ve čtvrtek 13. března 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj

Mediální trénink pro advokáty – praktický workshop

Mgr. Michaela Vašinová, expertka na komunikační
dovednosti

- ve čtvrtek 20. března 2025 / ONLINE

Promlčení práva

JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D., odborný asistent na Katedře
obchodního práva PF UK

- ve čtvrtek 27. března 2025 / Praha 1, Národní 10, palác Dunaj
Využití umělé inteligence v advokátní praxi
Mgr. Daniel Pospíšil, advokát, asistent na Katedře klinik a právních dovedností na PF UP v Olomouci

- ve čtvrtek 24. dubna 2025 / ONLINE
Bytové spoluvlastnictví a společenství vlastníků jednotek po novele zákona č. 163/2020 Sb.
JUDr. Pavlína Brzobohatá, soudkyně Nejvyššího soudu

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

- ve středu 18. prosince 2024 / ONLINE
Bytové spoluvlastnictví v katastrální praxi (prakticky a v souvislostech)
JUDr. Daniela Šustrová, LL.M., bývalá ředitelka kanceláře ředitele Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu, Právník roku 2018 v kategorii Správní právo

- ve čtvrtek 19. prosince 2024 / ONLINE
Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2024
JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

- v pátek 10. ledna 2025 / Přednášková místnost pobočky ČAK
Advokátní tarif – nová právní úprava, aplikace v advokátní praxi, judikatura
JUDr. Jiří Janeba, advokát, člen Kontrolní rady ČAK

- v úterý 14. ledna 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Umělá inteligence v právní praxi
Mgr. Daniel Pospíšil, advokát, asistent na Katedře klinik a právních dovedností na PF UP v Olomouci

- od pondělí 20. ledna do pondělí 23. června 2024
Přednášková místnost pobočky ČAK/ONLINE
Kurz právníké ruštiny – jaro 2025
Mgr. Vladimír Srebnickij, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočník

- od pondělí 20. ledna do pondělí 23. června 2024
Přednášková místnost pobočky ČAK/ONLINE
Kurz právníké angličtiny – jaro 2025
Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

- v úterý 21. ledna 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Aktuální vybrané otázky věcných práv se zaměřením na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu
Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- ve čtvrtek 30. ledna 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Domácí násilí z pohledu policejní a soudní praxe
JUDr. Tomáš Durdík, soudce Nejvyššího soudu, viceprezident Bílého kruhu bezpečí

- v úterý 25. února 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Opravné prostředky – odvolání
JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M., soudce Nejvyššího soudu, a doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., vedoucí Katedry civilního práva procesního PF MU v Brně

- v úterý 25. března 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Reklamacce a odpovědnost za vady
Mgr. Tomáš Fabík, advokát

- v úterý 1. dubna 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Opravné prostředky – dovolání
JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M., soudce Nejvyššího soudu, a doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., vedoucí Katedry civilního práva procesního PF MU v Brně

- ve čtvrtek 22. května 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Vybrané otázky vzájemných vztahů mezi manželi a mezi rodiči a dětmi
Mgr. Lic. et Mgr. Ingrid Kovářová Kochová, Ph.D., soudkyně Okresního soudu v Olomouci

- v úterý 17. června 2025 / Sál u veřejného ochránce práv
Opravné prostředky – žaloba na obnovu a zmatečnost
JUDr. Bohumil Dvořák, Ph.D., LL.M., soudce Nejvyššího soudu, a doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., vedoucí Katedry civilního práva procesního PF MU v Brně

Advokát, rozhodce, přítel Alexander Bělohlávek

Jsem velice smutný, že musím psát tyto řádky. Dne 17. listopadu 2024 zemřel v pouhých šestapadesáti letech advokát, akademik, dlouholetý člen redakční rady Bulletinu advokacie, rozhodce a přítel Alexander Bělohlávek.

Sašu jsem znal od fakulty, kdy jsme spolu plánovali, jak společně vyrazíme do Albánie. To nám bohužel už nevyjde, ale naše společná jednání a arbitráže od New Yorku po Šanghaj nám to vynahradily.

Vždy pečlivý, zdvořilý a výjimečně pracovitý, to jsou jeho charakteristiky. Vzpomínám si, když jsme spolu pracovali na advokátních věcech, společném zastupování klientů, společném psaní posudků, jak neúnavně chtěl absolutní právní řešení, jak studoval judikaturu, aby byl stále v obraze, jak moc uměl syntézu všech právních norem. Já jsem v pátek odjížděl za odpočinkem, on se pouštěl do dlouhých rešerší a celý víkend přemýšlel, aby mi v pondělí ve čtyři hodiny ráno napsal návrh řešení.

Stejně tak to bylo s rozhodčím řízením, kdy jeho slavné rozhodčí nálezy na minimálně sto stránek i v jednoduchých věcech ještě dnes přinášejí milý úsměv na tvář nám všem.

A to pomijím jeho publikační činnost. Jsem přesvědčen, že neexistuje osoba věnující se rozhodčímu řízení – minimálně v České republice –, která by neměla v knihovně alespoň jednu Sašovu publikaci – vždy kvalitní, velmi rozsáhlou, propracovanou do nejmenšího detailu.

Práce ho zcela pohltila a možná i to způsobilo, že nás opustil tak brzy. Věřím, že mnoho kolegů si vzpomíná na společnou diskusi u cigarety (ne jedné), na jeho oblibu různých sušenek, jeho objednávky v restauraci, kde si objednával k údivu personálu „horkou vodu“, protože si nosil svůj zelený čaj ... a nic jiného nejedl.

Jak mi napsal jeden kolega, když se dozvěděl o jeho úmrtí – nikdo není nenahraditelný, ale takhle skvělá právnická hlava se jen tak nenajde. Jeho odchod je ale zcela jistě nenahraditelnou ztrátou hlavně pro všechny, kteří měli tu čest s ním spolupracovat.

Saša byl znám svou srdečností a jedinečným osobním přístupem. Jednou z jeho nezapomenutelných vlastností byla tradice, kdy nám pravidelně zasílal ručně psané dopisy na ručním papíru z různých koutů světa. Každý z těchto dopisů nesl jeho typický rukopis – detailní myšlenky, osobní vzkazy a přání, která nám připomínala jeho mimořádnou péči o mezilidské vztahy.

Nezapomenutelné byly také drobné dárky, které připojoval k těmto zásilkám – ať už to byly knihy, suvenýry nebo symbolické maličkosti, vždy se nám snažil udělat radost a ukazoval, jak si váží spolupráce a přátelství.

Jeho dopisy a gesta byly odrazem jeho laskavé povahy a zájmu o druhé. Budou mi chybět stejně jako on sám – nejen jako výjimečný právník, ale i jako člověk, který se vždy snažil zpříjemnit život svým kolegům a přátelům.

Vzpomínám, jak mi nedávno, před pár lety, Saša jen tak mimochodem sdělil, že začal studovat islandštinu. Bylo fascinující sledovat jeho odhodlání a vášně pro jazyky. Díky jeho mimořádnému talentu a disciplíně dokázal již po pouhém půl roce v tomto obtížném jazyce obstojně komunikovat.

Tato jeho schopnost, kombinující intelektuální zvědavost a neuvěřitelnou píli, byla dalším z mnoha aspektů jeho jedinečné osobnosti. Ukázal nám všem, že žádná výzva není příliš velká, pokud je spojena s opravdovým zaujetím a snahou. Jeho odhodlání bude navždy inspirací pro nás, kteří jsme měli to štěstí ho poznat.

Doufám, že právnické nebe umožní, aby sis, Sašo, udělal pár rešerší a při tom vykouřil nejednu cigaretu.

Čest Tvoji památce, budeš nám chybět!

Vít Horáček

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- ve dnech 10. a 11. prosince 1910 se v Paříži konaly velkolepé oslavy u příležitosti 100. výročí vydání Napoleonova dekretu o advokacii? Stalo se tak při tradičním zahájení soudního roku (*Séance solennelle de rentrée*) a konferenci stáže (*Conférence du Stage*). Oslav se účastnil i prezident *Advokátní komory v království Českém* Eduard Koerner, který podal podrobnou zprávu v prvním čísle časopisu *Právník* z roku 1911, v níž pojednal i o historii francouzské advokacie. „Oslava děla se za patronance samotného presidenta republiky, jenž sám též býval advokátem, a za okázalé účasti vlády republiky, vysokých úřadů soudních a všeho takřka francouzského světa – právníckého, pařížského i venkovského. Pořadatelé – advokáti při apelačním soudě pařížském – pozvali předsedy oficiálních advokátských organizací cizozemských, a mezi nimi též naši komory pražské (jinak z naší říše pouze ještě předsedy vídeňské a pešťské komory), a osobní účast zástupců i cizích komor ze všech takřka končin světa svědčila o zájmu moderní advokacie pro *barreau* francouzské, které svými zařízeními v podstatě organizaci kontinentální advokacie bylo vzorem,“ uvedl Eduard Koerner a neopomněl zmínit, že se prezident republiky „*pan Fallières nejroztomilejším způsobem s každým zvlášť rozloučil, poděkovav prve ve přípitku svým cizincům za účast na slavnosti a oceniv význam účasti té*“.
- Slovenská advokátní komora nedávno vydala publikaci *Odva-ha a dilema obhajcov v procese proti civilným vodcom SNP?* Autorem je historik advokacie a advokát Peter Kerecman, který podrobně zpracoval průběh procesu s obžalovanými Vavro Šrobárem, Jánem Ursíny, Jozefem Lettrichem, Ivanem Štefánikem, Jozefem Šoltěsem a Peterem Zatkou, roli jejich obhájců Pavla Šimkovice, Alexandra Šimkovice, Aristida Jamnického a Ivana Urbánka, jakož i další, mj. i poválečné, osudy aktérů procesu.
- v roce 1901 turecká vláda „zapověděla cizím v Turecku se usadivším advokátům, vykonávati advokaturu před soudy tureckými, nepředložili vysvědčení z turecké školy pro právní vědy?“ Podle zprávy v Katolických novinách ze dne 6. června 1901 „zaslali cizozemští, v Cařihradě usazení advokáti velvyslancům memorandum, v němž poukazují na nezákonnost vzpomenutých opatření se stanoviska tureckého práva a obchodních, mezi mocnostmi a Portou uzavřených smluv,“ a požádali velvyslance, „aby u Porty zakročili a vymohli na ní svobodné vykonávání advokatury, jak odpovídá to tureckým zákonům i platným obchodním smlouvám“. O výsledku tohoto kroku již však Katolické noviny ani další české deníky neinformovaly.

❖ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

**SLEDUJTE VŠECHNA
INFORMAČNÍ MÉDIA ČAK
A NEUNIKNE VÁM NIC PODSTATNÉHO
Z DĚNÍ V KOMOŘE, V ADVOKACII
ANI V CELÉM JUSTIČNÍM SVĚTĚ**

• www.cak.cz

ADVOKÁTNÍ DENÍK

• www.advokatnidenik.cz

• Bulletin advokacie

• [cak_ceska_advokatni_komora](https://www.instagram.com/cak_ceska_advokatni_komora)

• @ČAK – Česká advokátní komora

• @CAK_cz

• FLASH NEWS

• NEWS ČAK

Jakub Tomšej

Spory o skončení pracovního poměru

2024 | brožované | 192 | 390 Kč | obj. číslo EPI188

Skončení pracovního poměru může snadno vést k soudnímu sporu. Předkládaná publikace nabízí praktický výklad všech aspektů, které s takovým sporem souvisí. Popisuje postupy při zdánlivém a neplatném rozvázání pracovního poměru, analyzuje platnou právní úpravu přiznávání náhrady mzdy nebo platu a jejich moderace. Zabývá se také některými méně frekventovanými formami soudních sporů. Text vychází z rozhodnutí našich nejvyšších soudů a obsahuje konkrétní rady a doporučení pro praxi.

Alexander J. Bělohávek

Evropské insolvenční nařízení v českém civilním procesu

2024 | brožované | 308 | 690 Kč | obj. číslo EPI193

Kniha zkoumá zařazení vybraných institutů evropského insolvenčního práva do českého insolvenčního práva a českých insolvenčních předpisů, tj. nahlíží na problematiku z pohledu českého práva. Autor tak v knize pojednává o vybraných otázkách unijní úpravy právě z pohledu českého práva a z pohledu aplikace práva EU v českém procesním prostředí a navrhuje konkrétní postupy a řešení. Jde o první komplexní zpracování této materie na českém trhu odborné literatury.

Viktor Kolmačka

Odpovědnost za právní vady

2024 | brožované | 432 | 790 Kč | obj. číslo EPI171

Titul poskytuje ucelené zpracování odpovědnosti za právní vady a odpovídá na otázky, jaké případy představují plnění s právní vadou a za jakých okolností se odpovědnost za právní vady neuplatní. Zaměřuje se primárně na výklad české právní úpravy, ale věnuje se též doktrinálně-teoretickému rozboru odpovědnosti za právní vady. Obsahuje také nové podněty k řešení otázek počáteční nemožnosti plnění, možnosti vyloučení odpovědnosti za vady, zcizení úhrnkem a řadu dalších.

David Svoboda

Identifikace skutečného majitele právnických osob a právních uspořádání orgány činnými v trestním řízení

2024 | brožované | 164 | 390 Kč | obj. číslo EPI184

Publikace se věnuje tématu identifikace skutečného majitele právnických osob a dalších právních uspořádání – zejména svěrenských fondů z pohledu orgánů činných v trestním řízení. Nabízí praktický i teoretický vhled do problematiky, která je zásadní pro boj proti hospodářské a finanční kriminalitě, a provádí jednotlivými fázemi trestního řízení, v nichž hraje odhalení skutečného majitele klíčovou roli – od finančních šetření v přípravném řízení až po konfiskaci výnosů z trestné činnosti v soudní fázi.

Lucie Přenosilová

Transpozice nepřenositelné části rodičovské dovolené

2024 | brožované | 128 | 340 Kč | obj. číslo EPI190

Kniha analyzuje soulad české právní úpravy s požadavky čl. 5 odst. 2 a čl. 8 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. Zabývá se jak požadavkem na nepřenositelnou část rodičovské dovolené, tak požadavkem na finanční zajištění během této nepřenositelné části a věnuje se možnostem transpozice překážky v práci a finančního zajištění do českého právního řádu.